

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ Ι'

ΤΕΥΧ.
80

ΜΑ·Ι·ΟΣ 1983

Γραφεία: Ὁδός Μαυρομιχάλη 7—Τ. 143
Τηλ. 36.21.651 — 65.99.783

ΦΟΡΕΣΙΑ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Costume de Yannina

ΑΘΗΝΑ 1983

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

ΠΑΝΑΓ. ΔΑΓΚΛΗΣ
Υπαρχηγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ

Σ. ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ
Αρχηγός Χειμάρρας
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Ανθυπίαρχος

ΧΑΡ. ΛΙΑΜΠΗΣ
Ανθυποπλοίαρχος
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
Λόγιος

ΜΙΑΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Υφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ. ΧΡΟΝΗΣ

Υπολοχαγός Οικονομικού
ΠΕΡ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος

ΧΡ. ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ. ΓΑΓΑΡΗΣ

Δημοσιογράφος
ΑΥΤ. ΑΒΕΡΩΦ
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

Έπιτιμος Πρόεδρος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Όμότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Αθηνών
Ακαδημαϊκός

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ό από Ιωαννίνων Αρχιεπίσκοπος
Αθηνών και πάσης Ελλάδος

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ. ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Μ. ΜΕΛΑΣ
Στρατηγός

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Ακαδημαϊκός

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Ακαδημαϊκός

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ
Δικηγόρος - Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ,,
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΑΘΗΝΑΙ, δδός Μαυρομιχάλη 7
Τ. 143 — Τηλ. 36.21.651

Υπεύθυνος σύμφωνα με τὸ Νόμο:
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ
Άγία Παρασκευή Άττικής - Τερψιθέας 64
Τηλ. 6599.783

Τυπώνεται και αποστέλλεται με αυτο-
προαίρετη συνδρομή 500 δραχμών
το χρόνο.

Η «Ηπειρωτική Εταιρεία» διαθέτει
παλιά τεύχη του Δελτίου της και αντί-
τυπα των διαλέξεων της.

ΦΩΤΟ - ΟΦΣΕΤ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΓΚΟΥΖΕΛΟΣ
ΛΕΩΧΑΡΟΥΣ 11 — ΤΗΛ. 3235375

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ Ι'

ΤΕΥΧ.
80

ΜΑΪΟΣ 1983

Γραφεία: 'Οδός Μαυρομιχάλη 7—Τ. 143
Τηλ. 36.21.651 — 65.99.783

ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1982

Κατά την Γενικήν Συνέλευσιν τῆς 21ης 'Απριλίου 1983(*)

Κύριοι 'Εταῖροι,

Κατά τὸ 1982 ἡ 'Εταιρεία ἐπραγματοποίησε κατ' ἀρχὴν τὶς προγραμματισμένες διαλέξεις τῆς στῆν αἴθουσα τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρείας.

Τὸ βῆμα κατέλαβαν διαδοχικὰ διακεκριμένοι στὰ Γράμματα καὶ τὶς 'Επιστῆμες πνευματικοὶ ἄνθρωποι μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ Καθηγηταὶ Πανεπιστημίων.

Τὰ θέματα, ὅπως πάντοτε 'Ηπειρωτικά, ὁλονὲν ἐμπλουτίζουν τὴν διερεύνηση τῆς Τοπικῆς 'Ιστορίας καὶ τὸν πολιτισμὸ τῆς 'Ηπείρου καὶ εὐάρεστα ἀκούγονται ἀπὸ τὸ κοινὸ τῆς 'Εταιρείας καὶ τοὺς Φίλους τῆς, ἔπου φθάνει ἡ ἀκτινοβολία τῆς.

Α' ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Τὴν πρώτη ὁμιλία στὶς 20 'Ιανουαρίου 1982 ἔκαμε ὁ κ. Νέστορας Μάτσας με θέμα: 'Αναφορὰ στὴν "Ἡπει-

(*) Συνετάχθη ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς 'Εταιρείας κ. 'Αλεξ. Χ. Μαρμπούλου.

ρω. Κραυγὴ - Δοξαστικὸ καὶ Διαμαρτυρία.

'Απέδωσε ἠπειρωτικὰ δημοτικὰ τραγούδια ὁ πρωταγωνιστῆς τοῦ 'Εθνικοῦ Θεάτρου κ. Θάνοσ Κωτσόπουλος.

Τὴ δεύτερη ὁμιλία στὶς 24 Φεβρουαρίου 1982 ἔκαμε ἡ 'Επίτιμη Διευθύντρια τοῦ Μουσείου Λαϊκῆς Τέχνης κυρία Πόπη Ζώρα με θέμα: Γαμήλια κι ἄλλα σύμβολα στὰ κεντήματα τῆς 'Ηπείρου.

Τὴν τρίτη ὁμιλία στὶς 31 Μαρτίου 1982 ἔκαμε ὁ Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου 'Ιωαννίνων κ. Στέφανος Παπαδόπουλος με θέμα: 'Η "Ἡπειρος στὶς παραμονές τοῦ Βερολινείου Συνεδρίου.

Τὴν τετάρτη ὁμιλία στὶς 28 'Απριλίου 1982 ἔκαμε ὁ ἐπίσης Καθηγητῆς τοῦ ἰδίου Παν)μίου κ. Βασίλειος Ρόζος με θέμα: Γιαννιωτὲς γιατροὶ κατὰ τὴ διάρκειαν τοῦ Τουρκοκρατίου.

Τὴν πέμπτη ὁμιλία στὶς 12 Μαΐου 1982 ἔκαμε ὁ ἐπίσης Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων κ. Ζαχαρίας Τσιρπανλῆς μὲ θέμα: Ὁ πόλεμος στὰ Ἡπειρωτικὰ βουνὰ τὸ 1940—41 σύμφωνα μὲ τὶς μαρτυρίες τῶν Ἰταλῶν.

Τὴν ἕκτη ὁμιλία στὶς 15 Νοεμβρίου 1982 ἔκαμε ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Φώτης Πέτσας μὲ θέμα: Τοπικὴ ἱστοριογραφία.

Τὴν ἑβδόμη ὁμιλία στὶς 15 Δεκεμβρίου 1982 ἔκαμε ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ἐμμανουὴλ Πρωτοψάλτης μὲ θέμα: Σούλι—Σουλιῶτες.

Β' ΔΕΛΤΙΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

Θεαματικὴ εἶναι ἡ ἐξέλιξη τοῦ Δελτίου μας, πού γίνεται πλέον ἕνα περιοδικὸ Ἡπειρωτικὸ εὐσυμπάθητο γιὰ κάθε Ἡπειρωτικὸ σπῆτι. Ἡ ἐκλαϊκευμένη ἱστορικὴ καὶ λαογραφικὴ ὕλη τὸ κάνει προσιτὸ παντοῦ καὶ τὸ περιμένουν κάθε μῆνα οἱ φίλοι τῆς Ἐταιρείας.

Ἐγγράφηκαν κατὰ τὸ ἔτος 1982 πάνω ἀπὸ διακόσιοι συνδρομητὲς μὲ προοπτικὴ αὐξήσεως ἀκόμα περισσότερων.

Καὶ τὸ Βῆμα τῆς Ἐταιρείας καὶ τὶς Στῆλες τοῦ Δελτίου κάθε μῆνα καὶ κάθε χρόνο, πού περνάει ὄλο περισσότεροι ἀξιόλογοι Ὀμιλητὲς καὶ Συγγραφεῖς καταλαμβάνουν καὶ δίνουν τὸ μέτρο ἱκανοποιήσεως στοὺς δραματισμοὺς μας.

Ἰδιαίτερα ἐντυπωστικὴ καὶ πρωτότυπη ὄσο σὲ κανένα ἄλλο Ἡπειρωτικὸ Περιοδικὸ ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἡπείρου μέχρι σήμερα εἶναι ἡ Ἡπειρωτικὴ Πίνακοθήκη, πού δίνει σὲ κάθε τεύχος πλήθος φωτογραφιῶν ἀπ' ὅλη τὴν Ἡπειρο.

Θεωροῦμε ὑποχρέωση νὰ ἐκφράσουμε θερμὲς εὐχαριστίες στοὺς ἀποστολεῖς τοῦ φωτογραφικοῦ ὑλικοῦ πού προσφέρουν σημαντικὴ ὑπηρεσία στὸν τόπο μας.

Ἡ ἱστορικὴ καὶ λαογραφικὴ ἔρευνα ὑπηρετεῖται ἐπίσης ἐπαρκῶς μὲ πρωτότυπες καὶ ἀνέκδοτες μελέτες καθὼς ἐπίσης θέση στὶς στῆλες τοῦ περιοδικοῦ ἔχει καὶ τὸ ἠθογραφικὸ διήγημα μὲ θέματα ἀπὸ τὸν Ἡπειρωτικὸ χῶρο.

Ἄλλὰ καὶ καυτὰ θέματα τοῦ Τόπου μας, ὅπως τὰ κληροδοτήματα καὶ τὰ σχετικὰ μὲ αὐτὰ ἀπασχολοῦν στὸ προσῆκον μέτρον τὶς στῆλες τοῦ Περιοδικοῦ τῆς Ἐταιρείας.

Γ' ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Στὸ κεφάλαιο τῶν Ἐκδόσεων τῆς Ἐταιρείας ἐπισημαίνομε τὶς ἐκδόσεις ὑπ' ἀριθ. 53 καὶ 54. Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἀναφέρεται στὴν ὁμιλία τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτη μὲ θέμα «Σούλι—Σουλιῶτες» πού ὁ κ. Καθηγητὴς διέθεσε δωρεὰν στὴν Ἐταιρεία.

Τὴ δαπάνη τῆς ἐκδόσεως, κατὰ τὰ 4)5 τῆς, ἀνέλαβε πρόθυμα ὁ καὶ ἄλλοτε δωρητὴς τῆς Ἐταιρείας Γιαννιώτης Καθηγητὴς κ. Κων. Κατοΐκης.

Ἡ ὑπ' ἀριθμὸν 54 εἶναι παλιὰ ὁμιλία τοῦ Γεν. Γραμματέα τῆς Ἑταιρείας κ. Στάθη Ι. Λαμπρίδη γιὰ τὸ ἐκπαιδευτικὸ ἔργο τοῦ Κων. Γκράτζιου. Τῆ δαπάνη τῆς ἐκδόσεως ἀνέλαθε ἐξ ὀλοκλήρου πρόθυμα ὁ ἴδιος ὁ Γεν. Γραμματέας κ. Λαμπρίδης.

Ἡ Ἑταιρεία ἐκφράζει θερμὰς εὐχαριστίες τόσο πρὸς τοὺς Πνευματικούς Ἐργάτες τῶν Μελετῶν, ὅσο καὶ πρὸς τοὺς Χορηγοὺς ποὺ ἔκαμαν κατορθωτὰς τὶς ἐκδόσεις αὐτὰς χάριν τῶν φιλιστόρων καὶ κάθε πνευματικοῦ ἀνθρώπου.

Εἶχε γίνεи κατὰ τὸν περυσινὸν ἀπολογισμὸ λόγος γιὰ τὴν ἐπανεκδοσὴ τοῦ ἐξαντλημένου βιβλίου τοῦ στρατηγοῦ Χαρ. Κατσιμήτρου «Ἡπειρος προμαχοῦσα». Ἡ ἐκδοσὴ αὐτὴ εἶχε προαναγγελθῆ σὰν προσφορὰ στὴν Ἑταιρεία ἀπὸ τὸν Ὑποστράτηγο σήμερα ἐ. ἀ. κ. Γεώργ. Κατσιμήτρον, υἱὸν τοῦ ἀειμνήστου ἐκείνου Μεράρχου τῆς VIII Μεραρχίας.

Ἡ προσφορὰ αὐτὴ τελικὰ δὲν ἐγίνε πρὸς τὴν Ἑταιρεία. Ἐγίνε ὅμως ἡ ἐπανεκδοσὴ τοῦ βιβλίου ἀπὸ τὸ Γενικὸ Ἐπιτελεῖο Στρατοῦ σὲ μεγάλο μάλιστὰ ἀριθμὸ ἀντιτύπων. Ἐνα ἀριθμὸ ἀντιτύπων ἔχει ζητήσει δι' ἐγγράφου τῆς ἡ Ἑταιρεία πρὸς διάθεσιν στοὺς ὑποστηρικτὰς τῆς. Ἐτσι ὁ ἀρχικὸς σκοπὸς ἐκπληρώθηκε.

Δ' ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Συνεχίζεται ἡ συγκέντρωσὴ ὑλικοῦ γιὰ τὴν ἐκδοσὴ τοῦ Φωτογραφικοῦ Ἄτλαντα μὲ εἰκόνες τοπίων,

μνημείων, διδασκάλων, εὐεργετῶν, ἀγωνιστῶν, κληρικῶν ἀπ' ὅλη τὴν Ἡπειρο μὲ συντόμους ὑπομνηματισμοὺς.

Ὁ θάνατος τοῦ κυρίου ἐφοδιαστοῦ τῆς Πινακοθήκης Ἀποστόλου Βερτοδούλου ἀποτελέσε πλήγμα γιὰ τὴν Ἑταιρεία, ὅσο καὶ γιὰ τὴν οἰκογένειά του. Ἐλπίζομε ὅτι τὸ κενὸ θὰ συμπληρώσει ἡ προθυμία τῶν Φίλων Συμπατριωτῶν, ποὺ θὰ θελήσουν διὰ τοῦ μοναδικοῦ αὐτοῦ τρόπου νὰ διαιωίσουν τ' Ἀρχεῖα τους καὶ τ' ὄνομά τους.

Ε' ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑΤΑ

Συνεχίστηκαν οἱ ἐνέργειες τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου γιὰ τὸ θέμα τῶν Κληροδοτημάτων. Στόχος καὶ τοῦ ἔτους 1982 ἦταν τὰ Κληροδοτήματα τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος καὶ τοῦ Γεωργίου Σταύρου, ποὺ τὰ ἀποστάγματα τῶν πόρων τους εἶναι ταγμένα ἀπὸ τὶς διαθήκες γιὰ τὴν πόλη τῶν Ἰωαννίνων. Ὅπως ἔχομε γράψει ἡ διαχειρίσις τους γίνεται παράνομα ἐπὶ χρόνια ἀπὸ τὰ Ἀγαθοεργὰ Καταστήματα τῶν Ἰωαννίνων, δηλαδὴ ἀπὸ τὴ Μητρόπολη, ὡς ἐὰν ὁ Δῆμος Ἰωαννίνων, ἡ αἰρετὴ ἀρχὴ τοῦ λαοῦ τῆς πόλης, τελεῖ ὑπὸ ἀπαγόρευση γιὰ τὴν ἄσκηση τοῦ δικαιοπρακτικοῦ αὐτοῦ δικαιώματος τῆς διαχειρίσεως τῶν καταλειφθέντων σ' αὐτὸν κληροδοτημάτων.

Ὁ Δῆμος Ἰωαννιτῶν ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ὑπ' ἀριθ. 223/27.5.82 ἀπόφασή του ἔχει ἐνστερνωσθῆ τὶς ἀντιλήψεις τῆς Ἑταιρείας καὶ ἐλπίζομε ὅτι τὸ θέμα αὐτό, ποὺ ἔχει

ἤδη βραδύνει πολύ, νὰ βρεῖ τὸν φυσικὸ φορέα του, οὔτε περισσότερο, οὔτε λιγώτερο, σύμφωνα μὲ τὴ βούληση τῶν μεγαλωνύμων διαθετῶν.

Ἀπὸ τὴν ἀνεξέλεγκτη διαχείριση τῆς Μητροπόλεως νὰ περάσει στὰ χέρια τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως, πὺ ἐπωμίζεται σήμερα μὲ εὐρύτερη κοινωνικὴ ἀποστολὴ καὶ πὺ ἐπὶ τέλους στὰ Δημοτικὰ Συμβούλια ὑπάρχει ὁ Διάλογος ἢ ὁ φόβος τοῦ Διαλόγου. (*)

Καὶ θὰ τονίσουμε ἐδῶ καὶ θὰ ἐκφράσουμε τὴ χαρὰ μας καὶ τὴ δική σας, Κύριοι Ἐταῖροι, διότι καρποφόρησαν οἱ ἀγῶνες τῆς Ἐταιρείας πρωτίστως, μὲ τὴ βοήθεια σημαντικῶν παραγόντων δικαστικῶν, νομικῶν κ.ἄ. ἀναφορικὰ μὲ τὸ Ριζάριο Κληροδότημα, πὺ ἓνα μέρος τῶν πόρων του, τὸ 30% μεταβαίνει στὴν Ἡπειρο γιὰ κοινωφελεῖς σκοπούς.

Αὐτὸ τὸ ποσοστὸ ἦταν γιὰ τὸ 1981 Δρχ. 9.613.213 καὶ γιὰ τὸ 1982 Δρχ. 15.415.131.

Αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ὄνειρο ἐπιδιωκόμενο, ἀλλὰ ἀπραγματοποίητο, ὄλων τῶν Ἡπειρωτῶν Ἀποδήμων καὶ Γηγενῶν, ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐνσωματώσεως τῆς Ἡπείρου στὴν Ἑλλάδα, 1913. Καὶ ἀπραγματοποίητο διότι ἡ Ἡπειρωτικὴ Ἐλίτ, παρὰ τὸ ἐπιτεύγματα σ' ἄλλους τομεῖς, ἔρριχνε τέτοια πυρὰ πὺ πάθαιναν ἀφλογι-

(*) Προκαλεῖ ἐρωτήματα ἡ προσφυγὴ τῆς Ἱεραρχίας στὸ Συμβούλιο Ἐπικρατείας κατὰ τῶν ἐπιχειρουμένων ἀπὸ τὸ Ἐλεγκτικὸ Συνέδριο ἐλέγχων σὲ Ν.Π. Δημοσίου Δικαίου τῆς Ἐκκλησίας.

στία προτοῦ ἐγγίσει τὸ στόχο τῶν Κληροδοτημάτων.

ΣΤ' ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ

Ἡ Ἐταιρεία παρακολουθεῖ μὲ ἐνδιαφέρον τὴν ἐκάστοτε κίνηση γιὰ τὸ Βορειοηπειρωτικὸ ἐξ ἀφορμῆς τῆς καταπίεσεως τῆς Ἑλληνικῆς Μειονότητας τῆς Β. Ἡπείρου στὴν Ἀλβανία, στὰ δικαιώματά της τὰ κατωχυρωμένα μὲ τὸ Πρωτόκολλο τῆς Κερκύρας τοῦ Μαΐου τοῦ 1914, ὕστερα ἀπὸ τὸν νικηφόρο Αὐτονομικὸ Ἀγῶνα. Προσπάθεια τῶν προπολεμικῶν ζωγικῶν κυβερνήσεων γιὰ τὴν καταστρατήγηση τῶν σχολικῶν καὶ θρησκευτικῶν δικαιωμάτων ἔγινε καὶ στὸ παρελθόν (1935), ἀλλὰ ἀπέτυχε καὶ ἡ προσφυγὴ τῆς Μειονότητας στὴν τότε Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν δικαιώθηκε μὲ ἀπόφαση τοῦ Διεθοῦς Διαιτητικοῦ Δικαστηρίου τῆς Χάγης καὶ τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα λειτούργησαν καὶ πάλι.

Ἀπὸ τοῦ 1945 ἐγκαθιδρύθηκε, ὅπως εἶναι γνωστὸ, κομμουνιστικὸ καθεστῶς καὶ ἀπὸ τὸ 1967 τὸ Σύνταγμα τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Ἀλβανίας κατάργησε τὰ ἐπικρατοῦντα τρία θρησκευτάματα στὴ χώρα καὶ ἐκλείσε τοὺς ναοὺς τῆς Ὀρθόδοξης Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας καθὼς καὶ τὰ Μουσουλμανικὰ Τεμένη.

Ἔτσι ἡ πλειοψηφία τοῦ Ἀλβανικοῦ Λαοῦ, πὺ κατὰ τεκμήριο ἐκπροσωπεῖται ἀπὸ τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα τῆς Ἀλβανίας κατέπνιξε τὰ θρησκευτικὰ δικαιώματα ὄλου τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἰδιαίτερα τὰ θρη-

σκευτικά και γλωσσικά ταυτόχρονα δικαιώματα της Έλληνικής Μειονότητας κατά παράβαση διατάξεων διεθνούς δικαίου περί Μειονοτήτων.

Και είναι γνωστό ότι το έμβολο της Έλληνικής Μειονότητας στη σημερινή Άλβανία αποτελείται από συμπαγείς Έλληνοφώνους κατά το πλείστον πληθυσμούς στο Νομό Άργυροκάστρου και από Όρθοδόξους (και όχι Σχισματικούς) του Ανατολικού Δόγματος στο Νομό Κορυτσάς με ανθούντα Έλληνικά Σχολεία στο πρόσφατο παρελθόν.

Η Μειονότητα αυτή σήμερα είναι αποκομμένη από τον κορμό της Ελλάδος με τον όποιον έδαφικά συνέχεται και ή επικοινωνία, εκτός εξαίρέσεων, πού λεπτολογούνται, των όμορων πληθυσμών, πού έχουν και βαθμό συγγενείας καθώς και των αποδήμων Βορειοηπειρωτών είναι αδύνατη, όσο σε καμμιά χώρα των μεγάλων Συνασπισμών.

Τά όντα της Έλληνικής Μυθολογίας τό Κράτος και ή Βία, όπου κρατούν, στο χώρο των δύο γιγαντιαίων Συνασπισμών, αλλά και των ...Άδεσμεύτων, (Τρίτου Κόσμου) τσαλαπατούν θάναυσα αυτά τά ώραιοποιημένα στην έποχή μας άνθρωπινά δικαιώματα — οί ώραιες λέξεις έφευρέθηκαν για να καλύψουν τις άσχημες πράξεις.

Κατά της καταπατήσεως των ανθρώπινων δικαιωμάτων της Έλληνικής Μειονότητας ή έδω Κεντρική Έπιτροπή Βορειοηπειρωτικού Άγώνος προσέφυγε στο Εύρωπαϊκό

Κοινοβούλιο και στην Έπιτροπή Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Εύρώπης. Η σχετική συζήτηση θα γίνει τον Αύγουστο.

Ζ' ΜΝΗΜΗ ΕΓΧΑΡΑΚΤΗ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ

Κατά τό 1982 και τό α' τετράμηνο του 1983 ξεχωριστοί Ηπειρώτες πνευματικοί άνθρωποι έφυγαν από ανάμεσά μας.

Άλλοι άπ' αυτούς ήταν οργανικά συνδεδεμένοι με την Έταιρεία οάν ενεργά Μέλη της κι άλλοι ύποστηριχτές του πνευματικού της έργου. Η μνήμη τους μένει έγχαρκτη στην Ιστορία της Έταιρείας.

ΗΛΙΑΣ ΒΑΣΙΛΑΣ. Φιλολόγος Γυμνασιάρχης από την Πρέβεζα. Υπηρέτησε επί πολλά χρόνια στη Μέση Έκπαίδευση με ζήλο και άφοσίωση την Έλληνική Παιδεία.

Παράλληλα άσχολήθηκε με ιστορικά θέματα της τοπικής μικρής πατρίδας του, αλλά και με γενικότερα ιστορικά θέματα με έπιτυχία.

Παρακολούθησε ως τά τελευταία τό πνευματικό έργο της Έταιρείας και τις διαλέξεις της.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ. Από τό Λαχανόκαστρο του Πωγωνίου ό Δάσκαλος Σωκράτης Νικόπουλος. Άπόφοιτος του Μονοταξίου Διδασκαλείου Ιωαννίνων καταρτισμένος με την πάροδο του χρόνου και τις συνεχείς μελέτες του έγινε ένθουσιώδης Διδάσκαλος των άκριτικών Κοινοτήτων την έποχή της πρώτης Έκπαιδευτικής Μεταρρυθμίσεως, με τά «Ψηλά Βουνά» του Ζαχ. Παπαντωνίου.

Πρᾶος κι εὐγενικός, φιλόξενος καὶ πιστὸς στὴν Ἑπειρωτικὴ Ἰδεολογία. Φίλος καὶ θαυμαστὴς τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ. Υἱὸς τοῦ Ἑπειρωτῆ συγγραφέα (Πολύτσαρη) Μιλτιάδη Οἰκονομίδη. Εὐγενικός καὶ σεμνὸς γόνος μιᾶς πνευματικῆς οἰκογενείας στὸ χῶρο τῶν Ἑπειρωτικῶν Γραμμάτων (πάππος Ἀθανάσιος Οἰκονομίδης, λόγιος τοῦ περασμένου αἰῶνα) ἐνδιαφερόμενος στὸ περιθώριο τῶν βιοποριστικῶν του ἀσχολιῶν καὶ μὲ πνευματικὰ θέματα ἐξ ἀφορμῆς τῶν καταλοίπων τοῦ πατέρα καὶ τοῦ πάππου.

ΤΙΤΙΝΑ ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ. Κόρη τοῦ Ἑπειρωτῆ Διηγηματογράφου - Λογίου Χρήστου Χρηστοθασίλη. Γιαντρεμένη μὲ τὸν κατόπι στρατηγὸ Κωνσταντῖνο Μπακόπουλο ἀπὸ τὴν Τρίπολη, πού μὲ τὴν παράδοση τῆς Στρατιᾶς Ἀνατολ. Μακεδονίας πού διοικοῦσε, στοὺς Γερμανοὺς κατὰ τὴν ἐπίθεση τῆς 6ης Ἀπριλίου 1941 ὀδηγήθηκε αἰχμάλωτος (βλέπε βιβλίο του «Ἡ ὄμηρία τῶν 5 στρατηγῶν») στὴ Γερμανία.

Ἀνοιχτὸ πάντοτε τὸ σαλόνι τῆς φιλόμουσης Τιτίνας Μπακοπούλου καὶ προπολεμικὰ καὶ μεταπολεμικὰ. Στὸ κλίμα αὐτὸ ἀνατράφηκε καὶ ἡ κόρη τῆς μουσικὸς Δώρα Μπακοπούλου.

Ἡ Τιτίνα Μπακοπούλου ἀγάπησε θερμὰ τὸ ἔργο τῆς Ἑταιρείας καὶ τὸ ἐνίσχυσε οικονομικὰ. Οἱ παλαιότεροι θυμοῦνται τὴν τακτικὴ τῆς προσέλευση στὶς διαλέξεις μας στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΕΓΚΑΣ. Καθηγητῆς τῶν Μαθηματικῶν ἀπὸ τῆ Ζίτσα. Ὑπηρετῆσε τὴ Μέση Ἑκπαίδευση ἐπὶ πολλὰ χρόνια. Πρὶν συμπληρώσει ὅμως τὴ συντάξιμη ὑπηρεσία ἐτράπη στὴν Ἰδιωτικὴ Ἑκπαίδευση, ὅπου τὸ γνωστὸ του ὄνομα σὰν κρατίστου Μαθηματικοῦ, — ἐμεῖς οἱ μαθητὲς του ἔχομε τὴ σκληρὴ ἀνάμνηση — τὸν ἐπέβαλε σὲ ἕνα ἀπὸ τὰ καλύτερα Ἰδ. Ἑκπαιδευτήρια τῶν Ἰωαννίνων. Συνάδελφος Μελῶν τοῦ Δ. Συμβουλίου τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἑταιρείας παρακολούθησε τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἔργου τῆς μὲ ἐνδιαφέρον.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΝΤΖΙΟΣ. Γεννήθηκε στὸ Τσεπέλοβο τοῦ Ζαγορίου, υἱὸς τοῦ Ἑλληνοδιδασκάλου Ἀχιλλέα Βάντζιου. Ὁ Γ. Βάντζιος ἀπεφοίτησε ἀπὸ τὴ Ζωσιμαία. Μπήκε στὴ Σχολὴ Ἐφέδρων Ἀξιωματικῶν καὶ ἀπεφοίτησε μὲ τὸ βαθμὸ τοῦ Λοχαγοῦ. Ὑπηρετῆσε ὡς δάσκαλος στὴν Κόνιτσα. Πῆρε τὸ πτυχίον τῆς Νομικῆς ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ἀθήνας. Ἐσταδιοδρόμησε στὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα στὰ Ὑποκαταστήματα Ἰωαννίνων, Πρεβέζης, Βόλου, Τρικάλων, Ἀμυνταίου, Κοζάνης, Φλωρίνης καὶ Καλλιθέας κι ἔφτασε ὡς τὸν βαθμὸ τοῦ Διευθυντοῦ.

Μετὰ τὴ συνταξιοδότησίν του ἀπὸ τὴν ΕΤΕ ἐργάστηκε στὸ Ἐθνικὸ Ἰδρυμα, στὸ τμήμα Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως.

Ἀπὸ τοὺς τομεῖς τῆς πολύπλευρης δραστηριότητάς του ὠφέλησε πολλὰ τὴν Ἑπειρο. Ἀσχολήθηκε μὲ ἐνυπόγραφα ἄρθρα γιὰ τὸν ὄρου-

κτὸ πλοῦτο τῆς Ἠπειροῦ, τὰ πετρέλαια, τὰ δάση, τοὺς δασικοὺς δρόμους. Ἐδρασε ἐπίσης στὰ Σωματειακὰ τῆς Ἠπειρωτικῆς Παροικίας τῶν Ἀθηνῶν καὶ στὸν πόλεμο τοῦ 40—41 στὸ Ἀπόσπασμα Ἐπιμελητείας τῆς VIII Μεραρχίας προσέφερε ἀνεκτίμητες ὑπηρεσίες στὸ Ζαγόρι κατὰ τὸν ἀμυντικὸ ἀγῶνα καὶ στὴν προέλαση τοῦ Στρατοῦ μέχρι τὸ Τεπελένι.

Ἀπόμαχος τῆς πολυτάραχης ζωῆς του — ἔφθασε τὸ 86ο ἔτος — κατέφυγε στὴ γενέθλια Γῆ του, γράφει ὁ βιογράφος του Κώστας Μιχαηλίδης, τὰ καλοκαίρια καὶ ἔγραψε τὴν «Ἱστορία τοῦ Τσεπελόβου».

Ἐνθουσιώδης συμπαραστάτης τοῦ ἔργου τῆς Ἐταιρείας ἀπὸ τοὺς πρώτους καὶ Μέλος τῆς ἀπὸ τὸ 1938.

ΛΕΩΝ ΜΕΛΑΣ. Καὶ φθάνουμε στὸν τελευταῖο ἀναχωρητὴ τῆς 18 ἡς Ἀπριλίου τὸν Λέοντα Μελά.

Μέ διαύγεια πνευματικὴ ὡς τις τελευταῖες του στιγμὲς μᾶς ἐγκατέλειψε ὁ Συνάδελφος καὶ Συνεργάτης μας Λέων Μελάς ἱστορικὸς Συγγραφέας.

Ἐκτενῆ βιογραφικά του ἐδημοσιεύσαμε στὸ προηγούμενο τεῦχος τῆς «Ἠπειρωτικῆς Ἐταιρείας».

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐταιρείας τὸν ἀπεχαιρέτισε δι' ὀλίγων.

«Ἀπὸ τὴν Ἠπειρο ὀρμᾶται ἡ οἰκογένεια Μελά γιὰ νὰ γίνει πανελλήνια. Ἀπὸ τὸν 17ον αἰῶνα συνδέεται μὲ τὴν Ἑλληνικὴ Ἱστορία καὶ δίνει τοῦτο τὸ πολύκλαδο δένδρο

πολλὰ στελέχη του ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ κι ὄλας Ἐπανάσταση.

Σ' ὄλους τοὺς τομεῖς τῆς δημοσίας ζωῆς τοῦ νεοσυστάτου Κράτους ἔχομε Μελάδες. Στὴ δικαιοσύνη (Λέων Μελάς - Γεροστάθης) στὴν Ἐκπαίδευση, στὶς οἰκονομικὲς Ἐπισημίες, στὸ Στρατὸ καὶ τὸ Ναυτικὸ, στὴ Διπλωματία καὶ τὴ Δημόσια Διοίκηση, στὴν Ἐθνικὴ Εὐεργεσία (Βασίλειος Μελάς) καὶ στὰ Γράμματα.

Γόνος αὐτῆς τῆς ἱστορικῆς οἰκογενείας εἶναι ὁ Λέων Μελάς, οὐδενὸς τῶν Μελάδων ὑποδεέστερος. Θὰ ἔλεγα μάλιστα ὅτι ὁ Λέων Μελάς καὶ τ' ἀδέρφια του Δημήτριος καὶ Πᾶνς εἶναι ὑπέρτεροι τῶν ἄλλων Μελάδων, διότι διετήρησαν στενοὺς δεσμοὺς μὲ τὴ γῆ τῶν προγόνων τους.

Ὁ Λέων Μελάς μετὰ ἀπὸ μία λαμπρὴν τραπεζικὴ σταδιοδρομίαν ἀφοσιώθηκε στὶς ἱστορικὲς μελέτες, στὴ συγγραφὴ τῆς Ἱστορίας τῆς οἰκογενείας, πού εἶναι ἀναπόσπαστη ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος καὶ μὲ ἄλλα Ἠπειρωτικὰ Μελετήματα.

Τὸ Συμβούλιο τῆς Ἐταιρείας, τῆς ὁποίας ἦσαν ἀπὸ δεκαετίας Μέλος παρευρίσκεται ἐν ὀλομελείᾳ ὡσὰν σὲ συνεδρίαση στὴν κηδεῖα σου. Εἶναι μιὰ συνεδρίαση, πού δὲν λαμβάνεις τὸ λόγο, Λέων Μελά, εὐπαπρίδη, ἄρχοντα τῆς εὐγένειας καὶ τῆς καλωσύνης. Ἀντὶ σοῦ τὸ λόγο παίρνει ἡ Ἱστορία γιὰ τὰ κλέη τῆς οἰκογενείας καὶ γιὰ τὴν εὐπρέπεια καὶ τὸ προσωπικὸ ἔργο σου ἐκλεκτὲ Συνάδελφε».

Κούλουμα στην Περάθη "Αρτας. 1927.

(Άρχειο Δημ. Βαφιᾶ).

Τὰ πρῶτα χρόνια τ' ἀποκριάτικο ἔνδυμα ἦτανε ἓνα εἶδος μαύρου μανδύα, μακριοῦ μεταξωτοῦ μὲ μπέρτα καὶ κουκούλα. Ἡ κουκούλα κρατοῦσε τὴ μπαούτα ἢ μπαρμπούτα, τὴ μάσκα δηλ. τὴν προσωπίδα. Μὲ τὰ χρόνια ὅμως ὁ μαῦρος μανδύας σιγὰ - σιγὰ δίνει τὴ θέση σὲ ἄλλα κουστούμια διάφορα, τοπικά, σύγχρονα ἢ καὶ παλιότερα. Πολλοὶ πού δὲ θέλανε νὰ θάλουνε προσωπίδα, βάρφανε τὸ πρόσωπό τους μὲ γάνα ἀπὸ κανένα γειτονικὸ φούρνο ἢ ἀπὸ καμμιά κατσαρόλα. Στὴν Ἄρτα καὶ σήμερα ὅταν λερωθεῖ κανένας στὸ πρόσωπο λέμε, ἔγινες μπαούτα ἢ αὐτὴ ἔγινε μπαούτα ἀπὸ τὰ πολλὰ φτιασίδια.

Ὁ Κάρολος πεθαίνει στὰ 1429 καὶ τὸν διαδέχεται ὁ Κάρολος Β' Τόκος. Ἐπέτρεψε κι αὐτὸς στοὺς Ἄρτινοὺς νὰ γιορτάσουν καὶ νὰ ντύνωνται γιατροῦδες τὴν ἀποκριά. Τὸ ντύσιμο καὶ ἡ προσωπίδα ἐπετρεπόταν ἀπὸ τὴν ἡμέρα πού ἀρχιζε τὸ Τριῶδι ὡς τὴν Κυριακὴ τῆς Τυρινῆς, δηλ. ὅπως καὶ σήμερα. Αὐτὸ γινόταν ὡς τὶς 24 Μαρτίου 1449, πού ἡ Ἄρτα ἔπεφτε στὰ χέρια τῶν Τούρκων. Τὴν ἴδια χρονιά οἱ Ἄρτινοὶ ἔστειλαν τὸν Εὐπατρίδη Δημ. Χαϊκάλη στὴ Θεσσαλονίκη, ὅπου ἔμεινε ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Σουλτάνου καὶ παρέδωσε ἔγγραφα ὑποταγῆς τῆς Κοινότητος. Ὁ Τούρκος ἀντιπρόσωπος εὐχαρι-

στήθηκε και παραχώρησε κατὰ αἰ-
τησι τοῦ Χαϊκάλη ἀρκετὰ προνόμια
στοὺς Ἀρτινοὺς καὶ μεταξύ τῶν ἄλ-
λων καὶ τὸ παρακάτω· «ἵνα πανδή-
μως ἐνδύωνται ἐν ταῖς δυσὶν ἑβδο-
μάσι τῆς ἀπόκρεω καὶ Τυρινῆς προ-
σωπίδας καὶ εὐωχῶνται διὰ μουσι-
κῶν ὀργάνων, ἐκτελῶσι δὲ τοὺς ἑ-
αυτῶν γάμους καὶ τὰς πανηγύρεις
μετὰ πάσης ἐλευθερίας καὶ διασκε-
δάσεως».

Μὲ τὸ προνόμιο ποὺ παρεχώρησε
στοὺς Ἀρτινοὺς ὁ ἀντιπρόσωπος
τοῦ Σουλτάνου, συνέχισαν οἱ Ἀρτι-
νοὶ καὶ στὰ χρόνια τῆς Τούρκικης
σκλαβιάς νὰ ντύνωνται γιατροῦ-
δες, νὰ τραγουδᾶνε τραγούδια
γραμμένα γιὰ τὶς ἀποκριές καὶ νὰ
γλεντᾶνε.

Λεπτομέρειες γι' αὐτὴν τὴν ἐπο-
χὴ τῆς 400χρονης σκλαβιάς καὶ γε-
γονότα γύρω ἀπὸ τὶς ἀποκριές δὲν
ὑπάρχουν. Θὰ περιορισθῶ μόνον σὲ
λίγα γεγονότα ποὺ μπόρεσα νὰ
συγκεντρώσω καὶ τὰ ὁποῖα στομα-
τικὰ ἔχουν διατηρηθεῖ. Ἐνα ἀπὸ
τὰ γνωστὰ ἀποκριάτικα δίστιχα
ποὺ θγῆκαν στὰ χρόνια τῆς Τουρ-
κρατίας εἶναι καὶ τὸ παρακάτω:

Δὲν τοὺς γ... τὴ μάνα, τῶν κερα-
τάδουνε,
θέλουν νὰ μᾶς θαρέσουν καὶ πάλι
σκιάζονται.

Αὐτὸ τὸ δίστιχο τόβγαλε κάποια
παρέα ὄχι τὶς μέρες τῆς ἀποκριᾶς,
ἀλλὰ τὴν Καθαρὴν Δευτέρα. Στὰ
χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, οἱ Ἀρ-
τινοὶ πηγαίνανε γιὰ τὰ κούλουμα

πότε πρὸς τὴν Ὁδηγήτρια, πότε
πρὸς τὴν Κάτω Παναγιά, στὰ Κομ-
μάτια κι' ἄλλες φορές κάτω ἀπ' τὴν
Ἁγία Θεοδώρα, ἐκεῖ, ποὺ εἶναι τὸ
Δασαρχεῖο, τὸ ΠΙΚΠΑ καὶ φθάνανε
ὡς τοὺς Μύλους κοντά. Μετὰ τὴν
ἀπελευθέρωση στὰ 1881 πηγαίνανε
γιὰ κούλουμα κάτω ἀπὸ τὸν Ἀμυν-
τικὸ Στρατῶνα. Ἐκεῖ πηγαίνανε μέ-
χρι καὶ προπολεμικά, τὶς τοποθε-
σίεις γιὰ τὰ κούλουμα τὶς πιὸ πολ-
λές φορές τὶς ὠρίζαν μὲ φερμάνι, οἱ
Τοῦρκοι ἀνάλογα μὲ τὶς περιστά-
σεις καὶ μέσ' τὴν ἡσυχία ποὺ ἐπι-
κρατοῦσε στὴν περιοχὴ.

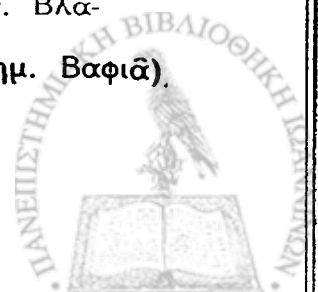
Μιὰ χρονιά οἱ Τοῦρκοι ὠρῖσαν
γιὰ τὰ κούλουμα τὸ χῶρο, ποὺ εἶ-
ναι πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Θεοδώρα.
Οἱ Ἀρτινοὶ πηγαίναν ἀπὸ τὸ πρῶτ,
στρώνανε τὰ χερόμια, τὶς ψάθες καὶ
καθόντανε σταυροπόδι καὶ τρώγα-
νε τὶς πιταστές, τὰ σκορδάκια, τὶς
ἐληές, τὰ κρεμμυδάκια, τοὺς μπα-
σμάδες καὶ τὰ σῦκα. Ἀφοῦ πίνανε
καὶ τὸ μαῦρο Ἀρτινὸ κρασί τὸ ρί-
χνανε στὸ χορὸ καὶ στὸ γλέντι. Ἀ-
πὸ τὸ μέρος ποὺ γλεντάγανε οἱ Ἀρ-
τινοὶ φαινόντανε ἡ Τουρκικὴ Ἀστυ-
νομία, ποὺ ἦταν ἐκεῖ ποὺ ἀργότερα
ἦταν τὸ ἀρχοντικὸ τοῦ Κομπότη καὶ
μετὰ ἡ Χωροφυλακὴ. Στὴν Κατοχὴ
στεγάστηκε ἡ Ἱταλικὴ καραμπινε-
ρία καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση ξα-
ναστεγάστηκε ἡ Χωροφυλακὴ. Οἱ
Τοῦρκοι χωροφύλακες, οἱ ζαπτιέδες
βλέπανε τοὺς Ἀρτινοὺς νὰ γλεντᾶ-
νε, νὰ χορεύουνε καὶ τοὺς ἀγριοκυτ-
τάζανε, δὲν μπορούσαν ὅμως νὰ
τοὺς ἀπαγορέψουνε τὴ διασκέδαση,
γιατὶ ἦταν δεσμευμένοι ἀπὸ τὸ προ-

Η ΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Ἐκ τῆς ἑορτῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος. Τὸ ἄρμα «Τρεῖς Μοῖρες» (1928) Λεων. Βλάχος, Κώστας Σκλήρης, Βασίλης Τσολιάς.
(Ἀρχεῖο Ἰατροῦ Δημ. Βαφιᾶ).

νόμιμο, πού είχαν οί Ἄρτινοι ἀπὸ τὸν ἀντιπρόσωπο τοῦ Σουλτάνου.

Οἱ Ἄρτινοι λοιπὸν ἔβλεπαν τοὺς Τούρκους, πού τοὺς ἀγριοκύτταζαν καὶ γιὰ νὰ τοὺς πειράζουν χωρὶς ἐκεῖνοι νὰ τὸ καταλαβαίνουν ἔβγαλαν τὸ παραπάνω δίστιχο πού τραγουδιέται ἀκόμα καὶ σήμερα τὶς μέρες τῆς ἀποκριᾶς. Στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας τὶς μέρες τῆς ἀποκριᾶς παιζότανε στὴν Ἄρτα καὶ ὁ Πανάρετος, πού εἶναι μιὰ μετασκευὴ λαϊκὴ τῆς Ἐρωφίλης τοῦ Χορτάση. Γράφτηκε γύρω στὰ 1600 πότε πρωτοπαίχτηκε στὴν Ἄρτα καὶ ἀπὸ ποῦ ἦρθε ἀγνωστο. Πολλοὶ λένε πὼς μετεπήδησε ἀπὸ τὴ Ζάκυνθο, πού παιζόταν ἐκεῖ στὸ δρόμο στὶς ἀρχές τοῦ 1800. Τὸ ἔργο τὸ παίζανε στὴν Ἄρτα στοὺς δρόμους, στὶς πλατεῖες, καὶ στὶς αὐλές καὶ στοὺς κήπους τῶν ἀρχοντικῶν. Ἀργότερα μετὰ τὸν Κριμαϊκὸ πόλεμο (1853—56) οἱ Ἄρτινοι θγάλανε καὶ τοῦτο τὸ δίστιχο, πού τὸ τραγουσσαν:

«Πάει τὸ μαλακὸ σ' Παπουλιό μ'
πάει τὸ μεντσικὸ σ'
τὸ πήρανε οἱ μπαντίδ' Παπούλια
τὸ πᾶν' στὸ Μονοπλιό».

πού συμβόλιζε τὰ πολεμικὰ γεγονότα ἐκείνου τοῦ καιροῦ. Μαλακὸ καὶ Μεντσικὸ ἦταν γυναικεῖα φρέματα. Μαλακῶφ ὅμως ἦταν ὄχυρὸ Ρωσικὸ κοντὰ στὴν Σεβαστούπολη. Μεντζικῶφ ἦταν Ρῶσος πρίγκιπας πού πολεμοῦσε στὸ Μαλακῶφ. Ὁ Παπούλιας λοιπὸν, τύπος τῆς ἐποχῆς εὐθύμος καὶ γλεντζές ἔπερνε

ἀπὸ τὴν κυρὰ Βαφλέζαινα, πού ἦταν γυναῖκα τοῦ Ρῶσου ὑποπροξένου στὴν Ἄρτα ἕνα μεντζικὸ καὶ ἕνα μαλακὸ καὶ μασκαρεμένος μετὴν παρέα του ξεκίναγαν ἀπὸ τὸν πλάτανο (σημερινὸ Κκακαβᾶ), τραγουδώντας καὶ πειράζοντας τὸν κόσμο, πού συναντοῦσαν στὸ δρόμο. Ἀπὸ τὸ Μονοπλιό ξεκίναγε ἄλλη ζουρλοπαρέα ντυμένοι, μασκαρενοὶ, οἱ μπαντίδοι. Ἀνταμώνανε κάπου στὸ κεντρικὸ δρόμο κι' ἀρχίζαν τὰ πειράγματα καὶ τὶς κατραπακιές μετ' ἀποτέλεσμα οἱ μπαντίδοι ἔβγαζαν τὸν Παπούλια τὸ μαλακὸ καὶ τὸ μεντζικὸ καὶ τὰ πηγαίνανε στὸ Μονοπλιό τραγουδώντας τὸ παραπάνω τραγούδι. Ἐβγαίναν ἀκόμη τὶς μέρες τῆς ἀποκριᾶς τὸ γαϊτανάκι, ἡ γκαμήλα, ὁ ξυλοπόδαρος, ἡ ἀρκούδα, ἡ μαίμου κλπ.

Τὰ χρόνια περνᾶνε. Οἱ Τούρκοι φεύγουν ἀπὸ τὴν Ἄρτα στὶς 24 Ἰουνίου 1881. Ἐλεύθεροὶ πιά εἶναι οἱ Ἄρτινοι νὰ γιορτάσουν, νὰ γλεντήσουν καὶ νὰ μασκαρευτοῦν τὶς Ἀποκριές. Μόλις ἀρχίζε λοιπὸν τὸ Τριῶδι ἢ Ἄρτα τὰ χρόνια ἐκεῖνα, ξεσηκωνότανε ἀπ' τὰ ὄργανα, Ντούμ — ντούμ, ντούμ—ντούμ, πού ἀχολογοῦσαν ὅλες οἱ γειτονιές. Ἡ Παργιορίτσα, οἱ Τομπακιάδες, ἡ Ἁγιά Σοφιά, τὸ Τουρκοπάζαρο, ὁ Μουχούστης Ντούμ—ντούμ, ντούμ, ντούμ, ντούμ, καὶ μαζὶ μετὰ ντούμ—ντούμ καὶ τ' ἀποκριάτικα τραγούδια. Τὰ κρασοπουλιά, τὰ οὐζάδικα, καὶ τὰ μαγειρεῖα ἦταν γεμάτα ἀπὸ παρέες Ἄρτινῶν πού πίνανε τὸ ὠραῖο ντόπιο μαῦρο κρασί καὶ τὸ γλεντόπιστο οὔζο καὶ τσίπουρο.

Κούλουμα στην Περάνθη "Αρτας. 1929.

(Αρχείο Δημ. Βαφιᾶ).

Τὰ βράδια κάνανε τὴν ἐμφάνισή τους οἱ μασκαράδες, πὺ κάνανε τὴ σχετικὴ τους βόλτα στὴν ἀγορὰ καὶ πηγαίνανε καὶ στὰ συγγενικὰ σπίτια. Στὸ δρόμο λέγανε διάφορα τραγούδια καὶ ἀποκριάτικα δίστιχα πὺ θγαίνανε οἱ Ἄρτινοι κατὰ καιροὺς. Ἐνα ἀπὸ τὰ τραγούδια εἶναι καὶ τὸ παρακάτω:

Κάτω στὴ Ρόδο—στὴ Ροδοπούλα,
 Τοῦρκος ἀγάπησε μιὰ Ρωμιούλα.
 Κι' ἡ Ρωμιπούλα δὲν τόνε θέλει
 κι' ἡ σκύλα ἡ μάνα της τὴν προ-
 ξενεύει.
 Τσίμπερ λίου — λίου—λίου ὡς τὰ
 κατσαρὰ μαλλιὰ

σὺ μοῦ σήκωσες τὸ νοῦ ἀπὸ τὸ
 κεφάλι μου.
 —Πάρτονε κόρη μου, τὸν Τοῦρκο
 ἄνδρα,
 νὰ σὲ φωνάζουνε κυρὰ Σουλτάνα.
 — Δὲν τὸν πέρνω τὸν Τοῦρκο ἄνδρα
 νὰ μὲ φωνάζουνε χανοῦμ Σουλ-
 τάνα.
 Τίμπερ λίου—λίου—λίου...

Τὰ χρόνια ἐκεῖνα τὰ παλιὰ ὁ κόσμος δὲ γλεντοῦσε ὅπως σήμερα. Δὲν ὑπῆρχαν τότε ὅπως τώρα οἱ κοσμικὲς ταβέρνες, τὰ κέντρα διασκεδάσεως. Οὔτε ἡ γυναίκα ἔβγαίνε τόσο εὐκόλα ἔξω ὅπως σήμερα. Περίμεναν λοιπὸν νὰ ρθοῦνε οἱ Ἄ-
 (ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελ. 249).

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΩΝ ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΙΚΑ

ΤΟΥ ΕΥΡΙΠ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

Στὸ Κοινοτικὸ ἀρχεῖο Τσεπελό-βου - Ζαγορίου, ὑπάρχει ἓνα παλαιό, πρωτότυπο ἔγγραφο, τῶν Κοινοτήτων τοῦ Ζαγορίου (1769), τοῦ τὸ περιεχόμενό του εἶχε ἰσχὺ νόμου, γιὰ ὀλόκληρο τὸ Ζαγόρι.

Ἡ ἀπόφαση αὐτὴ τῶν Ζαγορισίων, πού ἀφορᾷ τὴν προίκα κι' ἔχει στὴν ἀρχὴ τὴν ἐπικύρωση τοῦ τότε Μητροπολίτη Ἰωαννίνων αἰοιδίμου κ. Γαβριήλ, εἶναι ὑπογεγραμμένη ὀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν χωριῶν τοῦ «Νεχαγιέ» Ζαγορίου, μὲ πρῶτον τὸν ἐκ Βραδέτου Χριστόδουλον Δημητρίου.

Τὸ ἔγγραφο αὐτὸ χωρίζει τοὺς κατοίκους τῶν Ζαγοροχωριῶν σὲ πέντε τάξεις καὶ ὀρίζει τὸ ποσὸ καὶ τὰ εἶδη τῆς προίκας ἀνάλογα μὲ τὴν τάξη στὴν ὁποία ἀνήκει ἡ κάθε οἰκογένεια. Ἀκόμα ρυθμίζεται καὶ ἡ πληρωμὴ τοῦ «Βασιλικοῦ χρέους» ἐπίσης ἀνάλογα, μὲ τὸ ποσὸ τῆς προίκας πού θὰ δοθῇ.

Δημοσιεύω τὸ ἔγγραφο αὐτὸ, γι-στί ἔχω τὴ γνώμη, ὅτι ἡ δημοσίευση τέτοιων ἔγγράφων συμβάλει σὴ γνώση τοῦ τρόπου τῆς αὐτοδιοίκησης τῶν Ζαγορισίων κοινοτικῶν ὀργανισμῶν, στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, πού τὸ Ζαγόρι ἀποτελοῦσε μιὰ ὀμόσπονδη Δημοκρατία, μέ-σα στὸν Ἠπειρωτικὸ χῶρο.

Τὸ ἔγγραφο εἶναι γραμμένο μὲ ὀραῖο γράψιμο σὲ ἐκλεκτὸ χαρτί

μὲ διαστάσεις 0,50X,045 μ.

Ἀπὸ τὸ ἔγγραφο λείπει (εἶναι σχισμένο) ἓνα τμήμα ἀπὸ τὸ κάτω μέρος μὲ τίς ὑπογραφές μερικῶν χωριῶν.

Τὸ ἔγγραφο αὐτὸ εἶναι τὸ παρα-κάτω:

«Ὁ Ἰωαννίνων Γαβριήλ ἐπιθεβαιοῖ Ἐπειδὴ καὶ πρὸ πολλοῦ εἰς τὸν «νεχαέν» μας Ζαγόρι, συνήθεια ἐπεκράτησεν οὔσα πάντις ἄτοπος καὶ παράλογος καὶ ὡς εἰπεῖν παράνομος, κατὰ τὸν πρῶτον κανόνα τῆς ὀγίας ταύτης συνόδου λέγοντα, «ὀ ἐπὶ χρήμασι κόρην μνηστευόμενος καὶ χρήματα προβάλλων καὶ ἐξαιτῶν, ὀποίας ἂν εἶναι τάξεως ἐπι-κατάρατος» καὶ μέχρι τοῦδε ἐξ αὐτῆς τῆς ἀφροσύνης, καὶ ἀνοησίας ἡμῶν ἐφθάσαμεν εἰς παντελῆ ὀλεθρον, καὶ ἀφανισμόν, καὶ εἰς ἐσχάτην δυστυχίαν, ψυχικὴν καὶ σωμα-τικὴν, καὶ διακεῖμεθα εἰς ἀπορίαν τῆς θεραπείας τοῦ τοιοῦτου ὀλεθρι-κου πράγματος.

Ὅμως μέντοι, χωρὶς τοῦ ζητῆ-σαι ἐπὶ τὸ ἱερόν, τὴν ψυχοσωματι-κὴν καὶ σωματοσωστικὴν αὐτὴν θε-ραπείαν, ἡ Θεῖα Χάρις ἡ τοῦ τε-λετουργικοῦ καὶ ζωαρχικοῦ πνεύ-ματος, ἡ τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα, ἐνοίκησεν εἰς τὸν κοινὸν ἡμῶν Πα-τέρα σοφώτατον καὶ παναγιώτα-

τον πρώην Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κύριον, κύριον Σαμουήλ, παρόντος καὶ τοῦ παναγιωτάτου πρώην Κωνσταντινουπόλεως κυρίου Ἰωαννικίου, παρόντων καὶ τῶν μακαριωτάτων ὀρθοδόξων τριῶν Πατριάρχων, τοῦ τε πρώην μακαρίτου κυρίου Παρθενίου Ἱεροσολύμων καὶ τοῦ κυρίου νῦν Ἐφραίμ, καὶ τοῦ κυρίου Φιλήμονος Ἀντιοχείας, καὶ τῆς λοιπῆς ἀγίας συνόδου, τῆς τοσαύτης ὁμηγύριως, καὶ ἐθεράπευσαν εὐτὴν τὴν ἀνιάραν νόσον, ὅπου μᾶς ἐκυρίευσεν ἕως σήμερον, καὶ ἐθέσπισαν καὶ ἐδιώρισαν εἰς τὴν Βασιλεύουσαν πόλιν ἑννέα τάξεις, καθὼς ἡ Θεία χάρις αὐτοὺς ἐμαθήτευσε, ὡσάν ὅπου ἡ Βασιλεύουσα πόλις ὑπερβαίνει τὰς ἄλλας πολιτείας εἰς τὸ μεγαλεῖον, καὶ τὸ μέγεθος. Εἰς δὲ τὰς ἄλλας πόλεις καὶ χώρας, ὡσάν ὅπου εἶναι ὑποδεέστεραι αὐτῆς ἦτουν πτωχοτέρας καὶ κατωτέρας, ἅπασα ἡ ἱερά καὶ Θεοφρούρητος σύνοδος παρέδωσαν τὴν ἔπασαν ἄδειαν εἰς τοὺς κατὰ τόπον προϊσταμένους καὶ γέροντας τῆς κάθε πολιτείας καὶ χώρας, νὰ διορίσωσι καὶ αὐτοὶ τὴν ποσότητα τῶν προικῶν κατὰ τὴν δύναμιν τῶν κατοίκων.

Τὰ νῦν δὲ καὶ ἡμεῖς, ὡς ἔχοντες ἄδειαν παρὰ τῆς ἀγίας καὶ Θεοστηρίκτου ταύτης συνόδου, ἐπὶ τῷ διορίσασθαι τὴν ποσότητα τῆς προικός, κοινῇ γνώμῃ καὶ ὁμοφωνίᾳ ὅλου τοῦ Ζαγορίου, τῶν ἱερέων, τῶν προϊσταμένων καὶ γερόντων, καὶ λοιπῶν ἀνδρῶν, σχεδὸν ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου ἐδιωρίσαμεν τάξεις πέντε (5).

Ἡ μὲν πρώτη τάξις, δηλαδὴ ἡ πλέον ἔγκριτος καὶ πρσεστός τοῦ Ζαγορίου, νὰ δίδῃ «ἄσπρα» χιλιάδες δέκα (10.000), ἡ δὲ δευτέρα τάξις νὰ δίδῃ «ἄσπρα» χιλιάδες ἑπτὰ (7.000), ἡ δὲ τρίτη νὰ δίδῃ χιλιάδες πέντε (5.000), ἡ δὲ τετάρτη τάξις νὰ δίδῃ χιλιάδες τέσσαρας (4.000), καὶ ἡ πέμπτη δύο (2.000).

Καὶ ἡ μὲν πρώτη καὶ δευτέρα τάξις νὰ δίδῃ φορεσίας τρεῖς, ἡ μία φορεσία, ἡ νυφιάτικη νὰ εἶναι καλὴ καὶ αἱ δύο νὰ εἶναι ἀραδικαί. Ἡ δὲ τρίτη καὶ τετάρτη καὶ ἡ πέμπτη τάξις, νὰ δίδῃ φορεσίες δύο (2), ἡ μία ἡ νυφιάτικη νὰ εἶναι καλὴ, καὶ ἡ ἄλλη ἀραδική, τόσον οἱ φορεσίες αἱ ἄλλαι ὅσον καὶ τὰ ὑποκάμισα. Καὶ ἡ κάθε τάξις νὰ δίδῃ ἀπὸ μίαν ζώνην ἀσημένιαν καὶ τὸ κρεβάτοστρώσι τῆς.

Αὐτὰ λοιπὸν ὅπου ἐδιωρίσαμεν, νὰ μὴ λογιζονται «τράχωμα» ἀλλὰ προῖκα, καὶ τῆς κόρης πατρικὴ κληρονομία, ὡσάν ὅπου αὐτὰ πλέον ἐδιωρίσθησαν καὶ ἀπεφασίσθησαν παρ' ἡμῶν εὐλογοφανῆ, καὶ πλέον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός τῆς, ἢ τῆς μητρός τῆς, ἢ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς, νὰ μὴν ἔχη ἡ κόρη νὰ ζητήσῃ τίποτας κληρονομία, ἐπειδὴ αὐτὰ ἀπεφασίσθησαν κοινῶ τῷ τοῦ Ζαγορίου φρονήματι, δι' ἀδείας τῆς ἀγίας καὶ ἱερᾶς ταύτης συνόδου καὶ δι' ἀδείας τοῦ πανιερωτάτου ἀρχιερέως ἡμῶν ἀγίου Ἰωαννίνων κυρίου Γαβριήλ, καὶ ὅσοι τῷ νόμῳ καὶ τῷ ἐπωφελῆ τούτῳ κανόνι ἀκολουθήσωσι, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος θεῖον, ὅσοι δὲ ἤθελον παραβῆ, ἐχέτωσαν τὰς ἀράς τῶν ἀγίων τρι-

ακοσίων δέκα ὀκτώ Θεοφόρων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ, καὶ τῶν ἐν τῇ ἀγία ταύτῃ συνόδῳ συνελθόντων πατέρων, προσέτι, καὶ δημοκατάρατος ἔστω.

Πρὸς τούτοις ἐθέσαμεν καὶ ἐδιωρίσαμεν κοινὸν κανόνα, κοινῶ τῷ φρονήματι, ὅπου κατὰ τὴν ποσότητα τῶν προικῶν, ἔτζι νὰ δίδῃ ὁ καθείς, καὶ τὴν ποσότητα τοῦ δευτερίου τοῦ Βασιλικοῦ χρέους του, καὶ εἰ μὲν, οἱ τῆς κατωτέρας τάξεως ἠθελον δώσει προῖκα ἴσιν μὲ τὴν μεγαλυτέραν τάξιν, νὰ ἔχωμεν νὰ τὸν ρίχνωμεν εἰς τὸ δευτέρου τοῦ ἴσια μὲ τοὺς μεγαλύτερους.

Ταῦτα τοιγαροῦν ἀπεφάνθησαν κοινῶ τῷ φρονήματι ὅλου τοῦ Ζαγορίου εὐλογοφανῆ καὶ ὡς ἐπωφελῆ ὄντα.

Ἔτει σωτηρίῳ χιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ἐξηκοστῷ ἐνάτῳ, κατὰ μῆνα Φεβρουάριον.

Χριστόδουλος Δημητρίου Βραδέτο.

Ἐπονται ὑπογραφαὶ 24 Κοινοτήτων Ζαγορίου.

ΧΩΡΙΟΝ ΤΣΕΠΕΛΟΒΟΝ

Λάμπρος ἱερεὺς στρεκτὸς
Νικόλαος ἱερεὺς στρεκτὸς
Γεώργιος ἱερεὺς στρεκτὸς
Δημήτριος ἱερεὺς στρεκτὸς
Γεώργιος ἱερεὺς στρεκτὸς
Θεόδωρος ἱερεὺς στρεκτὸς
Θεόδωρος Ρώμας στρεκτὸς
Ἀλέξιος Μάνθου στρεκτὸς
Λάμπρος Λιούντας στρεκτὸς
Λάζος Συκούρητης στρεκτὸς
καὶ λοιποὶ χώρας Τζεπελόβου
στρεκτοί.

ΧΩΡΙΟΝ ΦΡΑΓΓΑΔΕΣ

Ἀναστάσιος ἱερεὺς στρεκτὸς
Κων)νος ἱερεὺς στρεκτὸς
Δῆμος ἱερεὺς στρεκτὸς
Τζελέπης στρεκτὸς
Θόδωρος στρεκτὸς
Λιονταρῆς στρεκτὸς
καὶ λοιποὶ πάντες στρεκτοί.

ΧΩΡΙΟΝ ΛΙΑΣΚΟΒΕΤΣΙ

Παπαζῶτος ἱερεὺς στρεκτὸς
Χρήστος ἱερεὺς στρεκτὸς
Ἰωάννης Ἐξαρχος στρεκτὸς
Κων)νος Τάνος στρεκτὸς
Πανταζῆς Λέφας στρεκτὸς
Χριστοδοῦλος ἱερέας στρεκτὸς
καὶ λοιποὶ στρεκτοί.

ΧΩΡΙΟΝ ΣΟΥΔΕΝΑ

Πρωτόπαπας ἱερεὺς στρεκτὸς
Παπαγιάννης στρεκτὸς.

ΧΩΡΙΟΝ ΒΕ·Ι·ΤΖΑ

Πρωτόπαπας ἱερεὺς στρεκτὸς
Ἀναγνώστης Κώστας στρεκτὸς
Ζυγούρας στρεκτὸς
Γερολέκας στρεκτὸς

ΜΕΣΟΣ ΜΑΧΑΛΑ

Μίχος στρεκτὸς
Παπαχριστόδουλος στρεκτὸς
Παπαϊωάννης στρεκτὸς

ΧΩΡΙΟΝ ΚΑΛΩΤΑ

Παπαναστάσης στρεκτὸς
Παπανώντας στρεκτὸς
Παπαδιαμάντης στρεκτὸς
καὶ λοιποὶ χώρας στρεκτοί.

ΧΩΡΙΟΝ ΜΑΝΑΣΗ

Ίωακείμ στρεκτός
ιερεύς Ίωάννης στρεκτός
Παπανικόλας στρεκτός
καί λοιποὶ χώρας στρεκτοί.

ΧΩΡΙΟΝ ΚΑΜΝΙΑ

Χατζηζῶτος στρεκτός
Νικόλαος ιερεύς στρεκτός.

ΧΩΡΙΟΝ ΜΕΓΑΔΕΣ

Γιώργη Στεφανῆ στρεκτός
Κώνστας Ἀναστάσης στρεκτός
Νικόλας Στεφανῆ μράτυρας
Στεφανῆς Πολυχρόνη στρεκτός
Τόλης Τάτζη στέργω.

ΧΩΡΙΟΝ ΣΚΑΜΝΕΛΙ

Παπαϊωάννης
Δημήτριος ιερεύς στρεκτός
Ίωάννης Διαμάντης στρεκτός
Νικόλαος Διαμάντη στρεκτός
καί λοιποὶ χώρα.

ΧΩΡΙΟΝ ΤΖΟΝΤΗΛΑ

Παπαδημήτριος ιερέας στρεκτός
Παπαγιάννης στρεκτός
Γεώργιος Μουλοτάρης στρεκτός
καί λοιποὶ χώρας στρεκτοί.

ΧΩΡΙΟΝ ΚΟΥΚΟΥΛΙ

Γεώργιος Κώνστας
καί λοιποὶ χώρας στρεκτοί.

ΜΑΧΑΛΑ ΜΟΝΟΔΕΝΤΡΙ

Οἰκονόμος ὑπόσχομαι ὡς ἄνωθεν.
ιερεύς Ἀναστάσης ὑπόσχομαι
Μάνθος ιερεύς ὑπόσχομαι.

ΧΩΡΙΟΝ ΣΤΟΛΟΒΟ

Χαρίσης ιερεύς στρεκτός

Παπαζῶτος στρεκτός
Γιάννης Σέρτος
Ζῶτος Σίτας
Θανάσης καί λοιποὶ χώρας.

ΧΩΡΙΟΝ ΜΠΑΓΙΑ

Δῆμος Λιάγκας στρεκτός
..... Ἀλέξη στρεκτός.

ΧΩΡΙΟΝ ΔΟΒΡΑ

Πρωτόπαπας Κωνστ. στρεκτός
Γεώργιος Λέκος στρεκτός
Τέλ.. Κώνστας στρεκτός.

ΧΩΡΙΟΝ ΚΑΠΕΣΟΒΟ

Ἀλέξιος
Ίωάννης Ζωγράφος
Γιάννης Λίτρας
Ἀλέξης Καραμεσίνης
καί λοιποὶ χώρας.

ΧΩΡΙΟΝ ΔΟΛΙΑΝΗ

ΧΩΡΙΟΝ ΤΖΕΡΒΑΡΙ

ΧΩΡΙΟΝ ΒΡΑΔΕΤΟ

ΧΩΡΙΟΝ ΣΟΠΟΤΣΕΛΙ

Γρηγόριος

ΧΩΡΙΟΝ ΣΟΥΔΕΝΑ

ΧΩΡΙΟΝ ΜΠΟΥΛΤΣΗ

Ἀκριθές Ἀντίγραφο
Τσεπέλοβο Μάρτης 1983
ΕΥΡ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ

ΣΗΜ. ΣΥΝΤ.: Ὁ ἀκριθής τουρκι-
κός ὄρος εἶναι ΝΑΗΙΥΕ = περιο-
χή, δῆμος, ἐπαρχία.

ΘΥΜΙΟΣ ΓΑΚΗΣ

Ὁ λήσταρχος πού ζήτησε λύτρωση στό ἐθνικό καθήκον

ΤΟΥ ΔΗΜ. ΚΑΡΑΤΖΕΝΗ

Τò χωριό Μεσούντα Ἄρτας εὐρίσκειται στ' ἀνατολικά πρὸς τὴν Θεσσαλίαν σύνορα τοῦ Νομοῦ καὶ ψηλά στὴ δεξιὰ πλευρὰ τοῦ ποταμοῦ Ἀχελώου. Οἱ κάτοικοί του ἀπὸ παλιὰ χρόνια, ὅπως καὶ σήμερα, ἀποζοῦσαν ἀπὸ τὴν κτηνοτροφία, τὴν γεωργία καὶ ἀπὸ τὴν ἐργασίαν στὴν ὑλοτομία τῶν πολλῶν δασῶν τοῦ χωριοῦ των. Ὡς κτηνοτρόφοι τὸν χειμῶνα ὠδήγουν τὰ πρόβατά των εἰς τὰς χειμερινὰς βοσκὰς τῆς Ἀκαρνανίας καὶ ἰδίως εἰς τὴν περιοχὴν, ἀπὸ τοῦ Σπάρτου μέχρι τοῦ Ρίβιου καὶ Στάνου τῆς Ἀμφιλοχίας, συνήθεια σὰν παράδοση τῶν παλαιῶν οἰκογενειῶν τῆς Μεσούντας πού παρατηρεῖται καὶ σήμερα ἀπὸ τοὺς κτηνοτρόφους τοῦ χωριοῦ αὐτοῦ.

Στὰ βοσκοτόπια τοῦ χωριοῦ Στάνου κάθε χειμῶνα κατέβαινε μὲ τὸ ποίμνιόν του ὁ Μεσουντιᾶνος Βασίλειος Γάκης μὲ τὴν γυναῖκα του Εὐαγγελὴ καὶ τοὺς υἱούς του Νικόλαον, Γεώργιον καὶ τὴν μονάκριβη θυγατέρα του. Ἐκεῖ στοῦ Στάνου κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1859 ἢ 1860 ἐγεννήθη καὶ τέταρτο παιδί του, ὁ Θύμιος. Τὰ χρόνια περνοῦσαν μὲ τὴν συνήθεια αὐτὴ καὶ κατὰ τὸ 1880 ὁ Θύμιος εἶναι πλέον ἄνδρας. Γύρω

στὸν χρόνον αὐτὸν ἀπὸ κάποιον παρεξήγηση θίγουσαν τὴν ὑπόληψιν τῆς ἀδελφῆς του, ἐφόνευσε τὸν ὑπαίτιον τῆς προσβολῆς συγχωρῶνόν του καὶ ἡ πράξις του αὐτὴ τὸν ἠνάγκασε νὰ ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν καὶ τὸ χωριό του καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ ληστρικὸν βίον. Ἦταν ἡ ἐποχὴ πού ὠργίαζε ἡ ληστεία κοντὰ στὰ Ἑλληνοτουρκικὰ σύνορα, τοῦ 1881, καὶ εὐκόλα βρῆκε συντρόφους μὲ τοὺς ὁποίους ἐπεδόθη εἰς ληστεῖες τόσον στὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος ὅσον καὶ στὸ γειτονικὸν τῆς Τουρκίας στὸ ὁποῖον εἰσῆρχοντο ὅταν ἐπιέζοντο ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ ἀποσπάσματα.

Ἡ ὄρεινὴ περιοχὴ τοῦ Μετσόβου ἦτο εὐκόλον καὶ ἀσφαλὲς δι' αὐτοὺς καταφύγιον ὅταν ἀκολουθοῦντες τὸν ὄρεινὸν δασώδη ζυγὸν τῆς Πίνδου, μακρὰν τῶν ἀποσπασμάτων ἐφθάνον μέχρις ἐκεῖ, ὅπου πάντοτε εὕρισκον ἀνθρώπους γιὰ νὰ τοὺς ὑπαθάλπουν. Στὸ Μέτσοβο ὁμως παρ' ὅτι εἰς τὴν περιοχὴν του κατέφευγον πολλοὶ ληστὲς ἐκ τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος, ἡ κοινωνικὴ ζωὴ του κυλοῦσε ἡσυχῇ καὶ ὁμαλά. Καὶ τὸν χειμῶνα μὲ τοὺς ὀλίγους κατοίκους του καὶ τὸ καλοκαίρι ὅταν ἐπέστρεφον ἀπὸ τὰ ξένα οἱ ἀρχοντάδες γιὰ

νά παραθερίσουν στὰ ἐπιβλητικά τότε καί σήμερα ἀρχοντικά των τίποτε δέν διετάρασσε τήν ἡσυχὴ ζωῆ του. Εἶχαν τήν συνήθεια, οἱ ἀρχοντάδες μεσημέρι - βράδυ νά συγκεντρώνονται εἰς χωριστὲς συντροφίες στὴν μικρὰν πλατεῖαν τοῦ χωριοῦ «Κουλτούκι» καί νά συζητοῦν τίς ἐμπειρίες των. Στίς συγκεντρώσεις αὐτὲς δέν ἐλάμβανον μέρος οἱ μόνιμοι κάτοικοι τοῦ χωριοῦ, Χειμωνιάτες, διὰ τὸν λόγον ὅτι αὐτοὶ εἶχαν ἄλλας ἀπασχολήσεις καί ἄλλα διαφέροντα.

Ἡ μὴ συμμετοχὴ στίς στενὲς αὐτὲς συγκεντρώσεις τῶν ἀρχοντῶν ἔθιγε κάπως τὸν ἐγωϊσμὸν μερικῶν ἄλλων κατοίκων πάντως τοὺς περισσότερους δέν τοὺς ἐπείραζε οὔτε στὰς προσωπικὰς των σχέσεις μὲ τοὺς ἀρχοντας οὔτε εἰς ἄλλα συμφέροντά των. Γι' αὐτὸ δέν ἐσχολιάζετο ἡ συνήθεια αὐτὴ οὔτε καί ἐχθρότητα τοῦ ἐδημιούργει. Κάποια ὅμως ἡμέρα τοῦ καλοκαιριοῦ τοῦ 1884, μιὰ παρέα ἀπὸ νεαροῦς, ἕνας Ντάλλας ἀπὸ τὸ Μέτσοβον, ἕνας Φλέγκας ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι πού ἦρ γάζετο ἐκεῖ καί ἄλλοι, συζητοῦσαν καί ἔλεγον ὅτι δέν τολμάει κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἄλλους κατοίκους τοῦ χωριοῦ νά πλησιάσῃ τὸ «Κουλτούκι» καί ὅτι ἐὰν τὸ ἐπιχειρήσῃ θὰ τὸν διώξουν οἱ ἀρχοντάδες. Ὁ Φλέγκας ὅμως θέλωι μπροστὰ στοὺς φίλους του νά δείξῃ τὸν παληκαρισμὸν του καί ὅτι δέν λογαριάζει κανέναν γρήγορα ἀπεσπᾶσθη ἀπὸ τὴν παρέα του καί ἐπροχώρησε εἰς τὴν συντροφίαν τῶν Προυχόντων, ἐπέρασε δὲ κοντὰ των τόσο ἐπιδεικτικὰ πού ἐ-

σήμαινε ὅτι δέν τοὺς ὑπολογίζει ἔστω καί ὡς μεγαλυτέρους του. Δεδομένου δὲ ὅτι ἡ πορεία τὴν ὁποίαν ἠκολούθησε δέν μποροῦσε νά ἔχῃ ἄλλον σκοπὸν παρὰ τὴν ἐπίδειξή του ὡς ἀνθρώπου αἰσθάνοντος περιφρόνηση πρὸς τοὺς μεγαλυτέρους του, ἔκαμεν αἴσθησιν στοὺς Προυχοντας ὁπότε ὁ Νικόλαος Ἀβέρωφ θυμωμένος ἐκάλεσε τὸν Φλέγκαν νά πλησιάσῃ καί ὅταν ἐκεῖνος ὑπήκουσε, ὁ Ἀβέρωφ τὸν ἐρράπισε. Γεροσβληθεὶς εἰς τὰ μάτια τῆς παρέας του, ὁ Φλέγκας πλήρης κακότητος καί μίσους ἀπεμακρύνθη ἀπειλῶν τὸν Ἀβέρωφ ὅτι «θὰ μοῦ τὸ πληρώσῃ πολὺ ἀκριβὰ αὐτό». Τοῦτο ἀπετέλεσε τὴν ἀφορμὴν, ἡ συντροφία τοῦ Φλέγκα νά σκεφθῇ τὴν ἐκδίκησιν καί τὴν ληστείαν. Ἴσως τὰ αἷτια τῆς ἐκδικήσεως κατὰ τῶν Ἀρχοντῶν νά ἐφώλιαζον ἀπὸ πρὶν στίς καρδιὰς ἐλαχίστων πάντοτε, Μετσοβιτῶν, τὸ ράπισμα ὅμως τοῦ Φλέγκα ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ πού ὤθησε τὴν συντροφίαν του νά ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τίς συμμορίες πού τριγύριζον τὴν περιοχὴν τοῦ Μετσόβου ὅταν κυνηγημέναι εἰς τὸ ἐλληνικὸν ἔδαφος, εἰσῆρχοντο εἰς τὸ Τουρκικὸν γιὰ ἀσφάλειαν. Καί μιὰ τοιαύτη συμμορία ἀκουστὴ στὴν περιοχὴ ἦταν τοῦ Θύμιου Γάκη, ἀποτελουμένη ἀπὸ 7—8 νέους ἀνδρας. Ἔτσι ὁ Φλέγκας καί Γεώργιος Ντάλλας ἐπροχώρησαν εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου, τὸ ὁποῖον, ἐκτὸς τῆς ἐκδικήσεως θὰ ἀπέφερε εἰς αὐτοὺς καί οἰκονομικὰ ὄφελῃ.

Συνηντήθησαν μὲ τὸν Θύμιον Γάκην καί ἐντὸς ὀλίγου κατεστρώθη

τὸ σχέδιον ἀπαγωγῆς τῆς μονάκριβης θυγατρὸς τοῦ Ν. Ἀθέρωφ, τῆς Δούκως, ἡ ὁποία τότε σύντομα εἶχε ὑπανδρευθῆ τὸν Στέργιο Τζουανόπουλον. Τὴν πρόπασιν τοῦ Φλέγκα—Ντάλλα ὁ Θύμιος Γάκης προθύμως ἐδέχθη γιατί παρουσιάζοντο πρόσωπα ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ χωριὸ νὰ βοηθήσουν τὴν διάπαραξιν τῆς ληστείας. Διευκολύνοντο οἱ λησταὶ στὶς ληστείαι των ὅταν εἶχαν τέτοιους ἀνθρώπους, ἐδυσκολεύοντο δὲ πολὺ ὅταν δὲν εἶχον.

Ἡ συμμορία τοῦ Θύμιου Γάκη τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὸν ἴδιον, ἕναν Κουρκούταν ἀπὸ τὴν Σεκλίσταν (Ἐλάτη) Νομοῦ Ἄρτης, ἕναν Κουτσούκαλην, τὸ δεκαενναετῆ Βασίλειον Τσέλιον, πάλιν ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ χωριὸ, τὸν Βασίλειον Ζάχον καὶ Γρηγόριον Ζαρνίκον ἀπὸ τὴν Νεράϊδα Τρικάλων καὶ ἕνα ἢ δύο ἀκόμη ἄνδρες. Τὰ ὀνόματα αὐτὰ μοῦ ἔδωσε ὁ φίλος δημοδιδάσκαλος καὶ λογοτέχνης Φίλιππος Κολοβὸς πού τὰ ἔμαθε ὅταν κατὰ τὸ 1929—1930 ὑπηρετοῦσε στὴν Νεράϊδα Τρικάλων, ἀπὸ τὸν ἴδιον Γρηγόριον Ζαρνίκον γέροντα τότε, μέλος τῆς συμμορίας τοῦ Θύμιου Γάκη. Ἄλλας λεπτομερείαις διηγεῖτο ὀλίγον πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου στὴν Ἄρταν ὁ Βασίλειος Τσέλιος καὶ ἰδίως γιὰ τὶς συνθήκας μὲ τὶς ὁποῖες ἀπηλλάγη ὅταν μετὰ δέκα περίπου χρόνια ἔγινε ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὸ Δικαστήριον τῆς ληστείας στὰ Γιάννινα.

Ὅπως γράφομεν ἡ ζωὴ στὸ Μέτσοβο κυλοῦσε ἡσυχῆ. Ὑπῆρχε ἀ-

γάπη μεταξὺ τῶν κατοίκων καὶ συμφιλίωση μεταξὺ πτωχοτέρων καὶ πλουσίων τοῦ χωριοῦ καὶ γενικὰ μιὰ ἀλληλεγγύη πρῶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἐπέτρεπε νὰ πλησιάσουν εἰς αὐτὸ ληστοσυμμορίες. Τώρα δὲ πού εὐρέθησαν καταδότες ἄλλαξαν τὰ πράγματα. Καὶ «αἴφνης, γράφει ὁ Λαμπρίδης, καὶ παρ' ἐλπίδα δεινὸν τὸ Μέτσοβον δεινοπάθημα ὑπέστη τῇ 17ῃ Ἰουλίου 1884 ἡμέρα Σαββάτου καὶ ὥρα τουρκιστὶ 12 μ.μ. μείον 20' εἰς χαλεπωτάτας ἐποχὰς οὐδέποτε τοιοῦτο τι δοκιμᾶσαν. Ληστρική ἐκ 12 κακούργων καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ γνωστοῦ Σαρακατσιάνου Εὐαγγέλη Τάκου καὶ τὴν ὑπαρχηγίαν Στρατῆ τινος ἐκ Μυτιλήνης ἀστυνομικοῦ κλητῆρος ἐν Μετσόβῳ διατελέσαντος, συμμορία περιέζωσεν εἰς ἀπόστασιν 7' ἀπὸ τῆς πόλεως ἐν τῇ λεωφόρῳ αὐτῆς καὶ ὑπὸ τὸ Νεκροταφεῖον τὸν Στέργιον Τζουανόπουλον συμβαδίζοντα μετὰ τῆς πολυφέρνου συζύγου αὐτοῦ Δούκως (Εὐδοκίας Νικολάου Ἀθέρωφ), τῆς Ἑλένης Καραγιάννη καὶ τινων ἄλλων καὶ ἀπήγαγον τὰς δύο ταύτας κυρίας εἰς αἰχμαλωσίαν, ἀφ' οὗ ἐτραυματίσαν τὸν εἰρημένον Στέργιον ἀνθιστάμενον καὶ αὐτὸν πρὸς αἰχμαλωσίαν ἀντὶ τῆς συζύγου προσφερθέντα. Μετὰ παρέλευσιν δὲ ἡμερῶν 17 ἀπέλυσαν τὰ θύματα οἱ κακούργοι λαθόντες παρὰ μὲν τοῦ Σεργίου Τζουανοπούλου εἰς μετρητὰς λίρας ὀθ. 7000 καὶ εἰς πράγματα τιμαλφῆ ἀξίας λιρ. 400 πα-

ρά δὲ τοῦ συζύγου τῆς ἐτέρας αἰχμαλώτου λίρ. ὀθ. 400.¹

Γιὰ τὴν ληστείαν αὐτὴν ὁ Γεώργιος Πλατάρης εἰς «Τὸ Σημειωματὲρι ἑνὸς Μετσοβίτη» ἀναφέρει καὶ τὸ κάτωθι χρονικὸ πού θρῆκε σὲ ἕνα μαθηματάριο γραμμένο.

«1884, Ἰουλίου 27 σιμίοσι κάνω ὅτι σίμιρον κλέφτες ἄρπαξαν τί Δούκο τοῦ Κουλάκι κὲ τί Λενούσιο τοῦ Θεοδορι. Ἰουλίου 31 οἱ κλέφτες ἴταν σκαρκατσιάνι κὲ ἀπὸ δικί μας πατριότες ὁ γεόργι Ντάλας κὲ ὁ Φλέγκας κὲ ὁ γυφτοστρατίς μὲ τί μεγάλι σιμουρία ὁ ντουιιάς δὲ θγένι ντίπ ὄξο μόνο τασκέρια γιρίζουν».²

Μὲ τὴν συμμορίαν τοῦ Θύμιου Γάκη φαίνεται ὅτι συνέπραξεν εἰς τὴν ληστείαν αὐτὴν καὶ ὁ λήσταρχος τῆς ἐποχῆς Βαγγέλης Γάκης, ὁ Μετσοβίτης Ντάλλας, ὁ Φλέγκας ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι, καὶ ἕνας Στρατῆς ἀπὸ τὴν Μυτιλήνην πού εἶχε διατελέσει κατὰ τὸ παρελθὸν Ἄτσυνοκὸς κλητήρας στὸ Μέτσοβο.

Ὅπως διηγεῖτο ἀργότερα στὴν Ἄρταν ὁ Βασίλειος Τσέλιος, αὐτὸς νεαρὸς τότε, τὰ δύο ζεύγη Τζουανο-

πούλου καὶ Καραγιάννη κατὰ συνήθειάν των, ἐξῆλθον τὴν ἡμέραν τῆς ἀπαγωγῆς εἰς περίπατον ὀλίγον ἔξω τοῦ Μετσόβου. Κατ' ἐντολήν τοῦ Θύμιου Γάκη ὁ Τσέλιος ἐφανίσθη μπροστὰ ἀπὸ τὰ δύο ζεύγη, πονῶν δῆθεν ἀπὸ πτώσιν εἰς παρακειμένην κατωφέρειαν τὴν ὁποίαν ἐθάδιζε, μὲ σκοπὸν νὰ ἀπασχολήσῃ τὰ νεαρὰ ζευγάρια καὶ δώσῃ καιρὸν εἰς τὴν συμμορίαν νὰ πλησιάσῃ. Πράγματι οἱ Τζουανόπουλος καὶ Καραγιάννης ἔδειξαν ἐνδιαφέρον καὶ συμπόνειαν γιὰ τὸν Τσέλιον καὶ ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ τοῦ παράσχουν καὶ ἄλλην σχετικὴν βοήθειαν. Ἔτσι ἐδόθη καιρὸς νὰ φθάσῃ ἡ συμμορία καὶ νὰ ἀπαγάγῃ τὰς δύο γυναῖκας.

Ὁ ἐκ Μετσόβου λαϊκὸς ζωγράφος ἐσχεδίασε εἰς πίνακα ζωγραφικῆς ὅπως ἐφαντάσθη τὴν ἀπαγωγὴν ὅπου εἰς τὸ κέντρον τοῦ πίνακος εἰκονίζεται ὁ Θύμιος Γάκης.

(Συνεχίζεται)

1. Ἰ. Λαμπρίδης, Ἑπειρωτικὰ Μελετήματα, Τόμος 5ος σελ. 70, Ἀθῆναι 1888.

2. Κουλάκης τοῦ Χάλη ἐλέγετο στὸ Μέτσοβο ὁ Νικόλαος Μιχαήλ Ἀθέρωφ.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΚΑΤΩ ΚΟΣΜΟΥ ΚΑΙ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΤΗΣ ΕΛΣΑΣ ΜΠΑΛΦΟΥΣΙΑ - ΓΑΛΑΝΙΔΟΥ

Φιλολόγου

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

ΤΗΣ ΠΑΡΓΑΣ Α΄

«Μαῦρο πουλάκι πῶρχεσαι ἀπ' τ'
ἀντίκρυ μέρη
πές μου τί κλάψες θλιβερές, τί
μαῦρα μοιρολόγια,
ἀπὸ τὴν Πάργα θγαίνουνε, πού
τὰ θουνὰ ραγίζουν;
Μήνα τὴν πλάκωσε Τουρκιά καὶ
πόλεμος τὴν καίει;
—Δὲν τὴν ἐπλάκωσε Τουρκιά, πό-
λεμος δὲν τὴν καίει.
Τοὺς Παργινοὺς ἐπούλησαν σὰ
γίδια, σὰ γελάδια,
κι ὄλοι στὴν ξενιτειά θὰ πᾶν νὰ
ζήσουν οἱ καημένοι.

Τραβοῦν γυναῖκες τὰ μαλλιά,
δέρνουν, κτυποῦν τὰ στήθια,
μοιρολογοῦν οἱ γέροντες μὲ μαῦ-
ρα μοιρολόγια,
παπάδες μὲ τὰ δάκρυα γδύνουν
τίς ἐκκλησιές τους.
—Βλέπεις ἐκείνη τὴ φωτιά, μαῦρο
καπνὸ πού θγάνει;
Ἐκεῖ καίγονται κόκκαλα, κόκ-
καλα ἀντρειωμένων,
πού τὴν Τουρκιά τρομάξανε καὶ
τὸ Βεζύρη κάψαν.

Ἐκεῖ ἔναι κόκκαλα γονιοῦ, πού
τὸ παιδί τὰ καίει,
νὰ μὴν τὰ θροῦν οἱ Λιάπηδες,
Τοῦρκοι μὴν τὰ πατήσουν.
Ἄκους τὸ θρῆνο τὸν πολύν, ὅπου
βογγοῦν τὰ δάση,
καὶ τὸ δαρμό, πού γίνεται, τὰ
μαῦρα μοιρολόγια;
Εἶναι π' ἀποχωρίζονται τὴ δόλια
τὴν Πατρίδα,
φιλοῦν τίς πέτρες καὶ τὴ γῆ κι'
ἀσπάζονται τὸ χῶμα.

Ἔχομε καὶ δεύτερη παραλλαγή
τοῦ τραγουδιοῦ τῆς Πάργας, πού
ἔχει ὁμοιότητες μὲ τὴν πρώτη, ἀλ-
λά καὶ τὴ σημαντικὴ διαφορὰ, πού
εἶναι, ὁ τρόπος πού ἡ Πάργα περι-
ῆλθε στοὺς Τούρκους, ὄχι μὲ τὰ ὀ-
πλα, ἀλλὰ μὲ τὸ χρῆμα, δηλ. που-
λήθηκε σὰ νὰ ἦταν ἀντικείμενο.

ΤΗΣ ΠΑΡΓΑΣ Β΄

Τρία πουλιά ἀπ' τὴν Πρέβεζα δια-
θήκανε στὴν Πάργα,
τὸ ἔνα κοιτάει τὴν ξενιτειά, τ' ἄλ-
λο τὸν "Αἰ-Γιαννάκη,
τὸ τρίτο τὸ κατάμαυρο μοιρο-
λογαίει καὶ λέει :
—Πάργα, Τουρκιά σὲ πλάκωσε,
Τουρκιά σὲ τριγυρίζει.

Δέν ἔρχεται γιὰ πόλεμο, μὲ προ-
δοσιὰ σὲ παίρνει.
Βεζίρης δὲ σ' ἐνίκησε μὲ τὰ πολ-
λὰ τ' ἀσκέρια.
"Ἐφυγαν Τούρκοι σὰ λαγοὶ τὸ
Παργινὸ τουφέκι,
κι οἱ Λιάπηδες δὲν ἤθελαν νὰ
'ρθουν νὰ πολεμήσουν.
Εἶχες λεβέντες σὰ θεριά, γυναί-
κες ἀντρειωμένες,
πῶτρωγαν βόλια γιὰ ψωμί, μπα-
ρούτι γιὰ προσφάγι,
τ' ἄσπρα πουλῆσαν τὸ Χριστό, τ'
ἄσπρα πουλοῦν κι ἐσένα.
Πάρτε, μαννάδες, τὰ παιδιά, πα-
πάδες τοὺς ἀγίους.
Πάρτε, λεβέντες, τ' ἄρματα κι ἄ-
φήστε τὸ τουφέκι,
σκάψτε πλατιά, σκάψτε βαθιά, ὅ-
λα σας τὰ κιβούρια,
καὶ τ' ἀντρειωμένα κόκκαλα, ξε-
θάψτε τοῦ γονιοῦ σας,
Τούρκους δὲν ἐπροσκύνησαν,
Τούρκοι μὴν τὰ πατήσουν.

"Ἔτσι Μ. Παρσσκευὴ οἱ Παργι-
νοὶ πῆραν τὸ δρόμο τῆς ξενιτιάς, τὸ
δρόμο γιὰ τὴν Κέρκυρα. Ἡ παρά-
δοση λέει, πὼς ὁ θρῆνος τῶν γυ-
ναικῶν ἔφτανε στὰ οὐράνια κι ἔκα-
ν· καὶ τὶς πέτρες ἀκόμη νὰ ραγί-
ζουν. "Ἄλλοι ἤθελαν νὰ σκοτωθοῦν
κι ἄλλοι ἤθελαν, νὰ πάρουν τὰ ὄ-
πλα γιὰ νὰ πολεμήσουν, ἀλλὰ ἀν-
τίπαλοί τους δὲν ἦταν μόνο οἱ Ἄλ-
θανοὶ καὶ Τούρκοι, ἦσαν καὶ οἱ Ἄγ-
λοι πού κατεῖχαν τὰ ἐπίκαιρα ση-
μεῖα καὶ θὰ τοὺς ἀποδεκάτιζαν.

Τὸ θέαμα σὲ λίγο ἦταν τρομαχτι-
κὸ καὶ φρικιαστικὸ, γιὰτὶ ἕνας πα-
πᾶς, φωνάζοντας ὅτι δὲν θὰ πατή-

σουν τὸν τόπο οἱ Τούρκοι, ἔτρεξε
στὸ Νεκροταφεῖο καὶ μ' ἕνα ἀξινά-
ρι ἄρχισε νὰ σκάβει γιὰ νὰ πάρει
μαζί του τὰ κόκκαλα τῶν προγό-
νων του, σὲ λίγο τὸν μιμήθηκαν καὶ
ἄλλοι. "Ὅταν εἶδαν ὅμως ὅτι τὸ θά-
ρος ἦταν μεγάλο ἀποφάσισαν νὰ
τὰ κάψουν, καὶ οἱ ἀναλαμπές ἀπ'
τὶς φωτιές ἔφτασαν μέχρι τὰ οὐ-
ράνια.

Πῆραν μαζί τους τὶς στάχτες καὶ
καμμένα κόκκαλα. Μετὰ μπῆκαν
στὶς ἐκκλησίες καὶ τὶς ξεγύμνωσαν,
πῆραν μαζί τους τὶς εἰκόνες, τὰ καν-
τήλια καὶ ὅλα τὰ σκεύη.

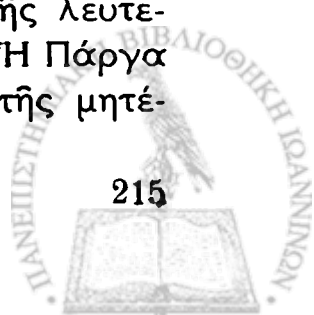
Οἱ Ἄγγλοι ἀξιωματικοὶ τὰ ἔ-
χασαν, διέταξαν νὰ μείνουν ἀνέπα-
φες οἱ ἐκκλησίες, γιὰτὶ τὶς εἶχαν
πουλήσει στὸν Ἄλῃ Πασᾶ. Οἱ ἀπλοὶ
ὅμως στρατιῶτες δὲν ἐκτέλεσαν αὐ-
τὴ τὴ διαταγή.

Σὲ λίγο ἀγγλικὲς φρεγάτες δέ-
γθηκαν 3.000 πουλημένους Παργι-
νοὺς γιὰ νὰ τοὺς ὀδηγήσουν στὴν
Κέρκυρα.

Μπορεῖ νὰ τοὺς πούλησαν, ἀλλὰ
ἢ ψυχὴ τους ἔμεινε ἐλεύθερη. Μπο-
ρεῖ ν'ἄχασαν τὴν πατρίδα τους, ἀλ-
λὰ ρίζωσε ἢ ἐλπίδα καὶ τὸ ὄνειρο
γιὰ τὴν ἀνάγκη τοῦ ξεσηκωμοῦ γιὰ
λευτεριά.

Πέρασαν χρόνια πικραμένα στὴν
ξενιτιά, μὰ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς τους
ἦταν διαρκῶς στραμμένα στὸν ἀ-
γαπημένο τόπο τους, στὴν ἅγια
τους πατρίδα.

Κάποτε χτύπησαν οἱ καμπάνες
τῆς λευτεριάς τὸ 1912 γιὰ τὰ Γιάν-
ινα, τότε ἦρθε ἡ ὥρα τῆς λευτε-
ριάς καὶ γιὰ τὴν Πάργα. Ἡ Πάργα
ἐπανῆλθε στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μητέ-

ρας Ἑλλάδας στίς 23 Φεβρουαρίου τοῦ 1913, ὅταν ὁ Τοῦρκος διοικητής Τζέλιο Μουλιαζίμης, παρέδωσε τὰ κλειδιά τῆς πόλεως στὸν Ἀνθυπολοχαγὸ "Ἄγγελο Φέτση, ἀπὸ τὴν Λευκάδα. Τὸ γεγονός ἐνθουσίασε ὅλος τὸν Ἑλληνισμό καὶ πολλοὶ τὸ τραγούδησαν, μὰ πιὸ καλά ἀπ' ὅλους ὁ Ἰωάννης Πολέμης.

Ἄφοῦ ρωτᾷ τοὺς Παργινοὺς γιὰ τὰ παθήματά τους κι αὐτοὶ τοῦ ἀπαντοῦν, τελειώνει ὡς ἐξῆς:

Καὶ φύγαμε. Περνᾷ καιρὸς κι ἐ-
μείς ἀγάλι - ἀγάλι
πεθαίναμε· κι ἡ μιὰ γενιά κληρο-
νομάει τὴν ἄλλη,
ὡς ὅτου χθὲς μεσάνυχτα, κρᾶζον-
τας πέρα ὡς πέρα,
μιὰ σάλπιγγα ἐτρικύμισε τὸν ξά-
στερον ἀγέρα,
σάν τ' ἀρχαγγέλου ἢ σάλπιγγα
γιὰ τὴν στερνὴ τὴν κρίσι...
Τὰ κόκκαλα, πὺ λυτεριά τὸς
εἶχαμε χαρίσει
κι' ἀνήσυχτα, ἀνυπόμονα τὴν ὥρα
καρτεροῦσαν,
(γιατὶ στὴν ἔρμη ξενιτιά τὴν Πάρ-
γα λαχταροῦσαν),
πῆραν φωνὴ κι' ἀνάκραξαν, φω-
νὴ βαθεῖα μεγάλη:
—Ἡ Πάργα ἐξεσκλαβώθηκε, πη-
γαίνετέ μας πάλι».

Οἱ Παργινοὶ γύρισαν πάλι στὴν πατρίδα τους, ἔφεραν μαζί τους τὰ ἄγια τους κειμήλια, πὺ σήμερα ἑαρρεῖς καὶ ξαποσταίνουν στὸ ναὸ τῶν Ἁγ. Ἀποστόλων στὴν Πάργα, περιμένοντας τὸν ἄξιο μελετητή, πὺ θὰ τοὺς δώσει τὴ θέση πὺ τοὺς

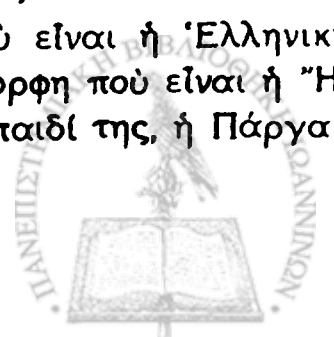
πρέπει, γιὰ νὰ τὰ βλέπουν ὅλοι οἱ μεταγενέστεροι καὶ νὰ θαυμάζουν καὶ νὰ παραδειγματίζονται. Οἱ Παργινοὶ γύρισαν καὶ ρίχτηκαν μὲ ζῆλο νὰ ξαναφτιάξουν καὶ πάλι τὸν τόπο τους ὁμορφο καὶ ζηλευτό. Καὶ τὰ κατάφεραν.

Σήμερα ἡ Πάργα ἀναπαύεται στὴν ἀγκαλιά τοῦ Ἰόνιου πελάγους, μὲ σκέπη τῆς τὰ δασωμένα Ἠπειρώτικα βουνά, μὲ τὸ κάστρο τῆς, μὲ τοὺς πύργους καὶ τὰ ἐωκλήσια τῆς, μὲ τοὺς λόγγους καὶ τὰ μοναστήρια τῆς, μὲ τίς γαλάζιες ἀμμουδιές καὶ δαντελλωτές ἀκρογιαλιές τῆς καὶ τὴν ζεστὴ καὶ ἀγνὴ Ἠπειρωτικὴ καρδιά τῆς, περιμένει τὸν κουρασμένο, τὸν περίεργο, ἀκόμα καὶ τὸν πιὸ ἀπαιτητικὸ ἐπισκέπτη, νὰ τὸν δεχθεῖ φιλόξενα, νὰ τὸν ξεκουράσει νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ ψυχικὰ καὶ πνευματικὰ, νὰ τὸν κάνει νὰ ἀναπολήσῃ καὶ νὰ πεῖ σὲ ὅλους ὄσους μετὰ θὰ συναντήσῃ.

Ἐπέροχη ἡ γῆ τῆς Ἠπείρου, ἕνα ὄνειρο τὸ παιδί τῆς ἢ Πάργα, μὲ τὸν Ἀχέροντα, τὴν Ἀχερουσία καὶ τὸ Νεκροταφεῖο τῆς, ὅπου πλανιέται θαρρεῖς ἢ σκιά τοῦ Ὀδύσσεια. Μεγαλόπρεπο τὸ κάστρο τῆς, ὅπου νομίζεις ὅτι ἀκοῦς τὸ πλῆθος τὸ κλεισμένο ἐκεῖ, σάν μελίσι, μετὰ τὸν Ἀλῆ Πασᾶ μὲ τὴν ἀκολουθία του, θαυμάσιος ὁ ἐλαιώνας τῆς, πὺ σοῦ θυμίζει Βενετούς.

Καὶ ἀναφωνεῖς:

"Ὅμορφη πὺ εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ Πατρίδα! "Ὅμορφη πὺ εἶναι ἡ Ἠπειρος καὶ τὸ παιδί τῆς, ἡ Πάργα!

Τὸ Πωγώνι

Τάχα νὰ ἔφθασε ἡ καλή του ὥρα;

ΤΟΥ ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ

Τὸ Πωγώνι εἶναι ἓνα διαλεχτὸ κομμάτι στὸν Ἀκριτικὸ Ἡπειρωτικὸ χῶρο.

Ὅποιος εἶχε τὴν εὐτυχία νὰ ἰδῆ, νὰ ζήσει ἀπὸ κοντὰ αὐτὸν τὸν τόπο ἀνεξίτηλα βιώματα παίρνει ἀπὸ κοντὰ.

Οἱ Πωγωνήσιοι ἔχουν τὴ δική τους γοητευτικὴ ἀπόχρωση. Ἐνα ἀξιόλογο χαρακτηριστικὸ κοντὰ στὰ πολλὰ ἄλλα πού συγκεντρώνουν. Μιλοῦν τὰ ὠραιότερα ἑλληνικά. Μεταχειρίζονται ἀκόμα καὶ τὸ Δίγαμμα (μοῦ κόπηκε τὸ Φαῖμα — Φαίγα — Φυφαίνων). Κι' αὐτὸ ἀντίθετα πρὸς κάτι ἄλλους γειτόνους πού πελεκοῦν τὶς πολυσύλλαβες λέξεις καὶ τὶς μετατρέπουν σὲ μονοσύλλαβες λαχανιάζοντας νὰ θροῦν τὸν τόνο στὴ λέξη κι' ἔτσι νὰ συνεννοηθοῦν μὲ τὸν ὅμοιό τους.

Οἱ στολές τῶν γυναικῶν ἔχουν γραφικότητα μοναδική. Κορωνίδα σ' αὐτὴ ἡ ὀμπόλια, τὸ ἀρχαῖο κρήδεμνον. Αὐτὸς ὁ τόπος ἔχει ρημάξει τώρα. Ζωντανεύει τὸ Πωγώνι εὐκαιριακὰ τὸ δεύτερο 15θήμερο τοῦ Ἰουλίου καὶ τὸν Αὐγουστο ἀπὸ τὴ συρροή τῶν ξενητεμένων παιδιῶν του, πού εἶναι σκορπισμένα στὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα τῆς Ἑλλάδος. Ὅλοι τους ἀθεράπευτοι νο-

σταλγοὶ τῆς πατρικῆς γῆς. Πόσο μετράει ὅμως αὐτό!

Ἄν ἔχεις τὸ θλιβερὸ προνόμιο νὰ γυρίσης στὸ Παγώνι ἀπὸ τὸ Σεπτέμβρη καὶ πέρα ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριό, ἀπὸ τὶς δασωμένες ἐκτάσεις τους, ἀπὸ τὰ ξέφωτα καὶ τὶς κοιλάδες τους, θὰ μελαγχολήσης, σύγκρουθὰ σὲ πιάση. Περπατᾶς, περπατᾶς ὦρες καὶ δὲν διαπιστώνεις ἴχνος ζωῆς. Ἐνας τόπος εὐλογημένος πού ἦταν ἄξιος καλύτερης τύχης. Ἄπ' ὄλα ὅσα εἶχε καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πού μόρφιαζαν τὸν τόπο, ἓνα ἔμεινε ἀνεξάλειπτο, πιὸ πολὺ, ἀναπτυγμένο. Εἶναι ἡ χλωρίδα του. Μία χλωρίδα πλούσια καὶ ἀμόλυντη μὲ τὴν κουτσουπιά γιὰ πανῶριο στολίδι τῆς τῆν ὥρα τῆν κατάλληλη. Νὰ ἔχης τὸ τυχερὸ ὀδεύοντας νὰ βρεθῆς στὴ χοάνη, στὸ βαθούλωμα προτοῦ νὰ φθάσης στὴν Ἀρίνιστα καὶ τὴν Κακαβιά στὶς ἀρχές τοῦ Μάη. Ὅργιο ἀληθινὸ σὲ ποικιλία χρωματικὴ ἀπὸ τὸ μάγεμα τῆς φύσης.

Καὶ ἡ πανίδα του; Ἦταν κι' αὐτὴ μιὰ φορὰ κι' ἓνα καιρὸ ἀφθονη. Γουρούνια, ζαρκάδια, λαγοί, ἀλεπές, ἀγριόγατοι, πέρδικες, μπεκάτσες, φάσες, ἀποτελοῦσαν τὸ ἀγριοζωϊκὸ βασίλειο ἀποθησαυρισμένο

στά λόγκα του Πωγωνίου. "Όσοι ζήσαμε τίς παλιές καλές μέρες και ζοῦμε τώρα συνειδητοποιοῦμε τὸ μεγάλο κακὸ — μὲ τὸν ἀφανισμό αὐτῶν τῶν ζώων ἐκτὸς ἀπὸ τίς ἀλεπές.

Ἄλλὰ γιατί τὰ γράφω αὐτά;

Εἶναι τόσο γνωστά και ἂν θέλετε χιλιοειπωμένα. Νὰ σᾶς ἀπαντήσω.

Ἐλπίδες τὸν πλησιάζουν και χαϊδεύουν τὴν πραγματικότητα ἀρχίζουν νὰ ἀναθρώσκουν γιὰ τὸν εὐλογημένο ἀκριτικὸ Πωγωνησιακὸ χῶρο. Τὸ μήνυμα ἔρχεται ἀπὸ τὴ Λάβδανη. Γεώτρηση ἐρευνητικὴ συστηματικὴ ἔγινε γιὰ τὴν ἀνεύρεση πετρελαίου, ὅπου καθορίστηκε ἡ ἐλπιδοφόρα ἐπισήμανση. Τὸ γεωτρύπανο εἰσχώρησε στὰ ἔγκατα τοῦ τοπίου, ἔφθασε στὰ 3200 μέτρα. Οἱ λίγοι ἄνθρωποι τῆς περιοχῆς παρακολούθησαν μὲ ἄκρο ἐνδιαφέρον, μὲ λαχτάρα, μὲ ἀγωνία κάθε μέρα,

κάθε ὥρα και ἔρχονται σὲ συνεχῆ ἐπαφὴ μὲ ὅλον τὸν κόσμον τῶν ἐπιστημόνων, τῶν εἰδικῶν, τῶν βοηθῶν ποὺ χειρίζονται τὸ γεωτρύπανο μὲ ὄλο τὸ μηχανισμό του. Καὶ ἄκουαν και ρωτοῦσαν και μάθαιναν. Καλὰ πηγαιναν τὰ πράγματα. Ὅλοι τους ἐκεῖ ἀπάνω εἶναι πολὺ αἰσιόδοξοι, ἂν δὲν εἶναι βέβαιοι ὅτι στὴ δική τους γῆ θρίσκειται τὸ μαῦρο χρυσάφι σὲ ἐκμεταλλεύσιμη ποσότητα και ποιότητα.

Ὁ ἀπόηχος ἔφθασε στοὺς Λαβδανίτες τῆς Ἀθήνας. Ὁ φίλος τῆς Ἐταιρείας Πρόεδρος τῆς Συντεχνίας τῶν Ἀρτοποιῶν κ. Προκόπης Κατσέλης ἀπὸ τὴ Λάβδανη τὸ μεταφέρει σὲ μᾶς τὸ χαροποῖὸ νέα και μεῖς μὲ τὴ σειρά μας στοὺς ἀναγνώστες τοῦ Δελτίου τῆς Ἐταιρείας.

Νὰ ἔφθασε τάχα ἡ καλὴ ὥρα γιὰ τὸ Πωγῶνι και μαζί μ' αὐτὸ γιὰ ὀλη τὴν παραμερισμένη Ἠπειρο;

Σ. Δ. Λ.

Τὸ Ἠπειρωτικὸ Ἀνέκδοτο

Ὁ δημοφιλὴς κωμικὸς Νίκος Ρίζος ἀπὸ τὴν Ἄρτα ὅταν τὸν ρώτησε ὁ Παῦλος Τσαρόπουλος, παίρνοντας συνεντεύξεις ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Θεάτρου, ἂν εἶχε κανένα ἀπρόοπτο μὲ τὸ αὐτοκίνητο ἀπάντησε:

— Ναι θυμᾶμαι ὅταν πρωτοπῆρα ἀμάξι πῆγα νὰ τὸ ἐπιδείξω κι ἔφτασα στὸ «Περοκέ». "Ἐξω ἀπὸ τὸ θέ-

ατρο καθόταν ὁ Χατζηχρήστος, ὁ Δούκας, ὁ Στολίγκας κι ὁ Μανιατάκης, ποὺ εἶναι και παλιὸς ὀδηγὸς πολὺ πεπειραμένος. Τὴν ὥρα, λοιπόν, ποὺ κατέβαινα — καμαρώνοντας — ἀπὸ τὸ ἀμάξι, μὲ ἀρπάζει ὁ Μανιατάκης και μοῦ λέει: «Βρὲ Νίκο, ἀφοῦ θὰ ἔπαιρνες ἀμάξι, γιατί δὲ μὲ ρώτησες; Ἐγὼ ἂν ἤθελα νὰ πάρω μουλάρι δὲ θὰ σὲ ρωτοῦσα;»

Η ΣΙΑΚΑΦΛΙΩΡΩ & Ο 'ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ,,

ΤΟΥ ΑΝΑΣΤ. Δ. ΠΑΠΑΓΓΕΛΗ

Είχα έναν καλό - καλότατο γείτονα, τὸ μακαρίτη συνταγματάρχη Κώστα Ἀποστολίδη πὸ ὅταν ἀρρώσταγε καὶ πήγαινα καὶ τὸν ἔβλεπα πάντα μὲ ρώταγε:

—Τί λέει ἡ σιακαφλιόρω;

Ἔτσι τὴν ἔλεγε τὴν καρδιά του. Φοβόνταν μήπως τὸν προδώσῃ. Ἀλλὰ αὐτὴ τὸν «πῆγε» ὀχτώμιση δεκαετίες ἐνῶ τοῦ Λευτέρη δὲν μπόρεσε νὰ φθάσῃ οὔτε τὶς πεντέμιση.

Στοὺς ἀγῶνες δρόμου μετὰ φυσικῶν ἐμποδίων (στήπλ τὰ λένε... ἑλληνικά) πὸ ἔγιναν τελευταῖα στὸν τόπο μας, στὸ Γιαννιώτικο χῶρο, πέντε καρδιακοὶ φίλοι — τοὺς ἐγκάρδιους τοὺς λέει ἀγκαρδιακοὺς ὁ Λαός μας — παρατάχτηκαν στὴν ἀφετηρία. Τερμάτισαν ὅμως, δυστυχῶς, μόνο τρεῖς, οἱ πιὸ ἡλικιωμένοι, οἱ δυὸ νηώτεροι πέσανε μέσα στὴ λίμνη καὶ ἡ λίμνη αὐτὴ λέγεται Ἀχερουσία καὶ ὀδηγεῖ στὸν Κάτω Κόσμο.

Καὶ οἱ πέντε εἶχανε προβλήματα μὲ τὴν ἀντλία τῆς μηχανῆς τους, ἀντλία ζωῆς στὴ μηχανή μας, τὸ σῶμα μας εἶναι ἡ σιακαφλιόρω.

Καὶ μιὰ πὸ μιλᾶμε γιὰ μηχανή (ἓνα γινήκαμε μὲ τὶς μηχανές - αὐτοκίνητα, σὰν οἱ κένταυροι τοῦ παλαιοῦ καιροῦ, ἄνθρωπος ἄλογο τότες, ἄνθρωπος αὐτοκίνητο τώρα), δυὸ ἀπ' τοὺς ἀθλητές, ὁ Βαγγέλης (ὁ λάε—Βαγγέλ'ς τοῦ μακαρίτη

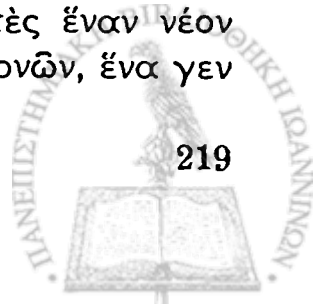
τοῦ Παπασταύρου) κι' ὁ Θανάσης (Μανέκας) μὲ βουλωμένα σωληνάρια τῆς ἀντλίας τους πήγανε σὲ συνεργεῖα τοῦ Λονδίνου, κόνανε ρεκτιφιὲ καὶ γυρίσανε παληκάρια. Ὁ πρῶτος μάλιστα γύρισε τόσο καρδαμωμένος πὸ μόλις πάτησε τὸ ποδᾶρι του στὸ πάτριο χῶμα ἤθελε νὰ παλαίψῃ μέση μὲ μέση μὲ τὸν Ἄνδρέα.

Στὴν ἀφεντιὰ μου οἱ συνάδελφοί μου μὲ θάλανε μέσα στὸ στήθος καινούργιες πλατίνες καὶ μπαταρία, μὲ μπήξανε κι' ἓνα μεταλλικὸ μαρκουῦτσι - μπουζὶ μέσα στὴν καρδιά, ἓνα μεταλλικὸ τζουρνᾶ μισὸ μέτρο πὸ παίζει ρόλο βουκέντρας γιὰ νὰ τὴν κεντράει νὰ δουλεύει, γιὰ νὰ ὅπως εἶχε κοπεῖ στὰ δυὸ δὲν εἶχε ὄρεξη γιὰ δουλειά.

Ὁ Κώστας Κατσουλίδης κι' ὁ Λευτέρης Τζάλλας δὲν μπόρεσαν νὰ τὰ βγάλουν πέρα. Παρὰ τὶς πολλὰ ἐπισκευὲς ἡ καρδιά τοῦ Κατσουλίδη τὸν ἄφησε στὶς ἔξη δεκαετίες. Οἱ βαλβίδες τῆς καρδιάς τοῦ Λευτέρη παρὰ τὰ «τριψίματα» καὶ τὶς ἀλλαγές τοῦ κόψανε τὴ ζωὴ πρὶν πιάσῃ τὶς πεντέμιση δεκαετίες.

Κι' ἦτανε καὶ οἱ δυὸ, Κατσουλίδης καὶ Λευτέρης στὸν κλῶσσο, μικρὰ παιδιὰ ἄφησαν πίσω τους. Χειρότερο κι' ἀπ' τὸ θάνατο αὐτό.

Δὲν θὰ ξεχάσω ποτὲς ἓναν νέον ἄντρα τριάντα δυὸ χρονῶν, ἓνα γεν

τέκι κοντά δυο μέτρα. Νεφρική ανεπάρκεια είχε, δεν είχαν θγει αίμα στο σιάδι οί τεχνητοί νεφροί κι' έβλεπε τὸ χάρο νά πλησιάζη. Συνέχεια ήθελε νάχη δίπλα του τὸ δεκάχρονο αγοράκι του, είχε κι' άλλα δυο κοριτσάκια μικρότερα. Μὲ ἀπέραντη πίκρα έφευγα ἀπ' τὸ σπίτι του, ἀπέναντι ἀπ' τὸ Γεωργικὸ Σταθμὸ Κατσικᾶ ήτανε.

Ἄπ' τὴν Ἀθήνα τοὺς φέρανε ἄψυχους καὶ τὸν Κώστα καὶ τὸ Λευτέρη. Τὸν Κώστα ήρθα ἀπ' τὸ χωριό μου καὶ τὸν ἀποχαιρέτησα καὶ τὸν φίλησα μὲ ἀγάπη καὶ πόνο γιὰ τελευταία φορά. Τὸν μάλωσα μάλιστα γιὰτὶ προηγήθηκε, γιὰτὶ μοῦ πῆρε τὴ σειρά. "Ἄλλο νά φεύγης μὲ τὰ παιδιὰ σου μεγαλωμένα κι' ἄξιους ἀνθρώπους στὴν κοινωνία κι' ἄλλο νά τ' ἀφήκης μικρά καὶ ἄφταστα.

Στὸ Λευτέρη δὲν μπόρεσα νά δώσω τὸ τελευταίον φιλί. Δὲ φτάνει ποὺ μᾶς έφυγε πρόωρα ὁ Λευτέρης, ἀλλὰ βιάστηκε νά μπῆ καὶ στὸ χῶμα.

Τὴ Δευτέρα τὸ θράδυ έμαθα τὸ χαμό του στὸ χωριό μου καὶ τὴν Τρίτη πρωτὶ - πρωτὶ ήρθα στὰ Γιάννινα γιὰ νά τὸν χαιρετήσω, ἀλλὰ βρήκα τὸν τόπο ἄδειο, τὸν εἶχαν χωματίσει τὸ ἴδιο θράδυ ποὺ ήρθε.

Ἦταν γραφτὸ νά τοῦ στείλω γραφτὸν τὸν τελευταίον χαιρετισμό μου.

— "Ἦθελα νά σε ἰδῶ γιὰ τελευταία φορά, ἀγαπητὲ Λευτέρη, νά σε φιλήσω, νά κλάψω καὶ νά μοιργιολογήσω δίπλα στὸ νεκρό σου, ν' ἀφήκω τὴν καρδιά μου νά κλάψη τὸ Λευτέρη ποὺ ἄφηκε τὴ ζωὴ στὰ χρόνια τῆς ἀκμῆς της, ποὺ ἄφηκε λια-

νοφαμίλια πίσω του, ποὺ ἄφηκε κι' ἓνα ὄρφανὸ ποὺ τὸ λένε «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΝ ΑΓΩΝΑ», ποὺ ἄφηκε ἄδειο τὸ ταμποῦρι του.

Νά κλάψω γιὰ τὴ μεγάλη λαθωμένη καρδιά τοῦ Λευτέρη ποὺ μὲ τόση εὐγένεια καὶ τόσο μεγαλειὸ καρδιάς ήξερε νά κρύβη ἀπὸ τοὺς γύρω του τὸ δράμα τῆς καρδιάς του καὶ τῆς ψυχῆς του.

Νά κλάψω τὸ γνήσιο κι' εὐγενῆ καὶ καλὸν πρὸς ὄλους ἀνθρώπο καὶ δημοσιογράφου Λευτέρη.

Τὸν καλλίτερο ὀρισμοῦ τοῦ δημοσιογράφου μοῦ τὸν ἔδωκε ὁ Λευτέρης μιὰ μέρα στὶς μαῦρες μέρες τῆς ἔσωτερικῆς κατοχῆς, τῆς ἑφταετίας ἐνωῶ:

— Δημοσιογράφος θὰ πεῖ: ἀνθρώπος ποὺ ἀλυχτάει (ἀλυχτάω ἔκανε ὁ Λαὸς μας τὸ ὑλακτῶ τῶν ἀρχαίων) ποὺ νά μπορεῖ, νά θέλει καὶ πρέπει ν' ἀλυχτάει. "Ἔσκαε ἀπ' τὸ κακό του ὁ Λευτέρης ποὺ δὲν μποροῦσε τότες ν' ἀλυχτάει, ὅπως δὲν μπορούσαμε οὔτε ἀνάσα νά πάρουμε ὄλοι μας.

Μιὰ ζωὴ ἀλύχταε ἀπ' τὸ ταμποῦρι του, τὴ μοναδικὴ δημοκρατικὴ ἔπαλξη στὸν τόπο μας, ὁ Λευτέρης. Ἀλύχταε γιὰ τὸ καλὸ τῆς Δημοκρατίας, στὴν πλατύτερη καὶ ἀγνότερη ἐννοιά της, γιὰ τὸ καλὸ τοῦ τόπου του, γιὰ ὄλα τὰ στραβά καὶ τ' ἄδικα.

Μπορεῖ καμμιά φορά ν' ἀλύχτησε καὶ λάθος ἀλλά : ERRARE UMANUM EST (τὸ σφάλλιν εἶναι ἀνθρώπινον θὰ πεῖ αὐτό).

Τ' ἀλυχτήματα τοῦ Λευτέρη στὸ
(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 232)

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΠΟΒΛΑΣ

Μπορεί ν' αναγεννηθεί ή 'Ελληνική 'Επαρχία ή οί σχετικές προσπάθειες είναι στή σφαίρα τής Ουτοπίας; 'Η απάντηση είναι σχετική. 'Η καλόκαιρινή αναζωογόνηση τῶν χωριῶν μας ἀποτελεῖ παρήγορη ἐλπίδα. 'Η κατάντια τῶν ἀστικῶν κέντρων μέ τήν πτώση τής ποιότητας ζωῆς καί μέ ἔργα, ὑποδομῆς στήν 'Ελληνική 'Επαρχία μπορεῖ νά σημάνει τήν ποθητή ἀναστροφή.

Τέτοιες νεκρανοστάσεις ἔχομε ἤδη ἀρκετές.

Θά ἀσχοληθοῦμε ἐδῶ μέ τήν Πόβλα — σήμερα 'Αμπελώνα — ἕνα μικρό χωριό στήν κορφή ἑνός λόφου στά 'Ελληναλβανικά σύνορα τής περιφέρειας Φιλιατῶν.

Στίς ἀρχές τοῦ αἰῶνα μας ξεκίνησε πάμφτωχος ἀπό τήν Πόβλα ὁ Σπύρος Σταύρου Τσίγκος. Πάλεψε ἑβδομήντα χρόνια καί τράνεψε, ὅπως τρανεύουν στήν 'Αμερική, ὅσοι δουλεύουν. Καζάντησε κι ἀπ' τὰ καζάντια του ὠφέλησε τή μικρή κι ἄσημη Πόβλα, τή γενέτειρα τοῦ Προύσης Ναθαναήλ, πού κρατοῦσε σφιχτά τήν καρδιά τοῦ Σπύρου Τσίγκου. Κράτησε ὅλα αὐτά τὰ χρόνια τὰ γερά ἑλληνικά του, τίς παιδικές ἀναμνήσεις καί τήν ἀγάπη του στο μικρό χωριό καί ὡς τὰ βαθεῖά του γεράματα, γεννήθηκε τὸ 1896-97 καί πέθανε τὸν περυσινὸ 'Οκτώβριο — ἔδωκε ἀπλόχερα 300.000 δολλάρια γιά τήν ἀναγέννηση τής Πόβλας κάνοντας τόσα πολλὰ σέ τόσο λίγο τόπο.

Διάμεσος στή μακρινή ἀπόσταση 'Αμερικῆς—Πόβλας, διάμεσος στοὺς διαλογισμούς τοῦ Σπύρου Τσίγκου καί τήν μετουσίωση τῶν ἀγίων προθέσεων του στάθηκε ὁ ἀνεψιός του Γιώργος Κούνδουρος μέ τήν ἴδια πρὸς τήν Πόβλα ἀγάπη. "Ενα εἶδος Οἰκονόμου - 'Επιστάτη - Κριτῆ, ἕνα εἶδος PRAEFECTUS OPERUM, πού λέγαν οἱ Λατίνοι.

Καί εἶναι συγκινητική ἡ ἀλληλογραφία τοῦ 'Ανεψιοῦ καί Θεῖου. Φαίνεται ἀπ' αὐτὴ ἀνάγλυφος ὁ Σπύρος Τσίγκος, εὐσεβῆς χριστιανός, φιλόπατρις, φιλότεχνος, καλλιεργημένος, γνώστης τοῦ κόσμου παρὰ τή δουλειά —δυὸ καφετερίες σέ δυὸ μεγάλες λεωφόρους τής Νέας 'Υόρκης— πού εἶχε, χρόνια στά χέρια του, καί πού τὸ ἐπάγγελμα σέ ἀλλοτριώνει ἀπὸ κάθε αἰσθητικὴ ροπή.

Αὐτὸς ὁ συνδυασμὸς τοῦ Εὐεργέτη - χρηματοδότη καί τοῦ οἰκονόμου ἐκτελεστῆ ἔκαμε τὸ θαῦμα τής ἀναγέννησης τής Πόβλας.

'Ο Σπύρος Τσίγκος Κέρβερους στή δουλειά του — σ' ἀφήνω μ' αὐτὰ τὰ λίγα, γράφει σέ μιὰ κάρτα του στοὺν Κούνδουρο: πρέπει νά... πλύνω κάτι ποτήρια!.. τίς ὥρες τής ἡσυχίας του ἀφιερώνει στήν Πόβλα, στο ἀγαπημένο του χωριό.

Κι ἐδῶ ὁ Κούνδουρος τρέχει. 'Αναζητεῖ Αρχιτέκτονες. Σχετίζεται μέ τὸν μακαρίτη Κων. Ρουσόπουλο 'Αρχιτέκτονα - Μηχανικὸ τοῦ 'Υπουργείου Παιδείας, φίλο τοῦ Σπυρίδωνα, πού συγκινεῖται μέ τοῦ ἀ-

Ὁ Εὐεργέτης τῆς Πόθλας
Σπύρος Τσίγκος.

πόδημου Τσίγκου τούς σκοπούς και ἀποδύεται κι αὐτὸς στὸν ἀγῶνα μὲ πᾶσαν ἀνιδιοτέλειαν. Τρέχει γιὰ τούς ἐργάτες κι ἐργολάβους ὁ Κούνδουρος, στοὺς δικηγόρους και συμβολαιογράφους γιὰ τὰ συμβόλαια. Καὶ κρατάει ἀπὸ τὸ 1962 μέχρι τὸ 1981 αὐτὸς ὁ οἰκοδομικὸς ἐργασμὸς τῆς Πόβλας. Μηχανικοί, ἀρχιτέκτονες, ἀγιογράφοι, γλύπτες τρέχουν στὰ κοτσάβραχα τῆς Ἡπείρου σὲ ἀδιαμόρφωτους ἀκόμα δρόμους πρὸς τὴν Πόβλα, πᾶνε κι ἔρχονται αὐτὰ τὰ χρόνια, ὅπου τούς ὀδηγοῦν οἱ ἐμπνεύσεις τοῦ Τσίγκου και τοῦ Κούνδουρου γιὰ νὰ γίνουν:

1) Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ «ἐκ θεμελίων» σὲ σχέδιο τοῦ ἀρχιτέκτονα Κων. Ρουσοπούλου μὲ ἐπίβλεψη τοῦ ἀρχιτέκτονα Σταυρινοῦ, βυζαντινοῦ ρυθμοῦ. Ἡ τοιχοποιία μὲ πελεκητὴ πέτρα φερμένη ἀπὸ τὴ Ρίζανη.

Ἡ πλακόστρωση τοῦ δαπέδου μὲ πεντελικὸ μάρμαρο και στὴ μέση τὸν δικέφαλο ἀετό. Μὲ τέμπλο μαρμάρينو.

2) Ὁ μεγαλοπρεπῆς καθεδρικός Ναὸς τοῦ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, ρυθμοῦ βασιλικῆς. Σχέδιο, μελέτη, ἐπίβλεψη τοῦ Κων. Ρουσοπούλου. Ἰδια ἀπὸ Πεντελικὸ μάρμαρο πλακόστρωση.

3) Τὸ παρεκλήσι τῆς ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ «ἐκ θεμελίων» καλλίπετρο.

Ἡ συνολικὴ τῶν ἐπιφανειῶν ἀγιογράφηση τῶν δύο πρώτων ἐκκλησιῶν και ἡ μερικὴ τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς ἔγινε ἀπὸ τὸν Δημ. Κεντάκα.

4) Ναῖδριο τοῦ Ἀγίου Κοσιμά τοῦ Αἰτωλοῦ στὴν εἴσοδο τῆς Πόβλας.

5) Μεταφορὰ τοῦ παλιοῦ νεκροταφείου ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ και ἀνατολικά του και τὸ χτίσιμο ἐκεῖ ἐνὸς σύγχρονου Ὁστεοφυλακείου.

6) Μεταφορὰ τοῦ νεροῦ και ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ χωριὸ, ἀλλὰ και ἀπὸ πηγὴ τοῦ Τσαμαντᾶ και ἡ δημιουργία Δεξαμενῆς και Ἀντλιοστασίου, τοῦ συνέβαλε στὸν ἔρανο τῶν Ποβλιωτῶν ὁ Σπ. Τσίγκος μὲ σημαντικὸ ποσό.

7) Ἡ χάλκινη προτομὴ τοῦ Μητροπολίτη Προύσης Ναθαναὴλ ἔργο τοῦ Μιχ. Τόμπρου.

8) Ἡ τσιμεντόστρωση τῶν δρόμων τῆς Πόβλας.

9) Ὁ χάλκινος ἀνδριάντας τοῦ Ἑλληνα πολεμιστῆ Λοκατζῆ, ἔργο τοῦ Μιχ. Τόμπρου ἐπάνω σ' ἓνα ἐπιβλητικὸ λοφίσκο τῆς Πόβλας, ὕψους 3,20 μ. καθαροῦ χωρὶς τὸ βάθρο, ὁρατὸς ἀπὸ ἀπόσταση τῶν γύρω χωριῶν και τὴν κορφή τῆς Μουργκάνας σπὰ φαράγγια τῆς Πόβλας, ἀπ' ὅπου μπῆκαν οἱ πρῶτες Ἰταλικὲς δυνάμεις τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1940.

Τὰ ἔργα ἐτελείωσαν μὲ τὸν πατριωτισμὸ τοῦ Τσίγκου, μὲ τὴν ἀγωνία και τὴν τοπολατρεία τοῦ Κούνδουρου. Ὁ εὐεργέτης εἶχε τὴ σπάνια τιμὴ νὰ παρακολουθεῖ νοερὰ τὴ συντέλεσή τους ἀπὸ τὴν ἀπίστευτα μακριὰ ἀλληλογραφία μὲ τὸν Οἰκονόμο - Ἐκτελεστή τους. Ζεῖ τὰ ἔργα ἔντονα, δίνει ὀδηγίες. Ἐπιζητεῖ τὸ τέλειο. Νουθετεῖ μὲ τὴν πείρα του. Ἐφιστᾶ τὴν προσοχὴ του στὶς λεπτομέρειες και στοὺς κινδύ-

Πόβλα 1974 υποδοχή κόνιας Lt. Τσίγκου

Οί κάτοικοι τής Πόβλας υποδέχονται τόν Ευεργέτην τους Σπύρο Τσίγκο. Στο βάθος ό άνδριάς τοῦ "Έλληνα Πολεμιστή.

"Άλλη άποψη τής Πόβλας.

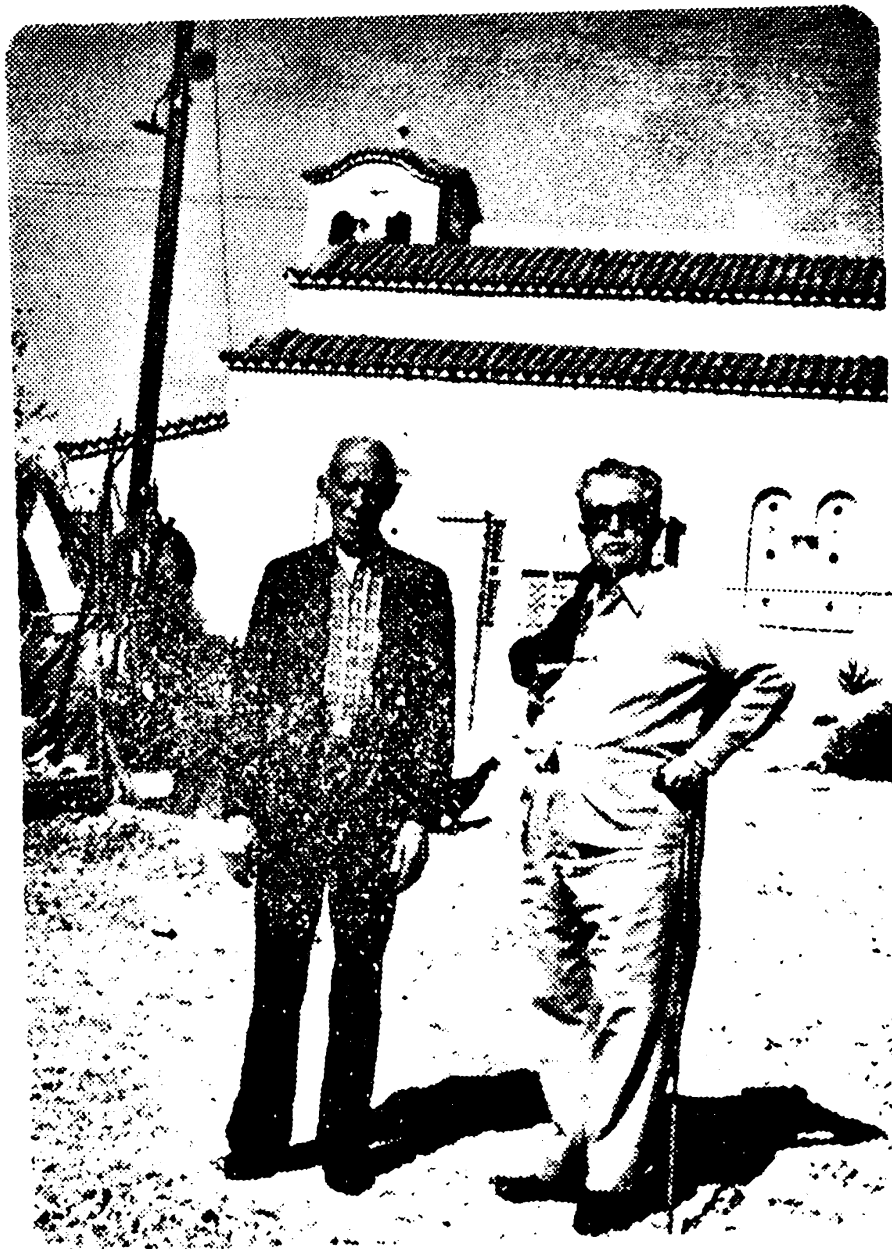

Συζητήσεις για διαδικαστικά θέματα έκτελέσεως τῶν ἔργων στὴν Πόβλα. Εἰκονίζονται ἀπὸ τὰ ἀριστερὰ Γ. Κούνδουρος, Κων. Ρουσόπουλος. Ἀπέναντι ὁ τότε Μητροπολίτης Παραμιθιάς Τίτος.

Ἀποψη τῆς Πόβλας.

Ὁ Σπῦρος Γαίγκος ὅταν ἐπισκέφτηκε τὴν Πόβλα (ἀριστερά). Στὰ δεξιὰ του ὁ ἐκτελεστής τῶν ἐντολῶν του Γ. Κούνδουρος.

νους πού ἐγκλείουν οί διάφορες δοσοληψίες. Ἀπογειώνεται ἐπὶ τέλους ἀπὸ τῆ Νέα Ὑόρκη κι ἔρχεται πανευτυχῆς στὴν ἡλικία τῶν 85 χρόνων. Ἐπισκέπτεται τὴν Πόβλα καὶ βλέπουν τὰ μάτια του, ὅσα ὁ νοῦς ἔπλαθε... Δέχεται τὴν εὐγνωμοσύνη τῶν συμπατριωτῶν του καὶ μετὰ ἓνα χρόνο, τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1982, ἔρχεται γιὰ νὰ μείνει ὀριστικά καὶ ν' ἀναπαυθεῖ στὴν αἰώνια εἰρήνη ὁ Σπῦρος Σταύρου Τσίγκος.

Παραθέτω ἀπὸ τὴν ἀπίστευτη ἀλληλογραφία, ἀνθολογία σκέψεων, πού ἀποτυπώνονται ἐκεῖ καὶ πού δείχνει τὴν ἀδιατάρακτη ἀγάπη τῶν δύο ἀνδρῶν μεταξύ τους, τὸν κοινὸ παρονεμαστή τῆς τοπολατρείας τους, τὸν πρακτικὸ νοῦ τῶν ἠπειρωτῶν νοικοκυραίων.

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

— Ὁ κόπος σου εἶναι μεγάλος. Τὸ ξέρω. Ἐγὼ εἶμαι μακριὰν ἀπὸ αὐτοῦ. Τὸ μόνον πού μπορῶ νὰ κάμω νὰ στέλλω ταχυτά μέρη: νὰ τελειώσουν.

— Κάμετα γνωστὸν πρῶτον πόσα χρήματα χρειάζονται δι' ὅλα αὐτά. Σέ ἐρωτῶ διὰ αὐτὸ διότι θέλω νὰ γείνουν τέλεια ἐννοῶ πρῶτης τάξεως..

— Βλέπω στὸ γράμμα διὰ τὰ εὔσημα. Τὰ εὔσημα ἐσὺ πρέπει νὰ τὰ πάρης. Ἐσὺ ἔχεις τὸ φορτίον. Ἐὰν δὲν εἴσουν ἐσὺ δὲν θὰ ἔκανα τίποτε.

— Ἐσὺ εἶσαι χρυσάφι: δι' ἐμένα.

— Γνωρίζω ὅτι ἔχεις φασαρίες καὶ πονοκέφαλον μεγάλον με τίς ἐργασίες σου, ὅπως ἐγὼ ἐδῶ, ἀλλὰ κάποιος πρέπει νὰ κάμῃ κάτι: καὶ ὁ κλῆρος ἔπεσε σέ σέ ν α κ α ἰ σ ἐ μ ἐ γ α βλέπω νὰ μοῦ γράφης νὰ σοῦ δίδω ὁδηγίας. Εἶσαι ἀρκε-

τὰ ἐξυπνος καὶ πρέπει νὰ κάμῃς τὰ συμβόλαια μέσον καλοῦ δικηγόρου διὰ νὰ μὴ λαμβάνουν χρήματα καὶ ἔπειτα θὰ σοῦ λέγουν εἶναι ἐν τάξει. Καταλαβαίνεις τί ἐννοῶ διὰ νὰ μὴ μᾶς γελάσουν. Οἱ δὲ καλοὶ καὶ στενοὶ φίλοι σου πρέπει νὰ συμβάλλουν καὶ νὰ σοῦ βρεθοῦν Συμπαραστάται διὰ τὸ καλὸν ἔργον. Ἰ.Γ. Βεβαίως θὰ πληρωθοῦν.

— Ἐλαθε ὅλα τὰ γράμματά σου καὶ βλέπω νὰ γράφης διὰ τὸ χωρὸν μας καλὰ λόγια καὶ καλὴ ἰδέα πρέπει νὰ περιμένουμε τὸν τελειωμὸν τῶν ἐκκλησιῶν. Νομίζω ἔχουμε ἀρκετὴ δουλειὰ καὶ χρήμα πολὺ θέλω ὡς ὅτου τελειώσουν αὐτά. Διὰ τὸ χωρίον ἔχω μιὰν ἰδέαν διὰ Γκαλντερίμ: ἀπὸ τὸν Στάθη μέχρι κατὰ τὰ Τζικάνικα καὶ μέχρι τὸ Σταυρὸ Ἄγιον Κοσμῶν καὶ ὅλοι οἱ ὁρομίσκοι νὰ ἀλλάξουν μορφήν.

— Ἐλπίζω νὰ εἶσαι καλὰ διότι ἔχεις μεγάλο φορτίον. Νὰ προσέχῃς διὰ τὴν υγείαν σου — ὡς ἀναφορὰ διὰ τὰ ἔξοδα τῆς ἐκκλησίας ἐδῶ εἶμαι ἐγὼ. Τὰ ἔχω τὰ λεπτά καὶ διὰ τὴν ἐσωτερικὴν διακόσμησιν. Ἐγὼ δὲν ἀφήνω τὴν δουλειάν μισήν. Ἐσὺ φρόντισε νὰ εἶναι καλὴ δουλειὰ νὰ μὴ μᾶς γελάσουν.

— Εἶδον νὰ μοῦ γράφεις διὰ τὸν ἐμπλουτισμὸν τῶν ἐκκλησιῶν εἶμαι ὑπεύθυνος διὰ ὅλα αὐτά καὶ νὰ πᾶς μέσα εἰς τὴν Μητρόπολιν νὰ λάβῃς ἰδέα. Ὅπωςδήποτε νὰ πάρῃς καλλίτερα πράγματα ἐννοῶ ἀξίας, καὶ τὰ καλύτερα κλύσταλα. Εἶναι Σουηδία καὶ Φιλανδία. Διὰ ὅλα αὐτά τὰ ἔχω τὰ χρήματα δηλαδή νὰ τελειώσουν χωρὶς νὰ λείπη τίποτα.

— Διὰ αὐτὰ πού θὰ ξοδεύσω ἐγὼ δὲν θέλω τὸ ὄνομά μου.

Γιὰ τὴν ἀντιγραφή
α. χ. μ.

ΠΡΟΣ ΑΡΤΟΠΟΙΟΥΣ

ΤΟΥ ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΗΜ. ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ:

Στις 23 Ἀπριλίου ἔγινε σὲ γνωστὸ κέντρο τῆς Ἡλιούπολης συνεστίαση τῶν ἐκεῖ πολυπληθῶν Ἑπειρωτῶν πρὸς τιμὴν, ὅπως ἦσαν τὸ πρόγραμμα τῶν Ἀρτοποιῶν καὶ Ἀρτεργατῶν τῆς περιοχῆς.

Τὴν ὄλη ὀργάνωση ἔκαιε ὁ Σύλλογος Ἑπειρωτῶν Ἡλιούπολεως μετὰ τὸ Δ. Συμβούλιό του ὑπὸ τὸν Πρόεδρο κ. Χριστόφ. Παπᾶ.

Ἀκολούθησε διασκέδαση μετὰ λαϊκὰ ὄργανα τοῦ συγκροτήματος Βασ. Δήμιου.

Οἱ δύο Ἑπειρωτὲς τραγουδιστὲς Δημ. Βάγιας καὶ Σάββας Σιάτρας τραγούδησαν τοὺς Ἑπειρωτικοὺς καημοὺς.

Ὁ πρῶτος τὰ τραγούδια ἐξέφραξε ἡ ἀνατολή Μωρὴ Κοντοῦλα λεῖμονιᾶ, Τοῦτο τὸ καλοκαίρι καὶ Μωρὸ Δεροπολίτισσα καὶ ὁ δεύτερος τῆ Μαργυρίδα καὶ τὸ Γιάννη μου τὸ μαγαζήλι σου.

Λίγο πρὶν ἀρχίσει τὸ γλέντι ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἐταιρείας κ. Ἀλέξ. Χ. Μαιμῆπουλος ἀναφέρθηκε σύντομα στὴν προσφορά τῶν κοινωνικῶν αὐτῶν τάξεων στὸ κοινωνικὸ σύνολο.

Τὸν Ἀλέξ. Χ. Μαιμῆπουλο παρουσίασε ὁ κ. Χριστόφ. Παπᾶς καὶ τὸ Συμβούλιο τὸν ἀνεκήρυξε Ἐπίτιμο Μέλος τοῦ Συλλόγου Ἑπειρωτῶν Ἡλιούπολεως.

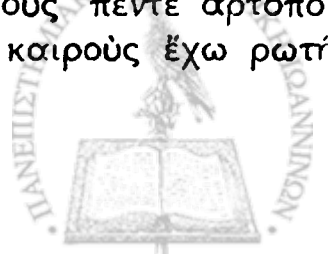
Ἀγαπητὲ κ. Πρόεδρε,

Νὰ σᾶς εὐχαριστήσω γιὰ τοὺς φι-

λόφρονες λόγους, μετὰ τοὺς ὁποίους μετὰ παρουσιάσατε στὴν ἀποψινὴ θραυτὰ χάριν καὶ πρὸς τιμὴν τῶν μεγάλων ἀγωνιστικῶν κοινωνικῶν τάξεων τῶν Ἀρτοποιῶν καὶ Ἀρτεργατῶν, ποὺ ἀπὸ προπολεμικὰ ἐδέσποζαν καὶ ἔκαναν ἀπὴρ τὴν ἐπαγγελματικὴ παρουσία τῆς Ἠπειροῦ στὴν Ἀθήνα.

Φοβοῦμαι ὅμως ὅτι δὲν θὰ μπορέσω νὰ τοὺς ὑποσχεθῶ φούρνους μετὰ καρβέλια, γιὰ μόνον τὸ λόγο ὅτι πρέπει νὰ εἶμαι σύντομος, διότι τὸ πηροῦνι στὸ χέρι εἶναι κακὸς σύμβουλος γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τέτοιου εἴδους θεμάτων.

Ὅτι τὸ ἀρχαιότερο ἐπάγγελμα τοῦ κόσμου, τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀρτοποιοῦ εἶναι Ἑπειρωτικόν, τὸ μαθαίνουμε ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ Μυθολογία. Ἡ θεὰ Δήμητρα ἀδελφὴ τοῦ Δία τοῦ Δωδωναίου, ποὺ δίδαξε στὸν Τριπτόλεμο καὶ σ' ὅλους τοὺς λαοὺς νὰ σπέρνουν τὸ σιτάρι καὶ νὰ φκιάχνουν τὸ ψωμὶ ἐκαλεῖτο Πελασγίς. Εἶναι λογικὸ λοιπὸν νὰ πιστεύουμε ὅτι πρῶτα δίδαξε τοὺς συμπατριῶτες τῆς Ἠπειρωτοπελασγούς. Καὶ μετὰ τὴν σειρά τους οἱ Ἑπειρωτὲς δίδαξαν τοὺς ἄλλους Ἕλληνας καὶ τοὺς διδάσκουν ἀκόμα ὡς τὰ σημερινὰ μας χρόνια. Οἱ τέσσερις στοὺς πέντε ἀρτοποιούς, ποὺ κατὰ καιροὺς ἔχω ρωτή-

σει, μοῦ εἶπαν πὼς μάθαν τὴν τέχνη τους σὲ Ἑπειρωτικούς φούρ-
λους.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι μόνο τὸ ἀρχαιότερο ἐπάγγελμα. Ἔχει ἀντικείμενο τὸ μεγάλο σύμβολο ζωῆς τὸν Ἄρτον καὶ τὴν Ἀνάγκη ἀπὸ τοὺς χρόνους, στοὺς ὁποίους ἀνάγει τὴν ἀρχὴ τῆς ἡ ἀνθρωπότητα νὰ γίνεῖ στοὺς χρόνους τοὺς Χριστιανικούς Ἄρτος τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. «Φάγετε ἐξ αὐτοῦ πάντες τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμα μου». Στὴν Ἑλληνικὴ Λαογραφία σώζονται ἀκέραιοι οἱ συμβολισμοί.

— Φάγαμε ψωμί κι ἄλλὰ τι, λέμε στὴν Ἑπειρο γιὰ νὰ δείξουμε πὼς στενὰ συνδεθήκαμε, μὲ κοινούς ἀγῶνες καὶ προσπάθειες καὶ χτίσαμε θερμὴ φιλία.

— Ἐφαγε ψωμί στὸ σπίτι μου αὐτός, λέμε. Εἶναι λοιπὸν ἱερὸς ξένος σταλμένος ἀπὸ τὸ Δία, φιλοξενήθηκε στὸ σπίτι του, προστατεύτηκε.

— Λέμε ἀκόμα. «Τὸ ψωμί ποὺ τρώς νὰ μὴ τὸ πατεῖς». Εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἴδιο, ποὺ ἔλεγαν οἱ Πυθαγόρειοι φιλόσοφοι «Τὸν ἄρτον μὴ καταγύναι». Καὶ ἦταν ἔγκλημα καθοσιώσεως νὰ πατήσῃ κανεὶς τὸ ψωμί, ποὺ ἔφαγε. Ὅποιος τὸ πατοῦσε πρόδιδο τὴ φιλία, γινόταν ψωμοπάτης.

Καὶ ἡ μπουγάτσα τοῦ γάμου γιὰ τῆς ζωῆς τὸ στέριωμα ἦταν κι ὅταν ὅλα αὐτὰ τέλειωναν ὁ ἄνθρωπος δὲν πέθαινε:

— Ἐφαγε τὰ ψωμιά

τοῦ! ἔλεγαν οἱ γύρω ζῶντες καὶ περιλιπόμενοι.

Ἄλλὰ γιὰ νὰ κάμουμε καὶ τὸ μεγάλο ὄρκο:

— Μὰ τὸ ψωμί ποὺ τρώμε, αὐτὰ θὰ μᾶς πηγαιναν πολὺ μακριὰ στὴν ἀποψινὴ ὄμιλία.

Παλιὸς δημοσιογράφος, ὁ Κώστας Φαλτάιτς, σ' ἓνα βιβλιαράκι του μὲ τὸν τίτλο «Οἱ πλανόδιοι Ἑπειρῶται τεχνίται» βγαλμένο τὸ 1928, γράφει πὼς «γενικὰ ἀπὸ τοὺς μὴ Ἑπειρῶτες, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἓνα σεβαστὸ μέρος τῶν Ἑπειρωτῶν πιστεύεται ὅτι ὁ Ἑπειρῶτης μεταναστεύει κυρίως ὡς ἄρτοποιός». Ὁ ἐπαγγελματικὸς ἀποδημητισμὸς τῶν Ἑπειρωτῶν ὥστόσο τὰ παλιότερα χρόνια ἀγκάλιαζε ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα, τὰ σινάφια. Ἔτσι μυλωνάδες, ἐνοικιαστὲς τῆς δεκάτης, ὑλοτόμοι καὶ θαγενάδες, χαντζῆδες καὶ ἄρτοποιοί, πρακτικοὶ γιατροὶ (κομπογιαννίτες), ἀγιογράφοι καὶ διδάσκαλοι, ταβαντζῆδες, ταλιαδόροι, χτίστες καὶ χρυσοκοί, γανωτζῆδες καὶ τραπεζίτες αὐλάκωναν τὴν Τουρκοκρατούμενη Βαλκανικὴ.

Ἄν ἡ Βοστίνα, ἡ σημερινὴ Πωγωνιανή, καὶ τὸ Δελθινάκι ἔβγαζε κρεοπῶλες καὶ τὰ Τσαρπλανὰ τὸ σημερινὸ Βασιλικὸ χαλκουρούς καὶ ζυγάδες, ἡ Βήσσανη εἶχε καλύψει τὴν Κων)πολη καὶ τὴν Αἴγυπτο μὲ ψωμάδες καὶ Σιμιτζῆδες καὶ κοντὰ σ' αὐτὴ στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ αἰῶνα ὅλες οἱ ἐπαρχίες τῆς Ἑπείρου ἔστελλαν Ἄρτοποιούς κι ἄρτεργάτες στὴν Ἀθήνα.

Ἀπὸ μιὰ ἔλλειπῆ στατιστικὴ τῆς.

προπολεμικῆς Ἀθήνας στὰ 1938
θγαίνουν 247 ἄρτοποιεῖα στήν πό-
λη. Κι ἐπὶ δεκαετηρίδες ἡ Συντεχνία
τῶν Ἀρτοποιῶν, οἱ Ὀμοσπονδίες
καὶ ἡ Διοίκηση Ἀρτεργατῶν θρί-
σκονται σὲ Ἡπειρωτικὰ χέρια.

Καὶ ἀντιπροσωπεύονται στὸ ἐπάγ-
γεμα ὅλα τὰ ἠπειρωτικὰ διαμερί-
σματα καὶ μπαίνει ὁ Ἡπειρώτης ἄρ-
τοποιός στίς λαϊκὲς γειτονιές μὲ τὴν
ἀμεσότητα τῆς καθημερινῆς ἐπαφῆς
πρὸς τὴν πλατεία, κουβαλώντας τὶς
πατρογονικὲς ἀρετὲς τοῦ τόπου του
καὶ γίνεται προσωπικότης.

Ἀικραῖες συνοικίες τῆς προπολε-
μικῆς Ἀθήνας, ὁ Κοπανᾶς, ἡ Νέα
Ἐλθετία, ἡ Γούβα, οἱ τρεῖς Γέφυρες,
ὁ Προφήτης Δανιήλ, τὸ Ροσινιόλ, ἡ
Κυψέλη καὶ τὸ Πολύγωνο, τὰ Ἐ-
ξάρχεια, ποὺ ὀφείλουν τὸ ὄνομά
τους στὸν Ἐξαρχο τῆς Στράτσανης
Κενίτσης, τὸ Παγκράτι καὶ τὰ Πε-
τράλωνα ἔχουν τὸν ἠπειρώτη φούρ-
ναρη

Ζωντανὰ κύτταρα τῆς Ἡπειρωτι-
κῆς ἀποδημίας ἐξομολόγοι τῆς Ἀ-
θηναϊκῆς Φτωχολογιᾶς καὶ Πιστω-
τὲς τῆς ἀγόγγιστοι, ὅσο εὐγενικός
κι ὑπομονετικός ξέρει νὰ εἶναι ἀ-
πιέναντι στὴ φτώχεια ἀπ' ὅπου ὁ ἴ-
διος ἔχει ξεκινήσει ὁ ἀπόδημος Ἡ-
πειρώτης. Καὶ θὰ συγκεντρώσει τὴν
ἐκτίμηση τοῦ κόσμου καὶ θὰ ἀνα-
δειχθῆ ἀπὸ τὸ μηδὲν σὲ σπουδαῖο
κοινωνικὸ καὶ πολιτιστικὸ παρά-
γοντα, φούρναρης, ἄρτοποιός, ἄρ-
τοβιομήχανος μὲ γερμανικοὺς φούρ-
νους (Γκέκας, Μπιτσόπουλος, Τσί-
τας) δημοτικὸς Σύμβουλος καὶ Κοι-
νοτάρχης καὶ Δήμαρχος καὶ Ὑπουρ-
γός.

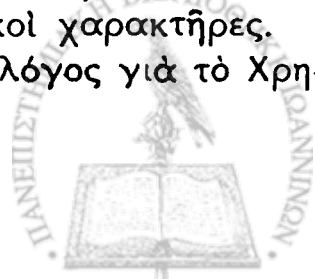
Καὶ θὰ θυμηθῶ ἐδῶ τὸν Ἡπειρώ-
τη διηγηματογράφο Χρῆστο Χρη-
στοβασίλη, ποὺ βασιλόφρονος αὐ-
τὸς μοναδικὸς σὲ μιὰ μανιασμένη
βενιζελικὴ θάλασσα, ὅπως ἦταν ἡ
Ἡπειρος τὰ χρόνια ἐκεῖνα ἀντρίκια
καὶ τίμια ἀναγνώριζε τὴν ἀξία τοῦ
Σπύρου Σίμου τοῦ Λαβδανίτη, ποὺ
ξεκίνησε ἀπὸ τὸ φούρνο τοῦ πατέ-
ρα του Μιχάλη Σίμου, γιὰ νὰ ἐξελι-
χθεῖ σὲ διακεκριμένο δημοσιογράφο
στὴ Ρουμανία κι ἔπειτα στήν Ἀθή-
να μὲ τὴ δημοκρατικὴ βενιζελικὴ
ἐφημερίδα του «Πατρίς» κοντὰ στὸν
ὄραματιστὴ τῆς Νεώτερης Ἑλλά-
δας Ἐλευθέριο Βενιζέλο.

Δημοκράτης, ἀγωνιστής, Ὑπουρ-
νός τῆς Προσίας τοῦ Βενιζέλου
καὶ τίμιος καὶ φτωχὸς ἐβγήκε ἄspi-
λος ἀπὸ τὴν πολιτικὴ κονίστρα ὁ
Σπύρος Σίμος.

Καὶ θὰ θυμηθῶ ἀκόμα νέος τότε
φοιτητὴς στὰ 1936 στίς ἐκλογές τῆς
Ἀναλογικῆς, ποὺ ἐτρέχαμε στοὺς
Ἡπειρωτικοὺς φούρνους γιὰ νὰ δου-
λέψουμε γιὰ τὴν ἐκλογή τοῦ νέου
Ἡπειρώτη πολιτευτῆ τῶν Φιλελευθέ-
ρων τότε Γεωργίου Μελά, τοῦ κα-
τόπιν Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου καὶ Δι-
καισύνης. Καὶ ἀπὸ τὸ μελισσολόι
τῆς πελατείας τῶν Ἡπειρωτικῶν
φούρνων πῆρε 16.000 σταυροὺς προ-
τιμήσεως καὶ βγήκε ἀπὸ τοὺς πρῶ-
τους βουλευτὲς μὲ τὶς ψήφους τῆς
Ἡπειρωτικῆς φιλοπατρίας.

Αὐτὸ δείχνει πόση ἐπιρροὴ ἀκτι-
νοβολεῖ γύρω της ἡ κοινωνικὴ τά-
ξη τῶν Ἀρτοποιῶν, ὅταν αὐτὴ τὴν
τάξη ἀπαρτίζουν στερεοὶ καὶ ἀκέ-
ραιοι Ἡπειρωτικοὶ χαρακτήρες.

Ἀλλὰ ἀφοῦ ὁ λόγος γιὰ τὸ Χρη-

στοβασίλη θὰ ἀφηγηθῶ κι ἓνα ἄλλο περιστατικό. Ἔβγαζε ὅπως εἶναι γνωστὸ τῆ μικρῆ δισεβδομαδιαία στὰ Γιάννινα ἔφημερίδα του «Ἐλευθερία». Συνδρομητὲς του στὴν Ἀθήνα ἦταν καὶ πολλοὶ ἀρτοποιοί, προβιθασμένοι ὅλοι σὲ ἀρτοβιομήχανους, ὄχι πολιτικοὶ ὁμόφρονες ἀλλὰ συχνὰ ἀντίθετοι πρὸς τὰ φιλοβασιλικά του ἄρθρα, ὡστόσο ὁμῶς θαυμαστὲς τῆς πέννας του, ἀφοῦ ὁ πνευματικὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος εἶχε κατορθώσει νὰ μεταγγίσει τὴ λογοτεχνικὴ μαγεία στὸ δημοσιογραφικὸ ἐπάγγελμα, ὥστε ἡ ἔφημερίδα του νὰ διαβάζεται εὐχαρίστως καὶ ἀπὸ τοὺς πολιτικούς του ἀντιπάλους.

Συνδρομητὴς του στὴν Ἀθήνα ἦταν καὶ ὁ ἀρτοποιὸς τῆς πλατείας Βάθης Δονᾶτος Ντάβανος ἀπὸ τὸ χωριὸ τῆς μάνας τοῦ Χρηστοβασίλη, Ραβενὴ τῶν Φιλιατῶν.

Κάποια ὥρα ὁ Ντάβανος πλήρωσε σὰ θνητὸς τὸ κοινὸ χρέος καὶ τὰ παιδιὰ του συνεχιστὲς τοῦ πατρικοῦ ἐπαγγέλματος, χωρὶς νὰ ἔχουν καμμιά σχέση μὲ τὸ Χρηστοβασίλη δημοκρατικὰ καὶ φιλελεύθερα σὰ φρονήματα, ὅπως πρέπει νὰ εἶναι πάντα τὰ νιάτα γιατί ἀλλοίμονο ἂν δὲν εἶναι, ἔχουν γεράσει πρὶν τῆς ὥρας τους! — ἔστειλαν πίσω τὴν ἔφημερίδα τοῦ Χρηστοβασίλη μὲ τὰ φλογερὰ φιλοβασιλικά ἄρθρα, μὲ τὴν ἔνδειξη «Ἀπαράδεκτος».

Μένεα πνέων ὁ Χρηστοβασίλης, πού τὸ θεώρησε ἔργο τῶν υἱῶν του, μὴ γνωρίζοντας τὸ θάνατο τοῦ φίλου του συνδρομητῆ τὴν ξανάστειλε μὲ διεύθυνση:

«Κύριον Δονᾶτον Ντάβανον, Ἀρτοβιομήχανον, πλατεία Βάθης, Ἀθήνα καὶ ὄχι στὸ σκατ—παιδιά του».

Ἀλλὰ φίλοι μου τὰ ξένα πολλές φορές πλανεύουν τοὺς ξενιτεμένους Ἑπειρωτὲς. Καὶ ἡ ἐπιστροφή τους στὴν πατρίδα εἶναι συχνὰ ἀκατόρθωτη. Τραγικὲς Ὀδύσσειες ξενιτεμένων Ἑπειρωτῶν ἔχουν τὰ δημοτικά μας τραγούδια καὶ οἱ κρουνοὶ τῶν δακρύων εἶναι ἀστείρευτοι.

Ρωτάει καὶ ξαναρωτάει ἡ μάνα τὰ πουλιὰ μὴν εἶδανε τὸν ξενιτεμένο γιόκα της. Καὶ κείνα τῆς ἀπαντοῦν:

Κι ἂν ἴσως κι ἂν τὸν εἶδαμε, μαύρη ὄρφανὴ μανούλα,
πούθε νὰ τὸν γνωρίσουμε; Γιά
πὲς μας τὰ σημάδια;
— Ψηλό, λιγνὸ ἔχει τὸ κορμί, ἴσιο
σὰν κυπαρίσι,
σὰν δυὸ βουνὰ ἔναι οἱ πλάτες του,
σὰν κάστρο ἢ κεφαλὴ του,
σὰν νερατζούλα φουντωτὴ φουν-
τώνουν τὰ μαλλιά του.
— Ἐψές, προψές τὸν εἶδαμε στὸν
ἄμμο ξαπλωμένο.
Εἶχε τὰ φύκια πάπλωμα καὶ τοὺς
ἀφρούς σεντόνι
τὰ χοχλιδάκια τοῦ γιαλοῦ εἶχε
γιὰ προσκεφάλι.

Ἑπειρωτικὴ εἶναι ἡ παράδοση, τοῦ μιλάει γιὰ μιὰ μάνα δυστυχημένη. Χρόνια καὶ χρόνια περίμενε τὴ μονάκριβο γιό της ἀπὸ τὰ ξένα. Ὅμως ἐκεῖνος δὲν ἐρχόταν. Ἡ μάνα ρώταε κάθε ἄγνωστο, πού ἔβλεπε :

—Μήν εἶδεταν τὸ γιό μου; Καὶ ἡ σπαραχτικὴ ἐρώτηση ἀπευθύνονταν σὲ καθ' ἓναν:

—Μήν εἶδεταν τὸ γιό μου;

Ἄπο τὸν πόνο τὸν ἀβάσταγο ἐσάλεψε τὸ λογικὸ της. Κι ἔκανε τὴ συνηθισμένη της ἐρώτηση καὶ σὲ κάτι διακοναράιους, ποὺ πέρασαν κάποτε ἀπὸ τὸ χωριό της. Καὶ κείνοι ἐσήκωσαν τοὺς ὤμους καὶ τὴν περιέπαιξαν ἀπαντώντας ὅτι τὸν εἶδαν πίσω ἀπὸ τὰ τρία θουνά, ποὺ φαίνονται.

Ἡ τραγικὴ μάνα ἐκίνησε νὰ πάει «πίσω ἀπὸ τὰ τρία θουνά» μὰ τὰ τρία θουνά δὲν ἐτελείωναν ποτέ, γιὰτὶ πίσω ἀπὸ τὰ τρία, ἐρχόταν ἄλλα τρία ἢ ἄλλα τρία κι ἄλλα ἀτέλειωτα θουνά, τὰ θουνά τῆς Ἡπείρου.

Ὁ χαμένος υἱὸς της ἀπὸ ἀρτοποιὸς εἶχε διαπρέψει. Εἶχε γίνεи δήμαρχος στὴν Ἄδης Ἀμπέμπα, τὴν πρωτεύουσα τῆς Ἀθησινίας!

Ἡ ἐπαγγελματικὴ καὶ γενικώτερα ἡ ἀποδημία τῶν Ἡπειρωτῶν, ἡ πολυύμνητη Ξενιτεία, εἶναι ἡ σταύρωση καὶ ἡ δόξα τῆς Ἡπείρου. Ἐμποροὶ, Ἐπαγγελματίες καὶ Βιοτέχνες οἱ περισσότεροὶ τῶν Ἐθνικῶν Εὐεργετῶν της.

Ἀποδιώχνονται σκληρὰ ἀπὸ τὴν ἄγωνα, ποὺ δὲ μποροῦσε νὰ τοὺς θρέψει, πατρίδα τους. Ἄφηναν ὅμως ἐκεῖ ἐνέχυρο τὴν καρδιά τους καὶ τοὺς διαλογισμοὺς τους.

Ἡ θύμηση τοῦ χωριοῦ ἦταν σκίρτημα στὶς πικρὲς ὥρες τῆς βιοπάλης. Καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἐξήγηση τοῦ Γαλαξία τῶν Ἡπειρωτικῶν Ἀδελφο

Ἡ ΣΙΑΚΑΦΛΙΟΡΩ ΚΑΙ Ὁ "ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ,,

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ σελίδα 220)

«Σημειωματάριό του» ποὺ τὰ ὑπόγραφε μὲ τό... ψευδώνυμο «Ἐλευθέριος» μπορεῖ νὰ μὴν τὰ ξαναδιαβάσουμε, ἀλλὰ τὸ ταμποῦρι τοῦ Λευτέρη πρέπει νὰ κρατηθῆ ζωντανό, ἐνεργὸ θέλω νὰ πῶ.

Ἐγὼ ὅσο θὰ ζῶ κι' ὅσο θὰ μπορῶ κάτι θὰ γράφω γιὰ τὸ ταμποῦρι τοῦ Λευτέρη, νὰ τὸ κάνουμε ἄξιο τῆς ἱστορίας του καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ τόπου μας, ὅτι μπορεῖ ὁ καθένας. Ὅ,τι θὰ γράφω θὰ νὰν σὰ μνημόσυνο τοῦ ἀγαπητοῦ Λευτέρη, σὰν κερὶ γιὰ τὴ μνήμη του, σὰν νὰ τοῦ ψέλλω κάθε φορὰ τό: Αἰωνία ἡ μνήμη.

Γιάννινα, 10 Φλεβάρη 1983

Ἄναστ. Δ. Παπαγγέλης

τήτων στὸ λεκανοπέδιο τῆς Ἀππικῆς καὶ σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα, ποὺ τὶς καταυγάζει ἡ φιλοπατρία.

Οἱ πρωτογενεῖς στερήσεις τῆς ζωῆς κάνουν σκληρὸ τὸν Ἡπειρωτὴ μέχρι, ποὺ νὰ μπεῖ στὴν πόρτα τῆς ἐπιτυχίας.

Καὶ θὰ θυμηθῶ ἐδῶ τὸν μεγάλο διανοητὴ τοῦ αἰῶνα μας, τὸν Ἀντρέ Μωρουά, ποὺ εἶπε:

— Δυὸ λαοὺς ἐγνώρισα σ φ ι - χ τ ο ὑ ς. Τοὺς Σκῶτους εἰς τὸ Βορρᾶ καὶ τοὺς Ἡπειρωτὲς στὸ Νότο. Ὅμως ἂν οἱ Σκῶτοι εἶναι ὄντως σφιχτοί, οἱ Ἡπειρωτὲς εἶναι σφιχτοὶ στὶς πενταροδεκάρες, ποὺ δὲν τὶς ἔχουν, γίνονται ὅμως γαλαντόμοι στὰ ἑκατομμύρια, ὅταν τ' ἀποκτήσουν!

α.χ.μ.

Ἀποφοιτήσαντες ἀπὸ τῆ Ζωσιμαία Σχολῆ

ΛΑΜΠΟΒΟ ΤΟΥ ΖΑΠΠΑ (1854—1890)

Κυριάκος Ε. Γκιώνης
Βασίλειος Π. Ζάππας
Νικόλαος Δημ. Ζάππας
Κέντρος Δ. Κώτσης
Κωνσταντῖνος Μ. Κώτσης
Νικόλαος Μ. Κώτσης
Ἀλέξανδρος Κ. Λέκας
Θεόδωρος Ε. Λούκας
Εὐάγγελος Θ. Μάλλιος
Βασίλειος Χρ. Μαρτίνης
Γεώργιος Χ. Μαρτίνης
Πέτρος Χριστοδ. Μαρτίνης
Σπυρίδων Α. Μαρτίνης
Σπυρίδων Α. Μαρτίνης
Ἀθανάσιος Γεωργ. Μέξης
Βασίλειος Γεωργ. Μέξης
Ἀπόστολος Π. Μέξης
Πέτρος Π. Μέξης
Σίμων Π. Μέξης
Κυριάκος Π. Μέξης
Γεώργιος Ε. Μέξης
Θωμᾶς Εὐθ. Μέξης
Ἀλέξιος Α. Μέξης
Εὐάγγελος Φ. Μέξης
Γρηγόριος Δ. Μέξης ἢ Νότσκας
Ἀριστείδης Ἀπ. Μέξης ἢ Νότσκας
Πέτρος Γ. Μίσιος
Κωνσταντῖνος Κ. Νότσκας
Ἀναστάσιος Νότσκας
Μιχαήλ Σπ. Ντεντούλης
Κυριάκος Γ. Ντεντούλης
Βασίλειος Κ. Ντίλιος
Χαράλαμπος Κ. Ντίλιος
Ἀθαν. Χρ. Ἀλεξίου - Οἰκονόμου

Βασίλειος Κων. Οἰκονόμου
Νικόλαος Β. Παναγιωτίδης
Δημ. Ἀπ. Παναγιωτίδης
Ἀθανάσιος Εὐαγ. Παναγιωτίδης
Ἀπόστολος Βασιλ. Ράμος
Κυριάκος Δ. Ρέτζης
Ἀπόστολος Α. Ρέτζης
Γεώργιος Α. Σῖτος
Ἰωάννης Σίμωνος
Σπυρίδων Γκίκα Σιώζος
Ἀθανάσιος Τότης
Κωνσταντῖνος Τσουμένης

ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟΝ (1853—1890)

Ἀθανάσιος Γρ. Λιούλιας
Δημήτριος Βασιλείου Ἀρσένης
Βασίλειος Ἀναγνώστου
Πολυχρόνης Θ. Πολιοκότρος
Κωνσταντῖνος Βασιλείου Πάσχος
Ἀθανάσιος Ἀναγνώστου Παπᾶς
Σπυρίδων Θεοδώρου Κότρος
Σάββας Κων. Δούδης
Θωμᾶς Ἀναγνώστου Παπᾶς
Ἡλίας Στεφάνου Π. Ἀντωνίου
Δημήτριος Εὐδ. Μαρτύρης
Μιχαήλ Δημητρίου
Νικόλαος Δούδης
Ἰωάννης Γεωργ. Μύλου
Δημήτριος Μπίτσιος
Χαράλαμπος Λιολιομάνης
Φώτιος Ἐλευθερίου
Χαράλαμπος Ν. Πουτέτσης
Πέτρος Ν. Πουτέτσης
Φίλιππος Δημ. Τσέτσης
Ἀριστοτέλης Τολίτσας
Θωμᾶς Πετρίδης

Ἀθανάσιος Ἰω. Παπαδόπουλος
Δημήτριος Μ. Φάντης
Σπυρίδων Μ. Φάντης

ΝΙΒΑΝΗ ΖΑΓΟΡΙΑΣ
(1853—1890)

Μιχαήλ Πέτρου Χαρίτων
Ἀργύριος Ἀθ. Χαρίτωνας
Ἡλίας Γεωργ. Χαρίτωνας
Ἀναστάσιος Ἀντων. Χαρίτων
Παναγιώτης Ἀθ. Χαρίτων
Ἰωάννης Γεωργ. Χαρίτων
Μαργαρίτης Ἀντων. Χαρίτων
Πέτρος Μιχ. Χαρίτων
Διογένης Κ. Χαρίτων
Κυριάκος Χαρίτων
Δημήτριος Κ. Χαρίτων
Παῦλος Κ. Χαρίτων
Φώτιος Χαρίτων

ΑΥΛΩΝΑ

Ἰσμαήλ Μαχμούτ Βέης
Σημ. Συντάξεως: Πρόκειται περὶ
τοῦ Ἰσμαήλ Κεμάλ Βλιώρα, πού ἀ-
νεκήρυξε τὴν Ἀνεξαρτησία τῆς Ἀλ-
βανίας στὶς 29 Νοεμβρίου 1912.

ΣΕΠΕΡΗ ΖΑΓΟΡΙΑΣ

Νικόλαος Κων. Τσίτσης
Γεώργιος Π. Τσάκος
Μιχαήλ Ι. Κάσος
Θεόδωρος Α. Κάσος

ΛΕΚΛΗ ΡΙΖΑΣ (1853—1890)

Γεώργιος Α. Γκικόντης
Σπυρίδων Θ. Γκικόντης
Θωμᾶς Γεωργ. Λούκας
Παῦλος Ἰωσήφ Βεζάνης

ΤΟΠΟΒΟ ΖΑΓΟΡΙΑΣ (1853—1890)

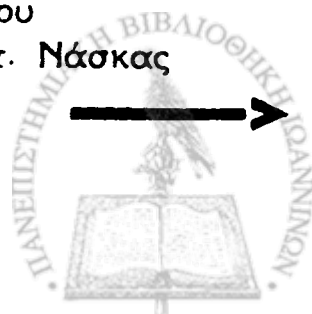
Ἀθαν. Κ. Ντίλιος
Φίλ. Σιαμπανίδης

ΧΟΣΤΕΒΑ ΖΑΓΟΡΙΑΣ (1853—1890)

Ἡρακλῆς Κ. Βίτος

ΠΡΕΜΕΤΗ (1853—1890)

Δημήτριος Ἀδάμης
Ἀπόστολος Σταύρου
Ἡρακλῆς Ἀβραμίου
Ἀδάμ Σωτηρίου
Παναγιώτης Χρήστου
Ἀθανάσιος Παν. Τσίτσης
Ἀδάμ Πέτρου
Βασίλειος Δημητρίου
Ἀθανάσιος Ἡλία Δημητρίου
Ἀθανάσιος Σπ. Λέκας
Ἀπόστολος Κων. Παπαδημητρίου
Ἀπόστολος Μιχ. Κυριακοῦ
Ματθαῖος Ν. Χριστοδούλου
Σπυρίδων Μιχ. Κυριακοῦ
Γεώργιος Στεφάνου, ἱερέως
Βασίλειος Μιχ. Μακούλιος
Σπυρίδων Χριστοδ. Ἀποστόλου
Φίλιππος Χριστάκης
Παναγιώτης Χριστοδούλου
Ἀθανάσιος Ἡλίας
Γρηγόριος Ἡλίας
Ἀπόστολος Π. Κωνσταντίνου
Πέτρος Ἀποστόλου
Κωνσταντίνος Χρ. Παπᾶς
Κωνσταντίνος Δημ. Νίκος
Γεώργιος Β. Δημητριάδης
Πέτρος Γεωργ. Λώλης
Λουκᾶς Κυριακοῦ
Γεώργιος Βασιλείου
Χριστόδουλος Σωτ. Νάσκας

Πῶς ἐπανιδρύθηκε τὸ Γυμνάσιο καὶ τὸ Οἰκοτροφεῖο στὴ Βούρμπιανη τὸ 1974

ΤΟΥ ΝΙΚ. ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ

“Ὅλοι γνωρίζομε ὅτι, τὰ περισσότερα χωριὰ τῆς Ἠπείρου εἶναι ὀρεινὰ καὶ τόσο φτωχὰ, ὥστε τὰ Κοινοτικά τους ταμεῖα νὰ μὴν ἔχουν τὰ χρήματα ποὺ χρειάζεται ὁ πρόεδρος γιὰ νὰ κάμει, ἔστω, καὶ στοιχειώδη κοινοτικά ἔργα. Ἔτσι, πολλοὶ Ἠπειρώτες ποὺ ἐργάζονται ἐδῶ στὴν Ἀθήνα ἔκαναν συλλόγους ποὺ μὲ συνδρομὲς ἀπὸ τὰ μέλη τους καὶ μὲ ξεχωριστὲς ἐκδηλώσεις, χοροὺς κλπ., ἀνάλογα μὲ τὴν ἰκανότητά τους ἐβοήθησαν καὶ βοηθοῦν ὅσο μποροῦν τὰ χωριὰ τους.

Ἔνας ἀπὸ τοὺς συλλόγους εἶναι καὶ ὁ «Σύνδεσμος Βουρμπιανιτῶν» Ἀθηνῶν. Εἶναι ὁ ἀρχαιότερος σύλλογος ἐδῶ στὴν Ἀθήνα ὕστερα ἀπὸ

τὸν «Παρνασσό». Ἰδρύθηκε τὸ 1883 καὶ σὲ δυὸ μῆνες θὰ γιορτάσει τὰ 100 χρόνια τῆς ζωῆς του. Ὁ Σύνδεσμός μας ἀνέπτυξε μεγάλη δράση. Στὸν καιρὸ τῆς Τουρκοκρατίας ἔγιναν μέλη του ἀκόμη καὶ ὑπουργοί, ξένοι καὶ ἄλλοι. Ἦταν τότε ποὺ ὁ Σύνδεσμος συντηροῦσε στὴ Βούρμπιανη τὶς ἐκκλησίες, τὰ σχολεῖα μὲ τοὺς παπάδες καὶ τοὺς δασκάλους, τὸ Οἰκοτροφεῖο καὶ ἔκαμνε πολλὰ κοινοτικά ἔργα. Εἶναι τώρα ὁ ἴδιος ὁ Σύνδεσμος ποὺ τὸ 1974 ἐπανίδρυσεν τὸ Γυμνάσιο καὶ τὸ Οἰκοτροφεῖο στὸ χωριό.

Βέβαια, ἴσως νὰ εἶναι πολλοὶ ποὺ νὰ μὴν γνωρίζουν ποῦ θρίσκεται ἡ Βούρμπιανη καὶ ἀκόμη περισσότε-

Εὐστάθιος Κ. Ἀποστόλου
Στέφανος Ἀδὰμ Ἀδαμαντίου
Ἀντώνιος Α. Ἀθανασιάδης
Λουκάς Π. Ἀβραμίδης
Νικόλαος Ε. Λούκας
Θωμᾶς Ἀντ. Μπόκας
Ἀλέξανδρος Β. Δημητριάδης
Ζωσιμᾶς Χρ. Ζήσης
Ἰωάννης Σωτηρίου
Μηνᾶς Ἀποστόλου
Νικόλαος Ματθαίου
Ἀσημάκης Ἀθ. Μπουζούκης
Παναγιώτης Ἀσημακόπουλος
Ἀργύριος Ἀθανασίου
Κυριάκος Νικολαΐδης

Κωνσταντῖνος Λ. Μπίμπης
Δημήτριος Ι. Ἀναστασιάδης
Θωμᾶς Εὐθ. Ζαμάβρας
Ἀπόστολος Κωνσταντίνου
Κωνσταντῖνος Γεωργ. Ἀποστολίδης
Ἀπόστολος Ναοὺμ Τίκος
Λουκάς Κ. Κώτσης
Νικόλαος Α. Θεοχάρης
Σπυρίδων Ἀδὰμ Ἀθανασίου
Γεώργιος Ναοὺμ
Θεοδόσιος Νικ. Κωνσταντίνου
Εὐστάθιος Παπα-Γεωργίου
Ἀντώνιος Ἀλ. Ζήσης
Ἰωάννης Ἀβραμίου Λίπας
Σωτήριος Ζαφειρίου

ρο να μὴ ἐνδιαφέρονται νὰ μάθουν γιὰ τὴν δράση τοῦ Συνδέσμου στὴν προκειμένη περίπτωση. "Ὅμως ἄς μὴ ξεχνοῦν ὅτι εἶναι Ἑπειρωτὲς καὶ σὰν Ἑπειρωτὲς θὰ πρέπει, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα προτερήματα πού ἔχομε (καὶ γι' αὐτὸ ἄλλωστε πήραμε ἀπὸ τοὺς ἄλλους "Ἕλληνας τὸ «Εὐάνδρος Ἑπειρος»), νὰ ἔχομε καὶ τὸ προτέρημα τῆς ἀλληλεγγύης καὶ πρὸς τὸ χωριό μας καὶ πρὸς ὅλοκληρη τὴν Ἑλλάδα. "Ἄς μὴ ξεχνοῦμε ὅτι οἱ περισσότεροὶ μεγάλοι εὐεργέτες εἶναι Ἑπειρωτὲς γιατί, θέβαια, πρόσφεραν μεγάλα χρηματικά ποσά. "Ἐμειναν ὅμως καὶ ἄλλοι πού ἦταν φτωχοί, ἀλλὰ εἶχαν μεγάλη ψυχὴ παρ' ὅλο πού ἡ δωρεὰ τους ἦταν πολὺ μικρὴ. Κλασικὸ παράδειγμα ἀποτελεῖ ὁ ἀκονιστὴς ξυραφίων Μετσοβίτης "Ὀκκας, πού ὅταν χτιζότανε τὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν παρουσιάστηκε στὴν τότε Ἐπιτροπὴ καὶ ἄδειασε ὅλοκληρο τὸ πουργί του ἀπὸ δεκάρες πού εἶχε εἰσπράξει ἀπὸ τὶς εἰσπράξεις τῆς ἡμέρας, ἐνῶ ὁ Δομπόλης εἶχε δώσει σχεδὸν τότε ὅλα τὰ χρήματα γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ. Τὸ ἀνέφερε πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια ὁ τότε Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν μὲ τὴν εὐκαιρίανιορτῆς. Τὸν ἴδιο σκοπὸ ἐπιδιώκει καὶ τὸ σημείωμα τοῦτο, χωρὶς θέβαια, νὰ θέλω μ' αὐτό, πιστέψατέ το εἰλικρινά, νὰ ἐπαινέσω τὸ Σύνδεσμό μας ἀπὸ ἀνόητη κομπορημοσύνη. Παράδειγμα, ἄς γίνε, γιὰ ὄλους ἐκείνους τοὺς Ἑπειρωτὲς πού θέλουν νὰ βοηθήσουν τὸ χωριό καὶ νὰ διαθέσουν ἀνάλογα μέσα, σύμ-

φωνα μὲ τὶς ἀνάγκες πού ἔχει τὸ κάθε χωριό.

Καὶ τώρα στὸ θέμα μου. Τὸ 1974 ἢ τότε Κυβέρνηση ἐχώρισε τὸ ἐξάτάξιο Γυμνάσιο σὲ δύο τμήματα. 1ον) Στὸ τριτάξιο Γυμνάσιο πού ἡ φοίτησή του νὰ εἶναι ὑποχρεωτικὴ γιὰ ὄλα τὰ Ἑλληνόπουλα, ἐνῶ μέχρι τότε ἡ φοίτηση ἦταν ὑποχρεωτικὴ μόνο γιὰ τὸ Δημοτικὸ σχολεῖο, καὶ 2ον) στὸ τριτάξιο Λύκειο. "Υστερα ἀπὸ τὴν ἀπόφαση αὐτή, τὸ Ἑπουργεῖο Παιδείας ἴδρυσε Γυμνάσια σὲ πολλὰ χωριὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἀνάμεσα στὰ χωριὰ αὐτὰ ἦταν καὶ ἡ Βούρμπιανη. Γιὰ τὴν ἴδρυσή του φρόντισαν καὶ πολλὰ μέλη τοῦ Συνδέσμου καὶ ὁ γιατρὸς ἀκτινολόγος κ. Χρήστου, ἄλλοτε ἀπόφοιτος τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολαρχεῖου τῆς Βούρμπιανης, πού ἀγάπησε τὸ χωριό μας σὰν δευτέρη πατρίδα του. Πρέπει ὅμως ἐδῶ νὰ σημειώσω ὅτι ἡ Βούρμπιανη εἶχε τριτάξιο ἑλληνικὸ σχολαρχεῖο ἀπὸ τὸ 1883 καὶ ἡμιγυμνάσιο ἔπειτα, μέχρι τὸ 1940. Ὁ πόλεμος, ἡ κατοχὴ εἶχαν σὰν ἀποτέλεσμα νὰ φύγουν ἀπὸ τὸ χωριό καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν στὶς πόλεις, ἀρκετοὶ κάτοικοί της, τὸ Γυμνάσιο ἐκλείσει μέχρι τὸ 1974, ὅποτε καὶ ἐγινε ἡ ἐπανίδρυσή του. Πρόεδρος τότε τοῦ Συνδέσμου Βουμπιανιτῶν στὴν Ἀθήνα ἔτυχε νὰ εἶμαι ἐγώ. Ἐπειδὴ ὄλοι εἶχαμε τὴ γνώμη ὅτι τὰ καινούργια Γυμνάσια θὰ λειτουργοῦσαν τὸν ἐπόμενο χρόνο, βρισκόμουνα στὸ Λουτράκι. Τὸ Ἑπουργεῖο Παιδείας ὅμως ἀποφάσισε τὴ λειτουργία τους τὸν ἴδιο χρόνο καὶ μάλιστα αὐτὸ ἐγινε τὸ δεύτερο δε-

καπενθήμερο του Σεπτεμβρίου. Εύ-
τυχως πού ή έναρξη τών μαθημά-
των, ένω είχε όρισθει για την 1η
’Οκτωβρίου, αναβλήθηκε για μερι-
κές μέρες. ’Όταν έμαθα την είδηση
όμολογώ ότι στενοχωρήθηκα πολύ.
Είχαμε θέβαια στο χωριό εύρύχω-
ρα σχολεία, αλλά δέν είχε ούτε ξ-
δρες για τους καθηγητάς, ούτε πί-
νακες, ούτε θρανία και άλλα για
τους μαθητάς. Στο Οικοτροφείο ξ-
λειπαν τά πάντα. Σκέφτηκα άμέσως
και άποφάσισα. Τηλεφώνησα στον
τότε Γεν. Γραμματέα του Συνδέ-
σμου μας πού τυχαία θρισκόταν
στην ’Αθήνα γιατί δέν είχε πάει για
παραθερισμό, και τον παρακάλεσα
νά έρθει στο Λουτράκι να συννενοη-
θούμε. ’Ηρθε την ίδια μέρα. ’Η
πρώτη κουβέντα ήταν: ’Εμαθες τά
νέα; Βάζω 50 χιλ. δρχ. σαν δωρεά,
βάσεις και σύ άλλες 50 χιλ. σαν δά-
ναιο; Το ίδιο σκέφτηκα και έγώ μου
άπήντησε. Ξαλάφρωσα λιγάκι. Σχη-
ματίστηκε ένα κεφάλαιο 100 χιλ.
δρχ. πού δέν ήταν εύκαταφρόνητο
την εποχή εκείνη άποφασίσαμε ά-
κόμη να σταλούν γράμματα προς
διάφορα έργοστάσια τροφίμων τών
’Αθηνών και Περιχώρων και προς
όρισμένα άγαθοεργά ιδρύματα με
τά όποια τους παρακαλούσαμε να
μάς βοηθήσουν, γιατί το σχολείο
και το Οικοτροφείο θρισκότανε σε
παραμεθόριο ζώνη. ’Εφυγε ο Γεν.
Γραμματέας και την έπομένη τό ά-
πόγευμα μου τηλεφώνησε και πάλι
ότι και τά έργοστάσια άρχισαν να
στέλνουν. ’Αναγκάστηκα να φύγω
άπό το Λουτράκι. ’Ηρθα στην ’Α-
θήνα. Τά έργοστάσια έξακολουθού-

σαν καθημερινά την άποστολή τους.
’Αλευρα πολλά, ζυμαρικά, άλλα εί-
δη τροφίμων, τενεκέδες λάδι, κου-
τιά γάλα, άκόμη και μαρμελάδες.
’Όλα αυτά τά είδη, με τη βοήθεια
πολλών μελών του Συνδέσμου μας,
γινόντανε δέματα, και με τά αυτο-
κίνητα της συγκοινωνίας έφευγαν
για το χωριό. ’Επίσης ο Σύνδεσμος
έστελνε στο χωριό και άρκετά χρή-
ματα. Στη Βούρμπιανη τότε πρόε-
δρος της Κοινότητος ήταν ένας ά-
πόστρατος άξιωματικός του Πεζι-
κού, ο όποιος άποδείχτηκε και έρ-
γατικός και δραστήριος. ’Αρκεί να
σας πώ, ότι στην έναρξη τών μαθη-
μάτων στο Γυμνάσιο όλα ήταν έτοι-
μα. Στο Οικοτροφείο είχε έτοιμά-
σει φαγητό για 80 οικοτρόφους, για
5 καθηγητάς, άκόμη και για τις οι-
κογένειές τους. ’Όλα δωρεάν από
τον Σύνδεσμόν μας. Και μιá λεπτο-
μέρεια: ’Επειδή τά κρεβάτια πού
είχε άγοράσει ο γεν. γραμματέας,
δέν θγήκαν στερεά, ο πρόεδρος της
Κοινότητος τηλεφώνησε στη Μεραρ-
χία Γιαννίνων, ή όποία διέταξε το
λοχαγό του λόχου Βούρμπιανης πού
είχε τότε την έδρα του εκεί να δώ-
σει στο Οικοτροφείο όσα διπλά κρε-
βάτια χρειάζεται, δανεικά. Τά κρε-
βάτια αυτά έχει και σήμερα. ’Ο
Σύνδεσμος πρόβλεψε ότι τά χρήμα-
τά του δέν ήταν άρκετά και έτσι
άποφάσισε να καλέσει σε έκτακτη
γεν. συνέλευση τά μέλη με θέμα
μόνον τον έρανο». Στη συνέλευση
αυτή όχι μόνο παρουσιάστηκαν πολ-
λά μέλη, αλλά και όλα προθυμο-
ποιήθησαν να δώσουν άλλα έφ’ ά-
παξ και άλλα με μηνιαίες δόσεις:

άρκετές χιλιάδες δρχ. Πολλά έπισης μέλη μᾶς γνώρισαν στο Σύνδεσμο ότι θά κάμουν και μικρό έρρανο σέ ξένους φίλους της. Έπίσης πολλά χρήματα μάζεψε ο Σύνδεσμος και από δωρεές στη μνήμη συγγενῶν και φίλων. Ο Σύνδεσμος πολύ φρόντισε νά δώσουν και τᾶ ιδρύματα. Πόσες φορές δέν ήλθε ο πρόεδρος τῆς Κοινότητος στην Άθήνα και μέ μέλη του Συνδέσμου δέν χτυπήσαμε τις πόρτες τους. Άποτέλεσμα όλων τῶν ενεργειῶν ακόμα ήταν ή βοήθεια και του κληροδοτήματος Πάγκα και του δικου μας κληροδοτήματος, και τῆς Νομαρχίας τῶν Γιαννίνων και τέλος του Π.Κ. Π.Α.. Στο τελευταίο στείλαμε μάλιστα και υπάλληλο στο χωριό, διαχειριστή. Είναι εκείνο που δίνει στους οικοτρόφους τὸ πρωϊνὸ και ἓνα γεῦμα πλὴν τῆς Κυριακῆς. Τὸ θραδυνὸ φαγητὸ και τῆς Κυριακῆς τὸ δίνει ο Σύνδεσμός μας, ο ὁποῖος ἔχει ἀκόμη και ἄλλα ξεοδα. Τὸ Γυμνάσιο και τὸ Οἰκοτροφεῖο λειτουργοῦν κανονικά και ἔφέτος. Έχει 40 οἰκοτρόφους. Όπως μᾶς ἔλεγε στο χωριὸ ο Ταμίας του Συλλόγου που ιδρύθηκε ἐκεῖ μετὰ τὴν ἴδρυση του Οἰκοτροφείου, εἶχε για ἔφέτος περίσσευμα περίπου 400 χιλιάδες δρχ. Και μιὰ ἀκόμη λεπτομέρεια: Έπειδὴ τὸ Ὑπουργεῖο εἶχε ζητήσει ότι πρέπει νά γίνει ξεχωριστὸ ἐστιατόριο, ο Σύνδεσμός μέ μέλη του στὰ Γιάννενα παρακάλεσε τὸν ἐργολάβο κ. Καλογιάννη και ἔδωσε δωρεὰ ὄλα τὰ ὑλικά. Του ἔστειλε μάλιστα και σχετικὸ ἐργάτη στο χωριὸ μας.

Άπο τὰ ὑλικά που περισσεψαν και ἀπο τσιμέντα που ἔδωσε δωρεὰν ο συγχωριανός μας στη Θεσσαλονίκη κ. Τσούκαλης ἔγιναν και τὰ λουτρά για τοὺς Οἰκοτρόφους και πάλι του χωριου.

Αὐτὴ, κατὰ τὴ γνώμη μου ήταν ή ξεχωριστὴ δράση του Συνδέσμου που ὄλα σχεδὸν τὰ μέλη του ἐβοήθησαν πολὺ τότε για τὴν ἐπαναλειτουργία του Γυμνασίου και ἰδιαίτερος του Οἰκοτροφείου τὸ 1974. Έάν οἱ σύλλογοι ὄλοι τῶν Ἑπειρωτῶν που βρίσκονται στην Άθήνα, νά δείξουν ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρον σέ ἀνάλογες μέ τις ἀνάγκες που ἔχουν τὰ χωριά τους περιπτώσεις, τότε, εἶμαι βέβαιος, ότι πολλά πράγματα θά ἀλλάξουν στην Ἑπειρό μας και τότε θά ἐξακολουθήσει, νά εἴστε ὄλοι βέβαιοι, και Σεις, νά λέγεται «Εὐάνδρος».

ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ
τ. Γυμνασιάρχης

- Στα Γραφεία τῆς "Ἑπειρωτικῆς Ἑταιρείας", διατίθενται προηγούμενα τεύχη του Δελτίου ἀπο τὸν ἀριθμὸ 30 και ἐπόμενα.

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΧ. 50
- Διατίθενται ἐπίσης ἀντίτυπα διαλέξεων, που δέν ἔχουν ἐξαντληθεί.

Ἡπειρωτικὴ Πνευματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις

- ◆ Γράφουμε καὶ μᾶς γράφουν
- ◆ Στέλλομε καὶ μᾶς στέλνουν

Οὔτε καὶ ἀπὸ τὴν Σορβόννην

Ἀφορμὴν λαβόντες ἀπ' τὰ δημοσιεύματα τῶν κ.κ. Α. Δ. Παπαγγέλη καὶ Χ. Κ. Πραμαντιώτου περὶ τοῦ διακεκριμένου Μαθηματικοῦ Σεγκούνη, καθηγητοῦ εἰς τὴν ἐν Ἰωαννίνοις Ζωσιμαίαν Σχολὴν μοὶ ἐδόθη ἢ εὐκαιρία νὰ ἐνθυμηθῶ ἕνα περιστατικὸν ἐκ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ ἀειμνήστου ἐκπαιδευτικοῦ εἰς Βουκουρεστίον.

Ἦτο Ἰούλιος τοῦ 1928. Ἐν Ἑλλάδι αἱ σχολικαὶ διακοπαὶ εἶχαν ἤδη ἀρχίσει, γεγονὸς ὅπερ ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Ἡπειρώτην καθηγητὴν νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ εἰς Βλαχίαν ταξίδιον τοῦ.

Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Ἐκπαιδευτήρια Βουκουρεστίου συνηθίζετο νὰ γίνεται μεγαλοπρεπὴς τελετὴ ἐπὶ τῇ λήξει τῶν μαθημάτων, εἰς ἣν προσήρχοντο ὁ Πρεσβευτὴς, ὁ Πρόξενος μετὰ τῶν ὑφισταμένων του, ὁ Ἕλλην ἱερεὺς, οἱ παράγοντες τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος καὶ πλῆθος ὁμογενῶν. Ἐπηκολούθουν θεατρικαὶ παραστάσεις, ἀπαγγελίαι, χορωδία, χοροὶ κλπ.

Αὐτὴν τὴν εἰκόνα ἐνεφάνιζεν τὸ μέγα προαύλιον τῆς ἐν Βουκουρε-

στῆς Ἑλληνικῆς Κοινοτικῆς Σχολῆς,² ὅποτεν μεταξὺ τῶν ἐπισήμων ἐνεφανίσθη εἰς κύριος μὲ ἀύστηράν μορφήν, ἀκολουθούμενος ὑπὸ πολλῶν Ἡπειρωτῶν, μονίμων παροίκων Βουκουρεστίου.

Ἦτο ὁ Σεγκούνης.

Οἱ μαθητόπαιδες, ἐν οἷς καὶ ὁ νράφων, διηρωτῶντο τότε λέγοντες :

«Ποιὸς εἶναι αὐτὸς ποῦ τοῦ προσέφεραν θέσιν πλησίαν τοῦ Προξένου; Ποιὸς εἶναι;»

Ἐντὸς ὀλίγου, ἐπληροφορήθημεν ὅτι εἶναι Ἕλλην καθηγητὴς ἀπ' τὴν Ἑλλάδα.

«Λέγεται Σεγκούνης», μᾶς εἶπον «καὶ διδάσκει Μαθηματικὰ στὰ Γιάννενα».

Εἶτα μετὰ τὴν λήξιν τῆς τελετῆς, ὁ ἐξ Ἡπείρου ἐπισκέπτῃς περιστοιχιζόμενος ὑπὸ διαφόρων ὁμογενῶν ἀπήντα, εἰς τὰς ἐρωτήσεις των.

Εἰς τινα στιγμήν ὁ Ἕλλην Ἀρχιμανδρίτης ἠρώτησε αὐτὸν λέγων :

— Δὲν μένεις ἐδῶ νὰ σὲ προσλάβωμεν καθηγητὴν εἰς τὸ Γυμνάσιόν μας, τώρα ποῦ κτίζομε τὸ νέον μας σχολικὸν κτίριον;³

— Τί λέτε; Τρελλάθηκα; εἶπεν ὁ Σεγκούνης.

— Θὰ σοῦ δώσουμε τριπλάσιον

μισθὸν ἀπ' ὅ,τι σοῦ δίδει τὸ ἑλληνικὸν κράτος.

—Ὅχι, δὲν μένω, ἀπεκρίθη καθηγορηματικῶς ὁ καθηγητής.

Τότε ἠκούσθησαν ὠρισμένοι ἐκ τῶν παρευρεθέντων νὰ λέγουν:

—Τί τέλος πάντων θέλει αὐτὸς διὰ νὰ διδάξῃ στὸ σχολεῖον μας. Οὔτε καθηγητής Πανεπιστημίου κί' ἂν ἦτο, οὔτε καὶ ἀπὸ τὴν Σορβόνη ἐάν τὸν φέρναμε δὲν θὰ ἔλεγε ὅχι.

Δυστυχῶς, ὁ Σεγκούνης ἀπεποιήθη τὴν γενομένην εἰς αὐτὸν πρότασιν καὶ οὔτω τὸ ἑλληνικὸν Γυμνάσιον Βουκουρεστίου ἐστερήθη τῶν ὑπηρεσιῶν ἐνὸς σοφοῦ Μαθηματικοῦ.

ΕΡΜΗΣ Θ. ΜΟΥΔΟΠΟΥΛΟΣ

1. Εἰς Δελτίον «Ἑπειρωτικῆς Ἑταιρείας», 1983, τεύχ. 78 καὶ 79 ἀντιστοιχῶς.

2. Ἐστεγάζετο ἐπ' ἐνοικίῳ εἰς οἰκὴν κείμενον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λουκάτς.

3. Ἀνηγέρθη δι' εἰσφορῶν τῶν ὁμογενῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν Ἑπειρωτῶν, οἵτινες ἀπετέλουν τὰ 80% τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ Ἑλλήνων παροίκων. (1928).

Τίμιοι Δικαστὲς τοῦ παρεθόντος

Ὁ διακεκριμένος συνεργάτης μας Ἐπίτιμος δικηγόρος στὰ Γιάννινα κ. Βασίλειος Γιαννάκος μᾶς γράφει:

«Αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη, ὁ ἐδῶ γράφων, νὰ συγχαρῶ ὑμᾶς ὁλόθερμα γιὰ τὸ ὑπέροχο περιοδικό, ποῦ ἐκδίδετε τὸ τόσο πλούσιο σὲ ἐμφάνιση καὶ ποικίλη ὕλη διὰ πᾶν θέμα ποῦ ἀφορᾷ τὴν Ἑνιαία Ἑπειρὸν μας, καὶ προπαντὸς γιὰ τὶς ἐν αὐτῷ ἐ-

κάστοτε περιλαμβανόμενες φωτογραφίες τῶν θαυμασίων τοπίων τῆς Ἑπείρου πολλῶν συνεργατῶν, ἀλλὰ ἰδίᾳ τὶς ὑπέροχες τοιαύτες τοῦ τακτικοῦ συνεργάτου σας Ἀπόστολου Βερτοδούλου ἀπὸ ὅλα τὰ θουνὰ καὶ τὰ διακεκριμένα σημεῖα τῆς ἰδιαίτερης πατρίδος μας. Αὐτὲς τὶς φωτογραφίες τοῦ καλοῦ μας φίλου, δυστυχῶς θὰ τὶς χάσουμε τοῦ λοιποῦ διότι ὁ Παινοδύναμος ἠθέλησε ὁ παλυαγαπημένος μας Ἀποστόλης νὰ καταστῆ ἀπὸ 30ῆμέρου Ἀείμνηστος».

Διὰ μακρῶν ὁ κ. Γιαννακὸς ἀναφέρεται στὶς δημοσιευόμενες Ἑπειρωτικὲς ἀναμνήσεις τοῦ Ἐπιτίμου Εἰσαγγελέα Ἐφετῶν κ. Χριστ. Λάζαρη γιὰ νὰ δώσει συμπληρωματικὰ στοιχεῖα περὶ τοῦ ἐπίσης Λευκαδίτη δικαστικοῦ Πέτρου Σταύρου.

— Καὶ ἐπειδὴ πολλάκις μνημονεύτηκε τὸ ὄνομα τοῦ δικαστοῦ τοῦ Σταύρου, ἀνάγκη παρίσταται νὰ εἰποῦμε λίγα λόγια καὶ γι' αὐτόν, στὴν καλὴ του μνήμη. Ὁ Πέτρος Σταύρου ἐκ Λευκάδος καὶ αὐτὸς ὡς καὶ ὁ Λάζαρης ὑπηρέτησε ἐπὶ πολλὰ χρόνια στὰ Γιάννινα ὡς Πρωτοδίκης. Ἦταν δικαστὴς πολὺ μελετημένος καὶ ἡθους ἀπροσμετρήτου. Γιὰ νὰ ἀντιληφθοῦν οἱ φίλοι ἀναγνώστες, ὁποῖος ἦταν ὁ Σταύρου ἀνάγκη νὰ ἀναφέρουμε ἐδῶ ἀπλοῦν τι περιστάτικό, ποῦ τοῦ συνέβηκε στὸν δικαστικὸν τοῦ βίον.

Ἐδικάζονταν ἐνώπιον τοῦ Τριμελοῦς Πλημμελειοδικείου, μὲ πρόεδρο τὸν Π. Σταύρου, ἕνας ἀθρω-

παῖκος ὁ Ἰ. Μπ. ἐπὶ ζωοκλοπῇ. Συ-
νήγορός του ἦμουν ὁ ἐδῶ τώρα γρά-
φων. Γνωρίζων τὴν ἀθώτητα τοῦ
δικαζομένου, διότι ἐγνώριζα τὸν
πραγματικὸ ἔνοχο τῆς πράξεως,
ποῦ ἦταν ὁ μοναδικὸς μάρτυς τῆς
δίκης Μιχαὴλ Γαβριήλ, μὲ ἐμπερι-
στατωμένη μακρὰ ἀγόρευσί μου,
ἐχάλασα τὸν κόσμον νὰ σώσω τὸ Δι-
καστήριον ἐκ πλάνης, διότι εἶχα ἀν-
τιληθῆ ὅτι τὸ Δικαστήριον θιάζον-
ταν νὰ δικάσῃ τὸ ἀθῶο ἀνθρωπά-
κη!! Ἄτυχῶς δὲν κατώρθωσα νὰ
τὸς συγκρατήσω ἀπὸ τὴν πλάνην
των καὶ καταδίκασαν τὸν ἀθῶο σὲ
7μηνη φυλάκιση καὶ 7μηνη ἐξορία.
Ἄργότερα ὁ προεδρεύων Σταύρου,
ποῦ ἔμαθε τὴν καταδίκη τοῦ ἀθῶου
δὲν μπορούσε ὁ καλὸς ἀνθρώπος νὰ
ἠσυχάσῃ. Πῆγε μόνος του καὶ ἀνεῦ-
ρε τὸν μηνυτή, τὸν πῆγε στὸ Συμ-
φεῖο, τέλος καὶ ἔκαμε τὴ σχετικὴ
πράξι καὶ καταργήθηκε ἡ 7μηνη
ἐξορία τοῦ ἀθῶου, ὁ ἴδιος δὲ ὁ Σταύ-
ρου κατέβαλε καὶ τὰ ἐξοδα. Ἄργό-
τερα δέ, τόσο δὲν μπορούσε νὰ ἠ-
συχάσῃ ὁ μεγάλος Δικαστὴς ὥστε
δὲν παρήρχετο ἐβδομάδα, ποῦ νὰ
μὴ μὲ ρωτήσῃ : Ἐτελείωσε ἡ ποι-
νὴ τοῦ ἀθῶου;

Αὐτὸς λοιπὸν ὑπῆρξε ὡς δικαστι-
κὸς ὁ ἀείμνηστος Πέτρος Σταύρου
καὶ αὐτὸς ὑπῆρξε ὁ ἐπ. Εἰσαγγε-
λεὺς Ἐφετῶν Χριστόφορος Λάζα-
ρης, ὁ ὁποῖος γνωρίζω καλά, τί συγ-
γίνησι θὰ αἰσθανθῆ, ὅταν διαβάσῃ
τὸ ἀνωτέρω καὶ ἰδῆ τὸ ὄνομα τοῦ
γράφοντος.

Τόσες καλὲς μέρες περάσαμε μα-
ζί, ὅταν συνυπηρετούσαμε αὐτὸς ὡς

Εἰσαγγελεὺς στὰ Γιάννινα στὰ διά-
φορα χρονικὰ στάδιά του, ἐγὼ δὲ
στὸ ἄνθος τῆς δικηγορίας καὶ ἡλι-
κίας μου.

Τιμὴ λοιπὸν καὶ ἔπαινος στὸν Εἰ-
σαγγ. Ἐφετῶν Χριστόφ. Λάζαρη,
νὰ ὅσα καλὰ ἐδημοσίευσε στὸ πε-
ριοδικό σας περὶ Ἡπείρου καὶ γιὰ
τὴ μεγάλη Ἡπειρολατρεία του.

Ἰωάννινα 8 Ἀπριλίου 1983
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Ι. ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ
Ἐπ. Δικηγόρος — Ἰωάννινα

Νὰ στηθεῖ προτομὴ καὶ τοῦ Κλονάρη στὸ Ναύπλιο πηλὶ στοῦ Τερτσέτη & Ποδυζωῖδα

Ἀθῆναι 17.3.1983

Π ρ ὀ ς

Τὸν κ. Ἰω. Μελίδη,
Δήμαρχο Ναυπλιέων

Ν α ὑ π λ ι ο

ΘΕΜΑ : Οἱ προτομὲς Πολυζωῖδη,
Τερτσέτη, τὸ Σύνταγμα τῆς Τροί-
ζῆνος καὶ σὲ ὅσα ξεχάστηκαν
καὶ κοντεύουν νὰ σθῆσουν στίς
μεγάλες αὐτὲς σελίδες τῆς νω-
πῆς Ἱστορίας μας.

Σᾶς στέλλουμε φωτοαντίγραφο
τοῦ ὑπ' ἀριθ. 572)14.12.1977 ἐγγρά-
φου τῆς Ἐταιρείας, καθὼς καὶ φω-
τοαντίγραφο τοῦ ὑπ' ἀριθ. 48)7.1.
1978 τοῦ Δήμου Ναυπλίου καὶ πα-
ρακαλοῦμε γιὰ τὴν προώθησι τῆς
ὑπόθεσις αὐτῆς, ἡ ὁποία εἶναι ἀπα-
ραίτητο συμπλήρωμα τῆς ἱστορικῆς
ἀλήθειας γύρω ἀπὸ τὴ Δίκη Κολο-
κοτρώνη - Πλαπούτα. Σὲ ὅ,τι σχε-

τίζεται με τὸ Σύνταγμα τῆς Τροικῆς.

Εἶχαμε ὑποστηρίξει καὶ κατὰ κάποιον τρόπο τεκμηριώσῃ ὅτι αὐτὸ τὸ Σύνταγμα βγήκε ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλο τοῦ Χριστ. Κλονάρη (βλ. σελ. 19, 20, 21 τοῦ ἀντιτύπου τῆς Ἐταιρείας γιὰ τὸν Κλονάρη).

Περιμέναμε ἀπὸ τοὺς μεγάλους νομικοὺς τοῦ τόπου τίς ἀντιδράσεις, τίς ἀντιρρήσεις, τὸν ἐποικοδομητικὸν διάλογο κλπ.

Κανένας δὲν μᾶς ἀντέκρουσε.

Τὸ πάγιο αἴτημά μας. Κάποια θέσι καὶ γιὰ τὸν Χριστ. Κλονάρη, τὸ πρωτοπαλλήκαρο τῆς Δημοκρατίας, ὅπως τεκμηριώνεται ἀπὸ τὸ μικρὸ βιβλίον τῆς Ἐταιρείας γιὰ τὴ μεγάλη καὶ ἀγνοημένη φυσιογνωμία τοῦ Ἡπειρώτη. Ἡ προτομὴ τοῦ Κλονάρη πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ κοσμημα τῆς πόλεώς σας πλάι - πλάι στὶς δύο προτομὲς τοῦ Πολυζωΐδη καὶ Τερτσέτη.

Μπορεῖτε νὰ ἐνισχυθῆτε στὴν προσπάθεια καὶ ἀπὸ τὸ Ριζάρειο Ἰδρυμα, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε ὁ ὑπ' ἀριθ. 1 σύμβουλος στὸ δεκαμελὲς Συμβούλιο, ὅταν ξεκίνησε τὸ μεγάλο κληροδότημα ἔπειτα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Γεωργ. Ριζάρη τὸ 1841.

Ἡ Ἐταιρεία θὰ προσφέρει συμβολικὴ συνδρομὴ.

Μὲ τιμὴ

Ὁ Πρόεδρος

ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Γεν. Γραμματέας

ΣΤΑΘΗΣ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ

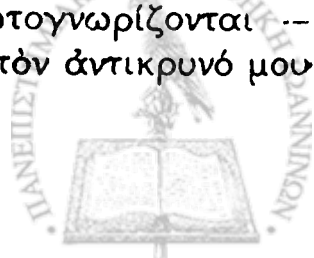
ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ:

Πρόεδρο Κοινότητος Λεφτοκαριᾶς Ἰωαννίνων.

Ἕνας φωτισμένος Δάσκαλος

Φίλτατε κ. Μαμμόπουλε,

Αὐτὴ τὴ φορὰ πῆρα ἀφορμὴ ἀπὸ τὰ «Ἡπειρωτικὰ Ἐνθυμήματα» τοῦ κ. Λάζαρη στὸ τελευταῖο τεῦχος Ἀπριλίου 1983, ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τὸν «Ἡπειρολάτριν, δεινὸν πεζοπόρον καὶ φωτισμένον ἄνθρωπον Δημοσθένην Τσίρκαν, συνταξιούχον δάσκαλον». Τὴν ἰδίαν περίπτου ἐποχὴ (λίγο ἀργότερο) γνώρισά κι' ἐγὼ τὸν ἀλησμόνητον Τσίρκα. Κάνοντας φθινόπωρο τοῦ 1939 ἓνα πολυήμερο ταξίδι ἀπὸ Ζαγόρι - Μέτσοβο πρὸς Τζουμέρκα, ἔκανα ἓνα διήμερο σταθμὸ στὰ Πράμαντα. Ἐδῶ, μοῦ λέει ὁ ἀγωγιότης μου - ὅπως ἐρχόμαστε ἀπὸ τοὺς Καλαρυῖτες - θὰ βροῦμε καὶ μικρὸ, καθαρό, ξενοδοχεῖο, δημιούργημα τοῦ τότε προέδρου ἑνὸς τοπικοῦ πολιτιστικοῦ συλλόγου, τοῦ Δ. Τσίρκα. Τραβήξαμε στὸ ξενοδοχεῖο. Ἄφηκα ἐκεῖ τὴ βαλίτσα μου καὶ κατηφόρησα γιὰ τὴν κεντρικὴ πλατεῖα τοῦ χωριοῦ, ὅπου ἀπάντησα καὶ ννωρίστηκα μὲ τὸν Τσίρκα. Καθήσαμε ἐκεῖ λίγο, πήραμε τὰ ἀναψυκτικά μας καὶ μὲ παρακάλεσε νὰ πᾶμε ἐπίσκεψη σπῆτι τοῦ. Ἐκεῖ μᾶς ὑποδέχτηκαν ἡ γυναῖκα τοῦ Εἰρήνη κ' ἡ κόρη τοῦ Ἀλεξάνδρα - ἀξέχαστες μακαρίτισσες κι' οἱ δύο. Περάσαμε στὸ σαλόνι, ὅπου μᾶς πρόσφεραν γλυκὸ τοῦ κουταλιοῦ σπιτικό κλπ. Ὅπως κουβεντιάζαμε - αὐτὰ ποὺ λένε συνήθως οἱ ἄνθρωποι ποὺ πρωτογνωρίζονται -- κοιτάζω ἀπάνω στὸν ἀντικρυνὸ μου

καναπέ μιὰ θαλίτσα ἀπαράλλαχτη σὰν τῆ δικιά μου. Μοῦκανε ἐντύπωση αὐτὴ ἢ ὁμοιότητα καὶ τὴν κοίταζα ἐπίμονα. Τὸ πῆρε εἶδηση ὁ οἰκοδεσπότης.

— Δικὴ σου εἶναι, μοῦ λέει. Ἔστειλα καὶ τὴ φέρανε. Θὰ μείνεις ἐδῶ, σπίτι μας... Καὶ μοῦ διηγήθηκε τὴ μικρὴ ἱστορία. Πέρισι ἦρθε στὸ χωριό γιὰ ἐπιθεώρηση τοῦ ξενοδοχείου μας ὁ ἀντισαγγελεὺς Λάζαρης καὶ τὸν φιλοξένησα σπίτι μου. Γιατὶ δυστυχῶς δὲν ὑπάρχει ξενοδοχειακὴ στέγη. Ἔμεινε λίγες μέρες. Φεύγοντας μοῦ λέει πὼς ἔμεινε τόσο μαγεμένος ἀπὸ τὸ φυσικὸ κάλλος τῶν Πραμάντων, πού εὐχαρίστως θᾶμενε κάμποσες μέρες ἀκόμη γιὰ ξεκούραση καὶ ἀναψυχή. Ἔτσι μοῦ συνέστησε νὰ κάμω ἓνα ξενῶνα μὲ 2—3 δωμάτια καὶ λίγα κρεβάτια γιὰ τοὺς «ἀξιόλογους» ξένους πού δὲ θὰ μπορούσαν νὰ μείνουν στὸ ἀκάθαρτο χάνι τῶν περαστικῶν».

Τὸ σκάρωσε ἀμέσως ὁ Τσίρκας καὶ μίσθωσε κάποιον γιὰ τὴν καθαριότητα κι' ἐπίβλεψη τοῦ ξενοδοχείου. Δυστυχῶς τὸ ἀχρήστευσεν ὁ ἴδιος. Γιατὶ ἦταν τέτοιο τὸ φιλόξενο πάθος του, πού δὲν ἄφηνε — πάλι — ἀξιόλογο μουσαφίρη νὰ μείνει στὸ ξενοδοχεῖο. Τὸν ἔπιανε ἀλλεργία. Ἐνδεικτικὸ αὐτοῦ τοῦ πάθους του εἶναι αὐτὸ τὸ περιστατικόν:

Τὸ ἐπόμενο καλοκαίρι πῆγαν στὰ Πράμαντα μιὰ μέρα 3—4 ἀνώτεροι ὑπάλληλοι τῆς Γεν. Διοικήσεως. Εἰδοποιήθηκε σχετικὰ ὁ τότε πρόεδρος τῆς Κοινότητος, ὁ γιατρὸς Χρυ

σοχοῦ πού ἐτοίμασε τὰ τῆς φιλοξενίας. Ἀνάλογη ὅμως ἐτοιμασία ἔκανε κι' ὁ Τσίρκας στὸ δικό του σπίτι. Καὶ τοὺς πῆρε αὐτὸς λέγοντας πὼς «μὲ τὸ γιατρὸ εἴμαστε ἀναπητοὶ φίλοι καὶ δὲν παρεξηγοῦμαστε. Τώρα θάρθετε σὲ μένα...».

Τότε, λοιπόν, μοῦ διηγεῖτο ὁ Τσίρκας καὶ μοῦ ἀνέφερε τὰ καλύτερα λόγια γιὰ τὸν κ. Λάζαρη. Ἦταν θαυμαστής του. Ἀπὸ τότε γνώρισα τὸν κ. Λάζαρη, δίχως νὰ τὸν ξέρω. Ἀργότερα γνωρίστηκε μαζί του ἓνας νεώτερος ἀδελφός μου πού ὑπηρέτησε δεκαετίες στὴν ἰδιαίτερη πατρίδα τοῦ κ. Λάζαρη, εἰς Λευκάδα. Καὶ μοῦ μιλοῦσε κι ὁ ἴδιος γιὰ τὸ διαλεχτὸ ἄνθρωπο καὶ δικαστή. Πολὺ ἀργότερα — γιὰ νὰ γνωρίσω τὴ μορφή του — παρακολούθησα σὲ Κακουργιοδικεῖο στὴν Ἀθήνα μιὰ πολὺκροτη δίκη μεγάλης ἀπάτης, στὴν ὁποία τὴν εἰσαγγελικὴ ἔδρα εἶχεν ὁ κ. Λάζαρης (Ἀντ)λεὺς Ἐφετῶν) καὶ ἄκουσα τὴν ἐμβριθὴ του ἀγόρευση.

Τὸ 1958 ὑπηρετώντας στὴ Λαμία ἔκανα ἓνα ἐβδομαδιαῖο ταξίδι μαζί μὲ τὸν τότε νομάρχην Λαμίας Κακούρη καὶ τὸ δικηγόρο Καραῖσκο, Λαμία — Καρπενήσι — Ἀγρίνιο — Θέρμο — Μεσολόγγι — Ἀθήνα — Λαμία. Τὸ Θέρμο ἦταν ἡ ἰδιαίτερη πατρίδα τοῦ Νομάρχην κ. Κακούρη. Στὸ Μεσολόγγι τὸν παρακάλεσα καὶ πῆγαμε στὸ κοντινὸ μεγαλοχώρι, τὸ Νεοχώρι (στὴν ἀριστερὴ ὄχθη τοῦ Ἀχελώου) ὅπου συνάντησα τὸν ἀξέχαστο Τζουμερκιώτη Τσίρκα. Ἦταν τὸ γυναικοχώρι του. Πρόσφατα, ἀπὸ μιὰ ἀδῆρητη ροῇ

τῆς μοίρας, εἶχαν πεθάνει ἡ μοναδική του κόρη Ἀλεξάνδρα κι' ὁ ἄντρας τῆς (φαρμακοποιὸς στὴν Ἄρτα) Κατσαδήμας. Βρῆκα τοὺς δυὸ γέροντες ἐξουθενωμένους, αὐτὸν καὶ τὴν Εἰρήνην του. Μόνους κι' ἔρημους σὰν τὴν καλαμιὰ στὸν κάμπο...

Τὸ σπίτι τους στὰ Πράμαντα τὸ ἄφησαν σὲ κοινωφελὴ σκοπὸ. Πρὶν 15̄ περίπου χρόνια ξαναπῆγα στὰ Πράμαντα — ὅπου εἶχα μείνει δυὸ καλοκαίρια τοῦ 1940 καὶ 1941 — μὲ τροχοφόρα ἀπὸ τὴν Ἄρτα. Ἐπισκέφτηκα τὸ σπίτι τοῦ Τσίρκα στὴ νέα του μορφή παιδικῆς μέρινμας. Κι' ἀναθυμήθηκα τότε τὴν πρὶν ἀπὸ 30 χρόνια ζωὴ στὰ Πράμαντα. Τὴν ἀειμνηστὴ Ρηνούλα νὰ δέχεται κάθε Κυριακὴ, μετὰ τὴν ἐκκλησίαν, στὸ φιλόξενο σπίτι τῆς — μοναστήρι — τὶς γρηοῦλες ἀπὸ τοὺς γειτονικοὺς οἰκισμοὺς, τὸν Τσιόπελα, Φράξο, τοὺς Χριστοὺς κλπ. νὰ παίρνουν τὸν καφέ τους καὶ τὸ κολατσό τους καὶ νὰ γυρίσουν ὕστερα στὰ ἐξοχικὰ τους σπίτια...

ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΤΣΙΤΣΑΣ

ΠΑΛΛΗΣ ἢ ΠΑΛΗΣ;

ΣΗΜ. ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ:

Ἀναγνώστης μας ἀναφερόμενος στὸ τεῦχος τοῦ Δελτίου, ἀφιέρωμα στὸν Καλαμᾶ, μᾶς ρωτᾷ: ἂν τὸ Πάλλης γράφεται μὲ ἕνα ἦ, μὲ Λ.

Στὴν ἐποχὴ μας αὐτὰ πῆγαν καὶ ἔπρεπε νὰ πᾶνε περίπατο. Βέβαια ἐπιβάλλεται ἡ τήρηση τῆς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας καὶ ἡ σωστὴ γραφή. Καὶ οἱ γράφοντες σήμερα τὴ δημοτικὴ ἄς ἔχουν ὑπ' ὄψιν τους τὴ Γραμματικὴ καὶ τὸ Συντακτικὸ τοῦ Ἐλ-

ληνικοῦ Λαοῦ, ὅπως ἐφάρμοσε καὶ τὰ δυὸ στὰ δημοτικὰ μας τραγούδια.

Καὶ κοντὰ σ' αὐτὰ καὶ τὸ Αὐτὶ μας πού εἶναι ἐπίσης μεγάλος ὁδηγός. Γιατὶ εἶναι θαρραρισμὸς ν' ἀνεβάζουμε τοὺς τόνους νομίζοντας πὺς γράφουμε δημοτικῆ, π.χ. τὰ συμβούλια, τῶν συμβούλιων, οἱ οἰκογένειες, τῶν οἰκογένειων.

«Ἡ στρέβλωση τῆς γλώσσης, ὅπως λέγει ὁ Κοραῖς καὶ πρὸ τοῦ Κοραῖ ὁ θεῖος Πλάτων, εἶναι ἀχώριστος ἀπὸ τῆς στρέβλωσης τοῦ λογικοῦ». Βλέπε Δ. Θερειαννοῦ, Ἄδ. Κοραῖς, τόμ. Β', σελ. 257.

Γιὰ τὰ διπλά, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει μάλιστα ἀμφιβολία, καλλίτερα νὰ λείψουν. Αὐτὸ ἰσχύει καὶ γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ γράφοντος, πού οἱ πρὸ αὐτοῦ ἀπὸ πλεονεξία ἔχουν κρατήσει: τὰ δύο μ. Ἀλλὰ τὰ κακῶς ἔχοντα δὲν διορθώνονται εὐκόλα.

Τὸ ὄνομα Πάλης μὲ εἶχε ἀπασχολήσει καὶ στὸ παρελθόν. Ἐπίστευα καὶ πιστεύω ὅτι ἔρχεται ἀπὸ τὸ Παύλης, πού τὰ ἀρβανίτικα χεῖλη τὸ κάνουν Πάλης. Καὶ τὴ Χειμάρρα καὶ τὴ Ρίζα (περιοχὴ Ἀργυροκάστρου) συναγαίμε αὐτὸ τὸ βαφτιστικόν, πού ἔχει γίνε: ἐπίθετο. Εἶναι ἄσχετο δηλ. κατὰ τὴ γνώμη μου μὲ τὸ πάλλι.

Συνειδητὴ αὐτῆς τῆς ἀρβανίτικης προέλευσης τοῦ ὀνόματος εἶχε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Πάλλης, ὁ μεταφραστὴς τῆς Ἰλιάδος καὶ ἀπὸ τὰ πρωτοπαλῆκαρα τοῦ δημοτικισμοῦ, πού πῆρε καὶ τὸ ψευδώνυμο Λέκας Ἀρβανίτης (1851—1935).

Αὐτὰ εἶχα γράψει στὸν υἱό του, ἐπίσης Ἀλέξανδρο Πάλλη τὸν κατόπι πρεσβευτὴ καὶ συγγραφέα (1883—1975) πού εἶχαμε Πρόεδρο στοὺς «Φίλους τῶν Ἰωαννίνων», προτείνοντάς του νὰ μᾶς κάνει μιὰ ὀμιλία γιὰ τὸν Ποιητὴ πατέρα του.

Ὁ Ἀλέξ. Πάλλης, υἱὸς μου ἀπάντησε

μέ το παρακάτω γράμμα του:

27 Ίαν. 1970

Ἀγαπητὲ φίλε, κύριε Μαμμόπουλε,

Σὰς εὐχαριστῶ γιὰ τὸ γράμμα σας τῆς 21 τρέχ.

Ἀπαντῶ στίς ἐρωτήσεις σας.

Τὸ ὄνομα «Πάλης» (ἔτσι γράφεται πιὸ σωστά), κατὰ τὸ γλωσσολόγο Φιλήντα πού ἐξήγησε τὸ ζήτημα κατὰ παράκληση τοῦ πατέρα μου, παράγεται ἀπὸ τὸ «Παούλης», ὅπως τὸ Ράλλης, ἀπὸ τὸ Ραούλης. Ὁ παππούς μου, ἐπίσης Ἀλέξανδρος, πρόθεσε τὸ δεύτερο λάμβδα, γιὰ νὰ διασπείλη τὸν δικό του κλάδο ἀπὸ τοὺς ἄλλους κλάδους τῆς οἰκογενείας. Στὸν τάφο τοῦ Μπαλάνου Πάλη, κοινοῦ προγόνου μας, πού θρίσκειται θαμμένος στὸ νεκροταφεῖο τῆς Μονῆς τῶν Φιλανθρωπινῶν στὸ Νησιῶν Ἰωαννίνων, γράφεται μὲ ἓνα λ.

Ἡ καταγωγή τῆς οἰκογενείας εἶναι ἀπὸ τὴν Παραμυθιά, ὅπου, κατὰ τὴν οἰκογενειακὴ παράδοση ἀναγκασμένη στὸ Μεσαίωνα, ἡ οἰκογένεια πρὸ τῆς Τουρκοκρατίας εἶχε τὸ τσιφλίκι Σέλιανη. Τὸ ὄνομα εἶναι ἀρκετὰ διαδεδομένο στὴν Ἡπειρο, ἰδίως, ὅπως γράφετε, στὴ Χιμάρα καὶ συγγενῶντα: ἐπίσης στὰ ἄρβανιτοχώρια τῆς Ἀττικῆς — ὁ Πάλλης π.χ. πού διατηρεῖ τὸ γνωστὸ χαρτοπωλεῖο στὴν Ἀθήνα εἶναι ἀπὸ τὸ Μαρούσι.

Σχετικὰ μὲ τὴν εὐγενική σας πρόταση νὰ κάνω μιὰ διάλεξη στὴν Ἡπειρωτικὴ Ἑταιρεία γιὰ τὸ ἔργο τοῦ πατέρα, σὰς ὑπενθυμίζω ὅτι, ὅταν ὀλίγο μετὰ τὸ θάνατό του εἶχε γίνει μιὰ πανηγυρικὴ ἐκδήλωση στὸ θέατρο «Κεντρικό», τὴν ὁποία εἶχε ὀργανώσει ὁ μακαρίτης Μανώλης Τριανταφυλλίδης, εἶχα παρακληθεῖ καὶ μίλησα διὰ μακρῶν. Ἀργότερα, ὁ καθηγητῆς κ. Δημ. Σιωμόπουλος εἶχε κάνει μιὰ διάλεξη, πολὺ ἐμπεριστατωμένη, στὰ Γιάν-

νενα. Σήμερα ἡ κατάστασις τῆς υἱείας μου δὲν μοῦ ἐπιτρέπει νὰ ὑποβάλλωμαι σὲ πνευματικὴ καὶ σωματικὴ κόπωση. Γι' αὐτὸ ἀναγκάζομαι μετὰ λύπης νὰ ἀποποιήθω τὴν φιλόφρονα προσφορά σας.

Μὲ φιλικὰ αἰσθήματα

Α. ΠΑΛΛΗΣ

Τὰ ἱστορικὰ τῆς Προίκας

ΣΗΜ. ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ: Μὲ τὴ νομοθετικὴ κατάργησις τῆς προίκας τὸ θέμα μπαίνει ἀποκλειστικὰ στὴ δικαιοδοσία τῆς ἱστορίας. Ἐκεῖ ὁ μελλοντικὸς ἱστορικὸς, ὅς ἀναζητήσει καὶ τοὺς γαμπροὺς τοῦ Ζαγορίου κατὰ... ταρίφες!

Ἀξιότιμε κ. Μαμμόπουλε,

Σὰς στέλνω ἓνα ἀντίγραφο παλαιοῦ ἐγγράφου, σχετικὰ μὲ τὴν προίκα στὸ Ζαγόρι.

Ἄν θρίσκετε πὼς ἔχει ἐνδιαφέρον, ὀημοσεύστε το στὸ ὠραῖο Δελτίο τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑταιρείας, τῆς ὁποίας εἴσαστε Πρόεδρος.

Ὁ κ. Μάνθος Οἰκονόμου μὲ πληροφόρησε πὼς μπορῶ νὰ στέλνω, ἀπὸ κάποτε, γιὰ δημοσίευσιν, ἐργασίες μου μὲ θέματα λαογραφικά, ἱστορικὰ κλπ. γι' αὐτὸ Σὰς στέλνω τὸ συνημμένο. Εἶναι ἐγγράφο τοῦ 1769.

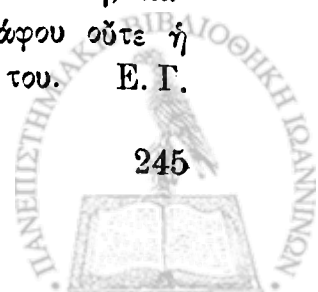
Στὸ τέλος τοῦ ἐγγράφου εἶναι αἱ ὑπογραφαὶ τῶν Κοινοτήτων τοῦ Ζαγορίου. Τίς γράφω σὲ ἰδιαίτερη σελίδα καὶ σὲ περίπτωσι πού θὰ θεωρηθοῦν περιττὲς ὅς μὴ δημοσιευθοῦν.

Μ' ὄλη μου τὴν ἐκτίμησι

ΕΥΡ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ

Τσεπέλοβο 22 Μάρτη 1983

Υ.Γ. Φρόντισα, νὰ μὴν ἀλλοιωθῇ, κατὰ τὴν ἀντιγραφή τοῦ ἐγγράφου οὔτε ἡ σύνταξις, οὔτε ἡ ὀρθογραφία του. Ε. Γ.

ΤΟ ΘΗ-ΡΙΟΝ & ΤΑ ΘΥΜΑΤΑ ΤΟΥ

ΣΗΜ. ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ: 'Ο γιατρός κ. 'Αναστ. Δ. Παπαγγέλης, με τὸ ἀμείλικτο χιούμορ του ἔθεσε ὡμὰ τὸ ζήτημα τοῦ Ρίου - 'Αντιρρίου. Συνεχίζοντα: οἱ ἀπηγγέσεις. Στὸ θέμα αὐτὸ ἀναφέρεται ἐπιστολὴ τοῦ Γεν. Γραμματέα τῆς ΚΕΒΑ κ. Νικηφόρου Δρόσου.

'Αθήναι 17 'Απριλίου 1983

'Αγαπητὲ κ. Μαιμιάπουλε,

Πολὺ καλὰ τεκμηριωμένον τὸ κείμενον τοῦ κ. 'Αναστ. Παπαγγέλη περὶ τοῦ Θη-ρίου, τὸ ὁποῖον, ἐὰν τελικῶς πραγματοποιηθῇ τὸ «μεγαλεπήβολον ἔργον», θὰ καταδροχθῆσῃ ὄχι μόνον τοὺς Ἕλληνας τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ ἐν ὥρᾳ κρίσεως ὀλόκληρον τὸ Ἔθνος! Ἔχω τὴν γνώμην ὅτι τὸ θέμα τῆς ζεύξεως τοῦ Ρίου - 'Αντιρρίου εἶναι ΠΡΩΤΙΣΤΩΣ τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, τὸ ὁποῖον ὀφείλει νὰ γνωμοδοτήσῃ ἐπὶ τῆς ἀναγκαιότητος τοῦ ἔργου διὰ τὴν Ἐθνικὴν ἀμυνάν μας, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ἀπολύτου προτεραιότητος κατασκευῆς ΠΛΗΡΟΥΣ ὀδικῆς ἀρτηρίας Ἀθηνῶν - Ἰωαννίνων - συνόρων.

Οὐδενὸς τὴν προσοχὴν πρέπει νὰ διαφεύγῃ τὸ γεγονός ὅτι ὑπὸ τῆς σημερινῆς συνθήκας καὶ τὰ ὑπάρχοντα πολεμικὰ ὄπλα, ἢ ὑπαρξίς τῆς κρεμαστῆς γεφύρας εἶναι ζήτημα ὀλίγων δευτερολέπτων καὶ ἐκτοξεύσεως ἐνὸς πυραύλου ὑπὸ πιθανοῦ ἐχθροῦ. Καὶ τότε ὄχι μόνον τὰ δισεκατομμύρια τοῦ κόστους κατασκευῆς τοῦ ἔργου θὰ θυθῆσθουν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ καὶ ἢ ὑπαρξίς τοῦ Ἔθνους θὰ τεθῇ ὑπὸ ἔλεγχον. Ἄς θάλουν, λοιπόν, «νερὸ σὺν κρασί τοις» οἱ πάσης φύσεως τεχνικοὶ καὶ πολι-

τικοὶ παράγοντες, οἱ κοπτόμενοι διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἔργου!

'Επὶ τέλους τὸ Κράτος ἔχει, ὀρθότατα, κατασκευάσει ὀδικὸν ἄξονα Ἀθηνῶν - Θεσσαλονίκης - συνόρων, ἐπίσης Ἀθηνῶν - Πατρῶν καὶ Κορίνθου - Τριπόλεως - Καλαμῶν. Εἶναι καιρὸς, ἀλλὰ καὶ πλήρες δικαίωμα τῶν κατοίκων τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, νὰ κατασκευασθῇ καὶ ὁ ὀδικὸς ἄξων Ἀθηνῶν - Ἰωαννίνων - συνόρων. Ἐκτὸς ἐὰν ἢ Αἰτωλία, ἢ Ἀκαρνανία καὶ ἢ Ἡπειρος κατοικοῦνται ὑπὸ κατωτέρως κλάσεως Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι πρέπει νὰ εἶναι Ρίου ὑποτελεῖς!!!

Μετὰ τιμῆς

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΔΡΟΣΟΣ

Λυκούργου 4, Βούλα - Ἀττικῆς

Τὰ προδρομικὰ τῶν ἀπελευθερωτικῶν ἀγώνων καὶ τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας»

'Αθήναι: Πρακτικὸν Παπύρου 25.2.83.
Φίλτατε κ. Πρόεδρε,

Εὐχομαι νὰ υγιαίνειτε μετὰ τὴν οἰκογενεῖάν σας. Τακτοποιῶντας τὸ Ἄρχειο μου ἀνεκάλυψα ἓνα σοβαρὸ ἱστορικὸ ἔγγραφο, ἓνα ἀντίτυπο ἐκθέσεως ποῦ μοῦ προσέφερε ὁ συντάξας τὴν ἐκθεσὴν ἀείμνηστος ΑΛΕΞ. ΛΕΒΑΔΕΙΣ τὸ ἔτος 1959.

Στὴν ἐκθεσὶ αὐτῇ, ὅπως θὰ διαπιστώσετε, περιγράφει μετὰ τὴν δυνατὴ λεπτομέρεια καὶ πολλὰ ζωντάνια ἓνα σοβαρὸν τομὲα τοῦ καταβλήθεντος ἀγῶνος καταπολεμήσεως τῆς ἐπικινδύνως διὰ τὸν Ἕλληνοεὐρωπαϊκὸν τῆς Ἡπείρου δρώσης κατὰ τὴν πρῶτην δωδεκαετίαν τῆς ληγουμένης ἐκατονταετηρίδος ἀνθελληνικῆς Ρωμαϊκῆς προπαγάνδας ποῦ ἀποσκοποῦσε νὰ διεσθύσῃ

καὶ δημιουργίῃ στήν Ἠπειρο καὶ κυρίως
στὰ Βλαχόφωνα χωριὰ Ρουμανικῆ μειο-
νότητα τῆ ἀνοσχῆ καὶ ἐπ' ὠφελεία τῶν
Τουρκικῶν Ἀρχῶν.

Ὁ ἀείμνηστος ΑΛΕΞ. ΛΕΒΑΔΕΥΣ,
διατελέσας, ὡς γνωστόν, ἐπὶ σειράν ἐτῶν
Διευθυντῆς τοῦ ἰδρυθέντος εἰς Ἰωάννινα
μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ὑποκαταστήμα-
τος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος,
ὑπῆρξεν ἐνθερμὸς καὶ λίαν θαρραλέος πα-
τριώτης, σημαῖνον Μέλος καὶ ἀξιόλογος ἐξ
ἀπορρήτων ἐκπρόσωπος εἰς Ἰωάννινα τῆς
ἰδρυθείσης εἰς Ἀθήνας κατὰ τὸ ἔτος 1906
ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀείμνηστου Ἠπει-
ρώτου Στρατηγοῦ ΔΑΓΚΛΗ μεγάλῃς μυ-
στικῆς Ἐθνικῆς Ὀργανώσεως ὑπὸ τὴν ἐ-
πωνυμίαν «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ».

Ἡ πατριωτικὴ αὐτῆ ὀργάνωσις εἶχεν
ὡς κυρίαν ἀποστολὴν τῆς τὴν δημιουρ-
γίαν ἀντιπερισπασμοῦ καὶ τὴν ὀργάνωσιν
καὶ ἀνάληψιν ἀγῶνος καταπολεμήσεως τῆς
Ρουμανικῆς προπαγάνδας ἐν συνεργασίᾳ
καὶ μετὰ τὸν νεοχειροτονηθέντα Μητροπο-
λίτην Βελλῆ καὶ Κοκίτση κατὰ τὸ 1906
ἐλοχερόν πατριώτην καὶ μέγαν Ἠπει-
ρώτην Ἀρχιερέα ΣΠΥΡΙΔΩΝΑ ΒΛΑ-
ΧΟΝ.

Ἐπὶ πλέον ὡς κύριον ἐπίσης μέλημά
τῆς ἡ ΕΤΑΙΡΕΙΑ εἶχεν τὴν προπαρα-
σκευὴν τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος τῆς
Ἠπειροῦ διὰ τῆς μετὰ κάθε μέσον ἐνισχύ-
σεως του, (χρηματοδοτήσεως, καταρτι-
σμοῦ καὶ συντηρήσεως ἀνταρτικῶν Σωμα-
τιῶν, ἐφοδιασμοῦ τῶν κατοίκων τῆς Ἠπει-
ρωτικῆς ὑπαίθρου μετὰ ὅπλα καὶ λοιπὰ ἐφό-
δα καὶ κυρίως τῆς τονώσεως τοῦ Ἐθνικοῦ
φρονήματος.

Εἶχα τὴν τιμὴν νὰ συμμετάσχω ἐν
ἐργασίᾳ τῶν εἰς τοὺς τομείς Κουρέντων, Θε-
σπρωτίας, Μουργκάνας καὶ Πωγωνίου κη-
νυμένων ἀνταρτικῶν Σωμάτων κατὰ τὸ

1912—1913 καὶ ἀναπολῶ τὸν ἐνθουσια-
σμόν τῶν κατοίκων τῶν περιφερειῶν αὐ-
τῶν.

Τὴν ἔχθεσιν τοῦ Α. ΛΕΒΑΔΕΩΣ σᾶς
τὴν στέλλω ὡς ἔχει διὰ τὸ Ἀρχεῖον σας.
Ἴτως σᾶς χρειασθῆ.

Με ἀγάπη καὶ ἐκτίμησιν

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΚΑΣ

Ἰποστράτηγος ἐ.ἀ.

Ἐξώ

Ὁ διακεκρυμμένος φίλος μας κ. Δημ-
Λουκάτος, Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Λο-
γραφικῆς Ἐταιρείας, ποῦ κοσμεῖ τίς ἐκ-
δόσεις μας μετὰ τὸν «Παρομιαικὸ λόγον τῶν
Ἠπειρωτῶν» (ἀρ.θ. 45) καὶ ἄφηκε λαμπ-
ρὲς ἐντυπώσεις στὸν πνευματικὸ κόσμον
τῶν Ἰωαννίνων ὡς Καθηγητῆς τῆς Λο-
γραφίας στὸ Πανεπιστήμιον καθὼς καὶ στη-
μαντικὸ ἔργον στὸν τομέα τῆς Ἠπειρωτι-
κῆς Λογογραφίας, μᾶς γράφει ἐπιστημαίνον-
τας ὠρισμένα δημοσιεύματά μας:

15.4.83.

Ἀγαπητέ μου κ. Μαυρόπουλε,

Πολὺ ἐνδιαφέρον τὸ τεύχος 79 (Ἀπρί-
λιος 1983) ποῦ διάβασα χθὲς. Δὲν ἤ-
ξερα τὸ θάνατον τοῦ Βερτοδούλου, συγκι-
νήθηκα — θὰ τὸν διαγωνίσετε μετὰ τίς κα-
λὲς φωτογραφίες του, ποῦ θὰ δημοσιεύετε.

Διαβάξω μ' εὐχαρίστησιν τὰ παρεμβάλ-
λόμενα στίς σελίδες τῶν τευχῶν, λ α ο
γ ρ α φ ἡ μ α τ ᾶ σας. Πρόσεξα καὶ τὸν
λαϊκὸτροπο ζωγράφον Κ ρ ᾶ ν ο, ποῦ
σωστὰ προβάλλετε. (Δὲν πληροφορήθηκα
τὴν ἔχθεσὴν του).

Σᾶς στείλαμε, προσφορὰ ἀντιλλαγῆς
καὶ τιμῆς τὸν τόμον ΑΒ' τῆς Λ ο γ ρ α-
φί α ς, ποῦ εἶναι πλουσιώτατος καὶ θὰ
σᾶς ἐκλινοποιήσῃ. (Μπορεῖτε καὶ ὡς μέ-
λος, νὰ ζητήσετε ἀντίτυπα μετὰ 30% ἔκπτωση

ση = 300 δραχ. για κάποια βιβλιοθήκη, που θ' αγαπούσατε στην Ήπειρο. Καλό τὸ εἰσαγωγικό σας στὰ βιογραφικά Γεωργούλα. Χαίρομαι γιὰ τὴ σκέψη σας Φωτογραφικοῦ Ἄτλαντα.

Καὶ οἱ φωτογραφίες Ἐκπαιδευτικῶν πρὸ δημοσιεύετε γίνονται ἱστορικὲς γιὰ πρόσωπα ἢ θηρῶν καὶ γιὰ τὴν πολὺ παλιὰ στήν Ήπειρο ἐλευθεριότητα παιδείας γυναικῶν.

Ἄν θὰ εἶμαι ἐδῶ θὰ ἔλθω στήν ἐμιλία τοῦ Συναδέλφου κ. Δάκαρη.

Μὲ πνευματικούς χαιρετισμούς

Δημήτρ. Σ. Λουκάτος

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου

Χρονογραφία & Χωρογραφία

Ὁ κ. Πέτρος Πασχάλης παλιός μας πνευματικός φίλος ἀπὸ τὸν «Παρατηρητὴ» καὶ γενικὰ ἀπὸ τὸν Ἑπειρωτικὸ Τύπο μαχητῆς στὶς ἐπάλξεις τῶν ἐντύπων μᾶς γράφει :

Ἀγαπητέ μου κ. Μαιμόπουλε,

Διάβασα στὸ Δελτίο τὰ ὅσα γράφεις γιὰ τὸν Καλαμᾶ ἐνώνοντας καὶ τὴ δική σου φωνή μὲ ὅσων ἀγωνίζονται νὰ σωθῆ ἀπὸ τὴ «βουροποίηση» (μὴ παρεξηγηθοῦν τὰ εἰσαγωγικά).

Ἐγραψα δύο συνέχειες στὸν «Πρωτὸν Λόγος» τῶν Ἰωαννίνων μὲ τὸν τίτλο «Ὁ Καλαμᾶς καὶ τὰ... καλαμιώτικα» μὲ ἀφορφή τὴν ἐκδόση τοῦ φίλου μας κ. Χρυσόστομου Λαμπρόδη.

Στὸ κείμενο αὐτὸ μετέφερα ἀπὸ τὸν δεύτερο τόμο (σελ. 65—66) τὸ λήμμα «Θύαμις» τῆς «Χρονογραφίας περὶ τῆς Ἠπείρου» τοῦ Π.Α.Π. (Παναγιώτης Α. Ἀραβαντινοῦ).

Στὸ δικό σας κείμενο εἶναι κατὰ λέξη

τὰ περὶ Θύαμη, ἀλλὰ γράφετε ὅτι εἶναι ἀπὸ τὴ «Χωρογραφία Ἠπείρου» τοῦ Ἀλεξίου Πάλλη. Οὔτε στὸν Ἀλέξανδρος Πάλλη, οὔτε στὸν Ἀλέξανδρος Ἀ. Πάλλη (πατέρα καὶ γιὰ εἶμαι νὰ ἔχουν γράψει «Χωρογραφία Ἠπείρου». Ἄλλωστε καὶ οἱ δύο εἶναι πολὺ νεώτεροι τοῦ Π. Α. Ἀραβαντινοῦ, ποὺ ἡ «Χρονογραφία» του τυπώθηκε ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Σ. Κ. Βλαστοῦ, κατὰ τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ ἀρ.θ. 43» τὸ 1856.

Τὸ εἶναι ἐλπίζω νὰ μᾶς τὸ πῆτε...».

Ὁ κ. Πέτρος Πασχάλης μπαίνει ἐπειτα στήν οὐσίαν τοῦ ζητήματος τοῦ Καλαμᾶ καὶ μιλεῖ γιὰ πολιτικὲς σκοπιμότητες κλπ. Ὅλα τὰ θέματα σὲ τελευταία ἀνάλυση εἶναι πολιτικά. Ἀκόμα καὶ φασόλια νὰ μποῦν στὸ τσουκάλι πολιτικὸ εἶναι τὸ θέμα. Πόσο εἶχαν τὰ φασόλια μὲ τὴν τότε κυβέρνηση, καὶ πόσο πῆγαν μὲ τὴ δεῖνα...

Στὸ θέμα Καλαμᾶ ἔχουν ἐμπλακεῖ πολλές Κυβερνήσεις ἀπὸ τὸ 1974. Ὅλες ἔχουν τὶς εὐθύνες τους. Οἱ προηγούμενες γιὰτὶ τὸ ἄρχισαν καὶ ἡ σημερινή, ἀντίθετη τότε σὰν Ἀντιπολίτευση, γιὰτὶ τὸ συνεχίζει σὰν Κυβέρνηση...

Καὶ ἀπαντοῦμε στὸν κ. Πασχάλη. Τὸ λήμμα «Θύαμις» εἶναι πράγματι ἀπὸ τὴ «Χρονογραφία» τοῦ Ἀραβαντινοῦ. Τὸ πήραμε ὁμοίως ἀπὸ τὸ «Λεξικὸν Ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας Σ. Ι. Βουτυρά, Ἰ. Α. Βρετοῦ καὶ Γ. Βαφειάδου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. 1871 ὅπου εἶχε παραπομπὴ σὲ «Χωρογραφία» καὶ ὄχι «Χρονογραφία» ὅπως ἔπρεπε.

Καὶ ὑπάρχει «Χωρογραφία» μὲ τὸν ἀκριβῆ τίτλο «Μελέται ἐπὶ τῆς ἀρχαίας Χωρογραφίας καὶ ἱστορίας τῆς Ἠπείρου. Ἀθ. 1857» τοῦ ἱατροῦ, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀλεξίου Πάλλη (1809—1885) ἀσχέτου πρὸς τοὺς δύο Ἀλεξάν-

δρους. Βλέπε ὅλη τὴ σχετικὴ μελέτη ἀναδημοσιευμένη στὰ Ἡμερολόγιο (Λεύκιωμα) «Ἡπειρος» Ἑλληνικῆς Μαυρογορδάτου. Ἐν Κων) πόλει. 1912. Ἔχουν τέτοιες ἀμαρτίες τὰ Λεξικὰ μας.

Ἔνα γράμμα χωρὶς ἀποστολέα

Στις 8 Μαρτίου 1983, ἡμέρα Τρίτη, ἔφτανε ἕνας φάκελλος στὰ Γραφεῖα μας. Ἐνανάγνωστα, καθαρά, καλλιγραφικὰ ἢ διεύθυνση. Ὁ ἀποστολέας τοῦ φακέλλου δὲ ζοῦσε. Πέθανε τὴν Κυριακὴ 6 Μαρτίου καὶ κηδεύεταν τὴ Δευτέρα, ὁ ἀξέχαστος Ἀπόστολος Βερτόδουλος.

Εἶχε μέσα πάντα τὸν ἴδιο ἀριθμὸ φωτογραφιῶν 5. Οὔτε τέσσερις, οὔτε ἕξι. Μὲ τὴν τάξη πού τὸν διέκρινε πίσω ἀπὸ κάθε μιὰ ἢ διασάφηση, λιγδολογί. Ἦταν ἡ καλή μας, ἡ μαλακὴ πάντα γαρίνια.

— Ἀπόστολε! πὶο ἀνεπτυγμένες οἱ διασαφήσεις τοῦ θέματος. Ἐπὶ τὰ ξέρεις οἱ ἄλλοι τί ξέρουν ποῦ εἶναι ὁ τάδε ναὸς καὶ ποῖό τὸ δεῖνα χωριό;

— Καλὰ γτέ, θὰ σοῦ γράφω περισσότερα!

Καὶ εἶχε μέσα ὁ φάκελλος, ὁ τελευταῖος (!):

1) Φωτογραφία τῆς κορυφῆς Πρίζα (ὕψ. 2048 μ.) τοῦ Περιστεριοῦ.

2) Κορυφῆς τῆς Γκαμήλας (ὕψ. 2497) χιονισμένης.

3) Ἀγίου Χριστοφόρου Φραγκιάδων.

4) Σμόλικα. Καθόδου ὀρειβατικῆς ὁμάδας ἀπὸ τὴν κορυφὴ (ὕψ. 2637).

5) Φωτογραφία νέου Ναοῦ Αγίου Κοσμά Κονίτσης (τρίκλιτος Βασιλικὴ μετὰ τρούλλου σταυροειδῆς μὲ τρεῖς κόγχες καὶ μὲ σχιστολιθικὴς πλάκες σκεπασμένη).

(Ἦς εἶναι. αἰώνια ἡ μνήμη σου ἀγαπημένε μας Φίλε, πολῦτμε Συνεργάτη).

ΤΑ ΑΡΤΙΝΑ ΚΑΡΝΑΒΑΛΙΑ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴ σελίδα 205)

ποκριές γιὰ νὰ μαζευτοῦνε οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι, οἱ γνωστοὶ γιὰ νὰ γλεντήσουν, νὰ διασκεδάσουν. Σ' αὐτὰ τὰ γλέντια καὶ τὰ τραπέζια πού γίνονταν τὰ δυὸ Σαββατοκύριακα, τῆς Ἀποκριᾶς καὶ τῆς Τυρινῆς οἱ ἐξώπορτες ἀπ' τ' Ἀρτινὰ σπίτια ἦταν ἀνοιχτὲς καὶ κάτω στὸ κατώγι ἦταν ἡ λάμπα ἀναμμένη ἢ τὸ λυχνάρι γιὰ νὰ βλέπουν νὰ μπαίνουν γνωστοὶ καὶ ξένοι μασκαρεμένοι. Οἱ νοικοκυρὲς τοὺς καλοδέχονταν καὶ τοὺς ταρτάρωνε τὶς ὠραῖες ἀρτινὲς πίτες, κοτόπιτα, γαλατόπιτα τὴν Ἀποκριὰ καὶ Τυρόπι-

τα τὴν Τυρινὴ καὶ μὲ τὸ μαστραπᾶ στὸ χέρι τοὺς γέμιζαν τὰ ποτήρια μὲ ἀρτινὸ κρασί. Ἡ Ἄρτα τότε ἔθγαζε πολλὰ καὶ ὠραῖα κόκκινα κρασιά γιὰ τὴν πολλὰ κτήματα, πού ἦταν ἔξω ἀπ' τὸ γιοφύρι ἦταν ἀμπέλια.

Τραγουδοῦσανε, χορεύανε, βγάζανε καὶ τὴν προσωπίδα, λέγανε καὶ τ' ἀστεῖα τοὺς καὶ φεύγανε γιὰ νὰ συνεχίσουνε καὶ νὰ πᾶνε καὶ σ' ἄλλα φιλικὰ σπίτια.

Οἱ μέρες, οἱ μῆνες, τὰ χρόνια κυλᾶνε. Καὶ κάθε χρόνο μόλις τὸ Τριῶδι ἀνοίγει οἱ ἀρτινοὶ τὸ μαθαίνανε ἀπὸ τὰ ὄργανα, πού μόλις σουρούπωνε ἀρχίζαν τὸ ντούμ — ντούμ — ντούμ — ντούμ. (Συνεχίζεται)

Ἐκκλήση μᾶς γιὰ τὴ φωτογραφικὴ ἀποτύπωση τοῦ Ἡπειρωτικοῦ χώρου θρίσκει ὀλοένα ἀπήχηση. Ξανατονίζομε ὅτι ἡ δημοσίευσή τους εἶναι ὁ μόνος τρόπος νὰ ἀποθησαυριστοῦν.

Οἱ ἄνθρωποι δέονται: συναισθηματικὰ μὲ τὰ ἀντικείμενα τοῦ καθημερινοῦ βίου. Εἶναι φυσικὸ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ νὰ τὰ κρατοῦν, σὰν βιωματικὲς συγκινήσεις, στίς κασέλες καὶ στὰ συρτάρια. Σταθμοὶ ζωῆς. Καὶ μάλιστα φωτογραφίες.

Ἄλλὰ οἱ γενεές — ζωνάρια τίς λέγαν οἱ παλιοὶ — διαδέχονται ἡ μίᾳ τὴν ἄλλη. Εἶναι φυσικὸ ἐπίσης γιὰ τοὺς ἀπογόνους τὸ ἐνδιαφέρον γι' αὐτὰ νὰ λιγοστεύει. Ἔτσι ὁ κίνδυνος νὰ χαθοῦν γίνεται ἄφευκτος. Ἀμυδρὴ ἐλπίδα ὑπάρχει γιὰ ἓνα ἐλάχιστο μέρος ἀπ' αὐτὲς νὰ φτάσουν στοὺς παλαιοπωλές καὶ ἀπὸ κείνους στὰ χέρια τῶν Συλλεκτηῶν.

Εἶναι χρέος μᾶς νὰ διασώσουμε ἀπὸ τὴν παράδοση τῶν πατέρων μᾶς ὅ,τι μποροῦμε γιὰ τίς γενιές, πού ἔρχονται, τοὺς Φιλοτέχνους, τοὺς Μελετητὲς τοῦ βίου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, τοὺς Ἐρευνητὲς τῆς Ἱστορίας.

Ὁ Φωτογραφικὸς Ἄτλας τῆς Ἡπείρου, θὰ ἔχει γενικὲς ἐνότητες στίς ὁποῖες θὰ ἐνταχθεῖ τὸ φωτογραφικὸ ὕλικό.

1) Ἱερὰ Σκηνώματα, 2) Ἀρχαιολογικὰ Μνημεῖα, 3) Παραδοσιακὰ Κτίρια, 4) Οἰκισμοὶ ἰδιαιτέρου ἀρχιτεκτονικοῦ κάλλους, 5) Γεφύρια, 6) Τοπεῖα καὶ φυσικὲς καλλονές, 7) Σκηνὲς τοῦ καθημερινοῦ βίου, τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων (Γέννηση, Βάπτισι, Γάμος, Χοροί, Πανηγύρια, γιὰ τὴν ἐνδυματολογικὴ πλευρά), 8) Σχολεῖα, 9) Μεγάλοι Διδάσκαλοι, 10) Ἀγωνιστὲς, 11) Εὐεργετὲς Μικροὶ - Μεγάλοι, 12) Ἰδρύ-

ματα Ἡπειρωτικῆς Εὐεργεσίας, 13) Κληρικοί, 14) Ἐορτασμοὶ καὶ Ἐπέτειοι.

Ἡ ὑποδομὴ τοῦ Φωτογραφικοῦ Ἄτλαντα χιτίζεται: κάθε μῆνα μὲ τὴν ἐκδόση τοῦ Δελτίου τῆς Ἐταιρείας.

Οἱ ἀποστελλόμενες φωτογραφίες θὰ ἐπιστραφοῦν στοὺς κατόχους σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμία τους. α.χ.μ.

Ἡ κυρία Καλλιόπη Κ. Μπαμποπούλου, μᾶς ἔστειλε δύο σπάνιες φωτογραφίες:

1) Φωτογραφία τῆς Γ' τάξης τοῦ Ἀρσικείου διδασκαλείου τοῦ 1910 ὅπου εἰκονίζονται: ἐν μέσῳ τῶν μαθητριῶν ἡ Διευθύντρια Μαρία Ἀλεξανδρίδου καὶ ὁ ἐνθουσιώδης μύστης φιλόλογος Καθηγητὴς καὶ συγγραφέας Κων. Ζηζιίου.

2) Φωτογραφικὴ ἀπεικόνιση ἐμπορίων τῶν Ἰωαννίνων μὲ ἐνδυματολογικὸ ἐνδιαφέρον.

Ὁ κ. Γεώργιος Γάγαλης. Φωτογραφία τοῦ ἡμιτελοῦς Διοικητηρίου τῶν Ἰωαννίνων.

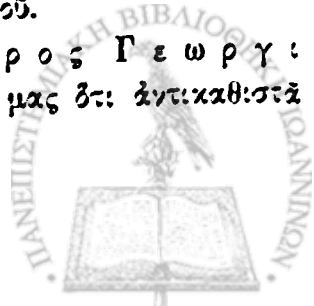
Ὁ Εὐεργέτης τῆς Ἐταιρείας κ. Νικόλ. Παπασωτηρίου.

Διάφορες φωτογραφίες περιοχῆς Κονίτης καὶ Πωγωνίου.

Ὁ Γυμνασιάρχης κ. Χαρ. Χαθέλας.

Φωτογραφία τοῦ Κομπότι τῆς Ἄρτας, γενέτειρας τοῦ Νικολ. Σκουφᾶ καὶ τοῦ ἀνδριάντα τοῦ Φιλικοῦ.

Ὁ κ. Πέτρος Γεωργιάδης, ἡ ἐλπίδα μᾶς ὅτι ἀντικαθιστᾶ ἐ-

πάξια τὸν ἀλησμόνητο Ἀπόστολο Βερτό-
δουλο μᾶς στέλλει:

1) Φωτογραφία ἀσπρόμαυρη τῆς γενέ-
τειράς του Ἐπάνω Σουδενά.

Ἔγχρωμες:

2) Ναοῦ τῆς Θεοτόκου Πλαυσιῶν Κα-
τσανοχωριῶν.

3) Ἀνδριάντος πολεμιστοῦ τοῦ 1940
—41 (Καλπάκι).

4) Ναοῦ τῆς Θεοτόκου Καλεντζίου Κα-
τσανοχωριῶν.

5) Κάστρου 5 πηγαδιῶν.

6) Γεφυριοῦ τῆς Κόνιτσας.

7) Γεφυριοῦ τῆς Πλάκας.

8) Ναοῦ Ἁγίου Μηθᾶ - Διλόφου (Σω-
ποτσέλι).

9) Σοκάκι: σὺ Μονοδέντρι.

10) Πανοραμική, μὲ φόντο τὸν κάμπο,
τῆς Εὐαγγελιστρίας Ἐπάνω Σουδενῶν.

11) Ἁγίας Παρασκευῆς Ἐπάνω Σου-
δενῶν.

12) Διλόφου (Σωποτσέλι) Ζαγορίου.

13) Διλόφου (Τζοντίλας) Ζαγορίου.

14) Πανοραμική τοῦ Ἀράχθου.

Ὁ κ. Σ τ έ λ ι ο ς Π α ν τ α ζ ί-
δ η ς, Φωτογραφία προσώπων.

Ὁ κ. Δ η μ. Χ ρ η σ τ ῖ δ η ς, Ἐ-

πίτιμος Διευθυντῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς
Ἰωαννίνων.

1) Φωτογραφία τῆς Εἰσόδου τοῦ Δια-
δόχου Κωνσταντίνου στὰ Γιάννινα (23.2-
1913).

2) Ἑλληνικοῦ Πυροβολικοῦ στὴν Κεν-
τρικὴ Πλατεῖα Ἰωαννίνων (1914;)

3) Συλλαλητηρίου γιὰ τὸ Βορειοηπει-
ρωτικὸ στὰ Γιάννινα.

4) Δοξολογία στὴ Μητρόπολη Ἰωαν-
νίνων.

Ὁ δ η μ ο σ ι ο γ ρ ά φ ο ς - Λ α ο -
γ ρ ά φ ο ς κ. Ἄ ν α σ τ. Ε ὐ θ υ -
μ ῖ ο υ Φωτογραφία ἀνταρτικοῦ σήμα-
τος Καπετάν Συδέρη (1912).

Ὁ Ὑποστράτηγος κ. Λάμπρος Παπα-
γεωργίου Μέλος τοῦ Δ. Συμβουλίου τῆς
Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας:

Φωτογραφία Δυδασκόντων καὶ Διδασκο-
μένων τῆς Α' καὶ Β' τάξ. τῆς Παιδαγωγ.
Ἀκαδημίας Ἰωαννίνων (1937) ποὺ εἰκο-
νίζονται: Ὁ τότε διευθυντῆς τῆς Εὐάγγ.
Παπανοῦτσος καὶ οἱ Καθηγητῆς Ἄντ. Ρά-
πτης, Ἀλέκ. Σακελλίων, Γεώργ. Κοκκί-
νης, Ἀλκ. Κοντοπᾶνος, Μαργ. Νικολάου,
Στρ. Παπακωνσταντίνου, Ἡλ. Καρόκης-

Ἐσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση

**Οἱ χρηματικὲς εἰσφορὲς πρὸς τὴν
«Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία», ἐκπίπτουν
στὶς Δηλώσεις Φόρου Εἰσοδήμα-
τος.**

Ἀπὸ μῆνα σὲ μῆνα συνεχίζεται κάτι, πού δὲν ἔχει εὐκολα προηγούμενο. Εἶναι τὸ δημοψήφισμα τῆς ἀγάπης τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας», πρὸς τοὺς φίλους τῆς, τὰ Μέλη τῆς καὶ τοὺς Ὑποστηρικτὰς τῆς καὶ αὐτῶν, πού ἀνταποκρινόμενοι, τὴ στηρίζουν μὲ τὴν πάσης φύσεως αὐτοπροαιρέτες εἰσφορὲς τους. Καὶ τονίζομε πὼς κάθε συνδρομὴ γιὰ τὸ Δελτίο καὶ τοὺς γενικώτερους σκοποὺς τῆς Ἐταιρείας εἶναι αὐτοπροαιρέτη. Καὶ κρίκοι αὐτῆς τῆς ἀλυσίδας τῆς ἀγάπης σ' αὐτοὺς τοὺς ἀπάνθρωπους καιροὺς, πού ζοῦμε εἶναι αὐτὸ τὸ μῆνα, οἱ:

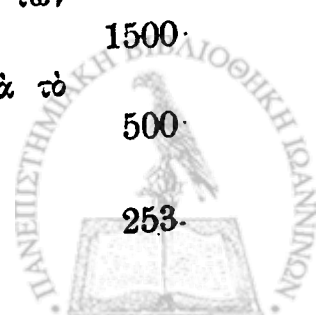
Δρχ.

- Ἐπιβλ. Φιλολόγος Γυμνασιάρχης, Γεν. Γραμματέας τῆς Ἐταιρείας κ. Στάθης Δ. Λαμπρίδης κατέθεσε χάριν τῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας πλὴν ἄλλων καὶ δρχ. 44.000
(Ἐπανάληψη λόγιω ἐσφαλμένης ἀναγραφῆς στὸ προηγούμενο Δελτίο).
- Ἐπιβλ. δημοσιογράφος κ. Κώστας Τέκτων ἀπὸ τὰ Γιάννινα «ὡς πρῶτην δόξαν», ὅπως γράφει ὁ εὐγενικὸς φίλος, συνδρομῆς τοῦ 1983 γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας 3000
- Ἐπιβλ. ἱστορικὸς ἐρευνητῆς γυμνασιάρχης κ. Μάνθος Οἰκονόμου γιὰ τὸ Δελτίο 700

- Ἐπιβλ. κοσμητῶν τῆς Ἐταιρείας κ. Εὐθ. Νίκου 2200
- Ἐπιβλ. τ. συμβολαιογράφος κ. Τηλ. Ζέρης γιὰ τὸ Δελτίο 500
- Ἐπιβλ. κ. Γ. Λέκος ἐπίσης 500
- Ἐπιβλ. κ. Γ. Σουρᾶς ὁμοίως 500
- Ἐπιβλ. κυρία Ἀγγελικὴ Φίτσιου ἐπίσης 500
- Ἐπιβλ. κυρία Βασιλεία Πετσαλίτη ὁμοίως 500
- Ἐπιβλ. Φαρμακοποιὸς Πρόεδρος τοῦ Ἡπειρωτικοῦ Συλλόγου Πειραιῶς κυρία Αἰκατ. Σουμάκη 2000
- Ἐπιβλ. κ. καὶ ἡ κ. Γεωργίου Ἐξάρχου γιὰ τὸ Δελτίο 1000
- Ἐπιβλ. κ. καὶ ἡ κ. Νικολάου Θεοδούλου γιὰ τὸ Δελτίο 1000
- Ἐπιβλ. κυρία Μάχη Γούσια γιὰ τὸ Δελτίο 1000
- Ἐπιβλ. κ. καὶ ἡ κ. Ἐμμ. Σουρανάκη γιὰ τὸ Δελτίο 500
- Ἐπιβλ. Φιλολόγος κυρία Βασιλικὴ Χατζῆ - Κατερινάρη γιὰ τὸ Δελτίο 1000
- Ἐπιβλ. Εὐεργέτης τῆς Ἐταιρείας Γυμνασιάρχης κ. Ν. Παπασωτηρίου «γιὰ τὴν ἀπρόσκοπτον» ἔκδοσιν τοῦ Δελτίου 10.000
- Ἐπιβλ. πολιτικὸς συνταξιούχος ἄγων τὸ 89ον ἔτος μὲ ἐφημέριον, ὡστόσο διάθεσι καὶ σταθερὴ ἀξιοζήλευτη γραφὴ κ. Δημοσθ. Παπαδόπουλος ἀπὸ τὸ Βόλο, τῆ... μηνιαία συνδρομὴ τοῦ Δελτίου 250
- Ἐπιβλ. κυρία Ἰωάννα Σταυροπούλου, τοῦ πολύκλαυστο Ἐπιθεωρητοῦ Κων. Σταυροπούλου γιὰ τὸ Δελτίο 1000
- Ἐπιβλ. Πανεπειρωτικὸς Σύλλογος Πατρῶν γιὰ τὸ Δελτίο 500

Ο κ. Έμ. Παπάζογλου από τὸ Βόλο γιὰ τὸ Δελτίο	1850	μων τῆς ἐξ Ἠπείρου (Λάμπρο Β. Ἠπείρου) καταγωγῆς πλὴν ἄλλων καὶ γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ο κ. Παναγ. Δήμος γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ἡ κυρία Λίτσα Κουτσίδα - Δάκκρη γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἐταιρείας	1000
Ο κ. Χρῆστος Σταματελόπουλος ἀπὸ Θεσσαλονίκη ὑπὲρ τῶν γενικωτέρων σκοπῶν	2000	Ο κ. Γεώργ. Εὐθυμιάδης γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ο κ. Ἰωάν. Κώτσιας γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ο κ. Σόλων Τζαφέρης γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	2000
Ἡ κυρία Βικτωρία Γότσου γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ο κ. καὶ ἡ κ. Γεωργ. Σταύρου γιὰ τὸ βιβλίο τοῦ Ἀθ. Τσεκούρα καὶ τὸ Δελτίο	1500
Ο κ. Κων. Κουκουζέλης γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ο κ. Χρ. Κράνος ὁμοίως	500
Ο κ. Ματθ. Βαλκίωνης συνεχίζει τὴν συμπαράστασις στὸ πνευματικὸ ἔργο τῆς Ἐταιρείας	3000	Ο κ. Κων. Σταμάτης, δικηγόρος καὶ ἡ κυρία Νίνα Σταμάτη ὑπὲρ τῶν γενικωτέρων σκοπῶν	2000
Ο κ. Βασίλ. Πεταλᾶς γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ο Πρόεδρος τῶν Ἠπειρωτῶν Ἡλιουπόλεως κ. Χριστόφ. Παπᾶς ὁμοίως	1000
Ο δυτικομακεδῶν γνωστὸς γιὰ τὴν εἰσαγγελικὴν στὰ Γιάννινα θητεία του κ. Ἀθαν. Γκαζέτας γιὰ τὸ Δελτίο	700	Ἡ ἀρχιτέκτων καὶ τακτικὴ χορηγὸς τῆς Ἐταιρείας κυρία Ἐρικ. Ἰωαννίδου ὁμοίως	1000
Ο Δάσκαλος κ. Ἀντώνης Μουδούπουλος γιὰ τοὺς γενικοὺς σκοποὺς	1000	Ο κ. Βασίλειος Βρέλλης, ἕνας τῆς πεντάδος τῶν Βρέλληδων, πρὸς τὴν τὸν τόπον μας ὑπὲρ τῶν γενικωτέρων σκοπῶν	2000
Ο κ. Χρ. Πίσπας γιὰ τὸ Δελτίο καὶ τοὺς λοιποὺς σκοποὺς	1000	Ο πολιτικὸς μηχανικὸς κ. Ἀθαν. Ζέρης γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ο κ. Λεωνίδας Βελιαρούτης γιὰ τὸ Δελτίο	500	Ο Ἀδελφότης Κυριῶν «Μάννα τοῦ Πωγωνίου» ὑπὲρ τῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας	3000
Ο κ. Θεόδ. Βασιλειάδης εἰς μνήμην τοῦ Ἀποστόλη Βερτοδούδου γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ο Γιατρὸς καὶ ἡ Κυρία Ἀκτιγόνη Νικολάου Γύρα ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἔτους ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σάββα Τρίμμη	5000
Ο ἀντιστράτηγος ἐ. ἀ. κ. Μιλτ. Ἀργιάννης γιὰ τὸ Δελτίο	1000	Ο κ. Γεώργιος Γάγαλης ὑπὲρ τῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας	1500
Ο κ. Θεμιστ. Βαρδάκης ὁμοίως	500	Ο κ. Δημ. Γιαννόπουλος γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ἡ κυρία Μαρίκα Πρίφτη δικηγόρος εἰς μνήμην τοῦ ἐπίσης δικηγόρου καὶ λογίου ἀδελφοῦ της Νικολάου Πρίφτη Κοριτσιῶν	2000		
Ἡ ἰδία κυρία Μαρίκα Πρίφτη γιὰ τὸ Δελτίο	500		
Ο ἐκ Λειβαδιάς κ. Βασίλ. Μέξης ὑπηρετῶν παρὰ τῷ ΟΗΕ, μνή-			

“Ο κ. Χριστόφ. Κοσίδης εἰς μνήμην τῶν ἀγαπημένων Γονέων καὶ Ἀδελφῶν	1000	ναγνωστόπουλος, πλὴν ἄλλων καὶ γιὰ τὸ Δελτίο	1000
“Ο κ. καὶ ἡ κ. Ἀποστόλου Παπαζήση ὑπὲρ τῶν γενικωτέρων σκοπῶν	1000	“Ο κ. Βασίλ. Ἀναστασιάδης γιὰ τὸ Δελτίο	1000
“Ο κ. Γιάννης Πέτρου γιὰ τὸ Δελτίο	500	“Ο κ. Ἐμ. Λαμπριῶνης ἀπὸ Ν. Ἀφρικῆ ὁμοίως	1000
“Ο κ. Σωτήρ. Μπελτάος ὁμοίως	600	“Ο κ. Θεόδ. Γιωτόπουλος γιὰ τὸ Δελτίο	500
“Ο κ. Εὐρ. Ἐμμανουήλ γιὰ τὸ Δελτίο	500	“Ο ἰατρὸς στὴν Κέρκυρα κ. Γεώρ. Γκιάτης χάριν τῶν γενικωτέρων σκοπῶν «εἰς μνήμην τῆς ἐν Δελβίνῳ Βορ. Ἠπειροῦ ἀποδιδάσκαλης Ἀλεξάνδρας Ἀναγνώστου τὸ γένος Γκιάτη	1000
“Ο κ. Δημοσθ. Παπαδόπουλος γιὰ τὸ Δελτίο	250	“Ο κ. Βασίλ. Ἀναστασιάδης γιὰ τὸ Δελτίο	1000
“Ο Ρουμελιώτης κ. Ἀθ. Παπαγεωργίου ὑπὲρ τῶν γενικωτέρων σκοπῶν	1000	“Ο κ. Θεόδ. Γιωτόπουλος γιὰ τὸ Δελτίο	500
“Η κ. Θεοδοσία Γιάννη Σαραλή ὁμοίως	1000	“Ο ἰατρὸς στὴν Κέρκυρα κ. Γεώρ. Γκιάτης χάριν τῶν γενικωτέρων σκοπῶν «εἰς μνήμην τῆς ἐν Δελβίνῳ Βορ. Ἠπειροῦ ἀποδιδάσκαλης Ἀλεξάνδρας Ἀναγνώστου, τὸ γένος Γκιάτη	1000
“Ο ταξιάρχος ἐ.ἀ. κ. Κων. Τσαντούκλας εἰς μνήμην τοῦ πατέρα του Λεωνίδα Τσαντούκλα, ἀντιπυροσβεστικῆς ἀρχῆς Πιερικῆ καὶ γιὰ τὸ Δελτίο	1500 500	“Ο κ. Βασίλ. Ἀναστασιάδης γιὰ τὸ Δελτίο	1000
“Η κυρία Μαριάνθη Παπαχρήστου γιὰ τοὺς γενικοὺς σκοποὺς	1000	“Ο κ. Ἐμ. Λαμπριῶνης ἀπὸ Ν. Ἀφρικῆ ὁμοίως	1000
“Ο κ. Στέλιος Πανταζίδης ὁμοίως	1000	“Ο κ. Θεόδ. Γιωτόπουλος γιὰ τὸ Δελτίο	500
“Ο Ἐθνικὸς Ἀγωνιστὴς, ἄγων τὸ 102ον ἔτος κ. Ἀθαν. Τσεκούρας, Εὐεργέτης τῆς Ἐταιρείας «στὴ μνήμη τοῦ Φίλου του Λέοντος Μελα	5000	“Ο κ. Βασίλ. Ἀναστασιάδης γιὰ τὸ Δελτίο	1000
“Ο Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐταιρείας κ. Κώστας Ἐξάρχος «εἰς μνήμην τοῦ φιλάτου» Λέοντος Μελα	2000	“Ο κ. Ἐμ. Λαμπριῶνης ἀπὸ Ν. Ἀφρικῆ ὁμοίως	1000
“Ο Κρητικὸς (Χανιά) Δάσκαλος καὶ Λογγράφος κ. Σταμ. Ἀποστολάκης γιὰ τὸ Δελτίο	700	“Ο κ. Θεόδ. Γιωτόπουλος γιὰ τὸ Δελτίο	500
“Ο συνταξ. Ἐφοριακὸς κ. Κων. Ἀ-		“Ο ἰατρὸς στὴν Κέρκυρα κ. Γεώρ. Γκιάτης χάριν τῶν γενικωτέρων σκοπῶν «εἰς μνήμην τῆς ἐν Δελβίνῳ Βορ. Ἠπειροῦ ἀποδιδάσκαλης Ἀλεξάνδρας Ἀναγνώστου, τὸ γένος Γκιάτη	1000
		“Ο γνωστὸς λαϊκὸς τραγουδιστὴς, δημοτικῶν Ἠπειρωτικῶν τραγουδιῶν κ. Δημήτρης Βάγιας χάριν τῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας	2000
		“Ο δικηγόρος ἀπὸ Σταυροδρόμου (Βομπλὸ) Πρωγωνίου κ. Κώστας Βασιλάτης γιὰ τὸ βιβλίο τοῦ Ἀθαν. Τσεκούρα γιὰ τοὺς γενικωτέρους τῆς Ἐταιρείας σκοποὺς	2500
		“Ο ὑποστράτηγος ἐ.ἀ. καὶ ἡ κυρία Κων. Μπαμπούλου εἰς μνήμην τοῦ προσφιλοῦς θεοῦ των Πελοπίδα Ἀλεξίου ἀντὶ στεφάνου χάριν τῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας	3000
		“Ο κ. Βασίλ. Ἀναστασιάδης γιὰ τὸ Δελτίο	1000
		“Ο κ. Ἐμ. Λαμπριῶνης ἀπὸ Ν. Ἀφρικῆ ὁμοίως	1000
		“Ο κ. Θεόδ. Γιωτόπουλος γιὰ τὸ Δελτίο	500
		“Ο ἰατρὸς στὴν Κέρκυρα κ. Γεώρ. Γκιάτης χάριν τῶν γενικωτέρων σκοπῶν «εἰς μνήμην τῆς ἐν Δελβίνῳ Βορ. Ἠπειροῦ ἀποδιδάσκαλης Ἀλεξάνδρας Ἀναγνώστου, τὸ γένος Γκιάτη	1000
		“Ο γνωστὸς λαϊκὸς τραγουδιστὴς, δημοτικῶν Ἠπειρωτικῶν τραγουδιῶν κ. Δημήτρης Βάγιας χάριν τῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας	2000
		“Ο δικηγόρος ἀπὸ Σταυροδρόμου (Βομπλὸ) Πρωγωνίου κ. Κώστας Βασιλάτης γιὰ τὸ βιβλίο τοῦ Ἀθαν. Τσεκούρα γιὰ τοὺς γενικωτέρους τῆς Ἐταιρείας σκοποὺς	2500
		“Ο ὑποστράτηγος ἐ.ἀ. καὶ ἡ κυρία Κων. Μπαμπούλου εἰς μνήμην τοῦ προσφιλοῦς θεοῦ των Πελοπίδα Ἀλεξίου ἀντὶ στεφάνου χάριν τῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας	3000
		“Ο κ. Βασίλ. Ἀναστασιάδης γιὰ τὸ Δελτίο	1000
		“Ο κ. Ἐμ. Λαμπριῶνης ἀπὸ Ν. Ἀφρικῆ ὁμοίως	1000
		“Ο κ. Θεόδ. Γιωτόπουλος γιὰ τὸ Δελτίο	500
		“Ο ἰατρὸς στὴν Κέρκυρα κ. Γεώρ. Γκιάτης χάριν τῶν γενικωτέρων σκοπῶν «εἰς μνήμην τῆς ἐν Δελβίνῳ Βορ. Ἠπειροῦ ἀποδιδάσκαλης Ἀλεξάνδρας Ἀναγνώστου, τὸ γένος Γκιάτη	1000
		“Ο γνωστὸς λαϊκὸς τραγουδιστὴς, δημοτικῶν Ἠπειρωτικῶν τραγουδιῶν κ. Δημήτρης Βάγιας χάριν τῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας	2000
		“Ο δικηγόρος ἀπὸ Σταυροδρόμου (Βομπλὸ) Πρωγωνίου κ. Κώστας Βασιλάτης γιὰ τὸ βιβλίο τοῦ Ἀθαν. Τσεκούρα γιὰ τοὺς γενικωτέρους τῆς Ἐταιρείας σκοποὺς	2500
		“Ο ὑποστράτηγος ἐ.ἀ. καὶ ἡ κυρία Κων. Μπαμπούλου εἰς μνήμην τοῦ προσφιλοῦς θεοῦ των Πελοπίδα Ἀλεξίου ἀντὶ στεφάνου χάριν τῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας	3000
		“Ο κ. Βασίλ. Ἀναστασιάδης γιὰ τὸ Δελτίο	1000
		“Ο κ. Ἐμ. Λαμπριῶνης ἀπὸ Ν. Ἀφρικῆ ὁμοίως	1000
		“Ο κ. Θεόδ. Γιωτόπουλος γιὰ τὸ Δελτίο	500

Ίστορικό

Ἀπὸ τὴν παρούσα ἔκδοσις καθιερώνε-
ται ἡ παρουσίαση τῶν Ἑπειρωτικῶν Ἐν-
δυμασιῶν σὲ σχηματικὰ παραστάσεις. Μὲ
τὴ σειρά θὰ παραλάσσουν ὅλες οἱ Φορεσιῆς
τῆς Ἑπείρου.

Πηγαίνοντας ἀρκετὰ χρόνια πίσω —
στὰ 1936 εἶχαν θεσπισθεῖ, ἀπὸ τὸ τότε
καθεστῶς στὴ Χώρα μας, οἱ Γιορτὲς τῆς
4ης Αὐγούστου. Χοροὶ καὶ φέστες στὸ Πα-
ναθηναϊκὸ Στάδιο. Πανηγυρικοὶ μετὰ τὴν συμ-
μετογὴ λαϊκῶν ἀντιπροσωπειῶν ἀπ' ὅλα
τὰ διαμερίσματα τῆς χώρας μας. Οἱ ἀντι-
προσωπεῖες ἔφεραν τὶς τοπικὰς ἐνδυμα-
σίαις.

Οἱ γιορτὲς συνεχίστηκαν ὡς τὸ 1940.
Ἄρτος καὶ θεάματα. Ἀκολούθησε ὁ χα-
ρούμενος καὶ νικηφόρος πόλεμος τοῦ 1940
— 41 κα ὕστερα τὸ ἔρεθός καὶ ἡ πείνα τῆς
Κατοχῆς. Τὰ θεάματα ἀπὸ χαρούμενα ἔ-
γιναν τραγικὰ καὶ ὁ ἄρτος ἔλειψε.

Κατὰ τὶς γιορταστικὰς ἐκεῖνες μέρες στὸ
Αὐγουστιάτικο λιμενικόν, ἔξω ἀπὸ τὸ Πανα-
θηναϊκὸ Στάδιο — τὸ ἀέτωμα τῆς πρόσο-
ψης δὲν εἶχε καπεδαφιστεῖ ἀκόμα — κά-
τω ἀπὸ τὶς λυμφατικὰς πιπεριῆς μιὰ νεα-
ρὴ ἀκόμα τότε Κυρία, ἡ Ζωγράφος Ἀθη-
να Ταρσοῦλη θρονιασμένη, εἶχε στήσει τὰ
καλλιτεχνικὰ της σύνεργα καὶ ἀποτύπωνε
τὶς Λαϊκὰς ἐνδυμασίαις.

Καρπὸς αὐτῆς τῆς ἐργασίας εἶναι τὸ
Λεύκωμα τῆς «Ἑλληνικῆς Φορεσιῆς». Ἡ
ἀπεικόνισσις τῶν σχημάτων σ' αὐτὰς τὶς φι-
γούρες καὶ ἡ χρωματικὴ ἀπόδοσις εἶναι πέ-
ρα ἀπὸ μικρὰς ἐξαιρέσεις, πιστὴ καὶ ἀ-

κριθῆς. Οἱ «Ἑλληνικῆς Φορεσιῆς» τῆς Ἀ-
θηναῖς Ταρσοῦλη καὶ οἱ ἀνάλογες περιγρα-
φῆς τῆς Ἀγγελικῆς Χατζημιχάλη, μὲ πρό-
τυπα τοῦ Μουσείου Μπενάκη, εἶναι διδασ-
γραφικὰ καὶ ἐνδυματολογικὰ ὅτι καλύτε-
ρα ἔχομε σήμερα.

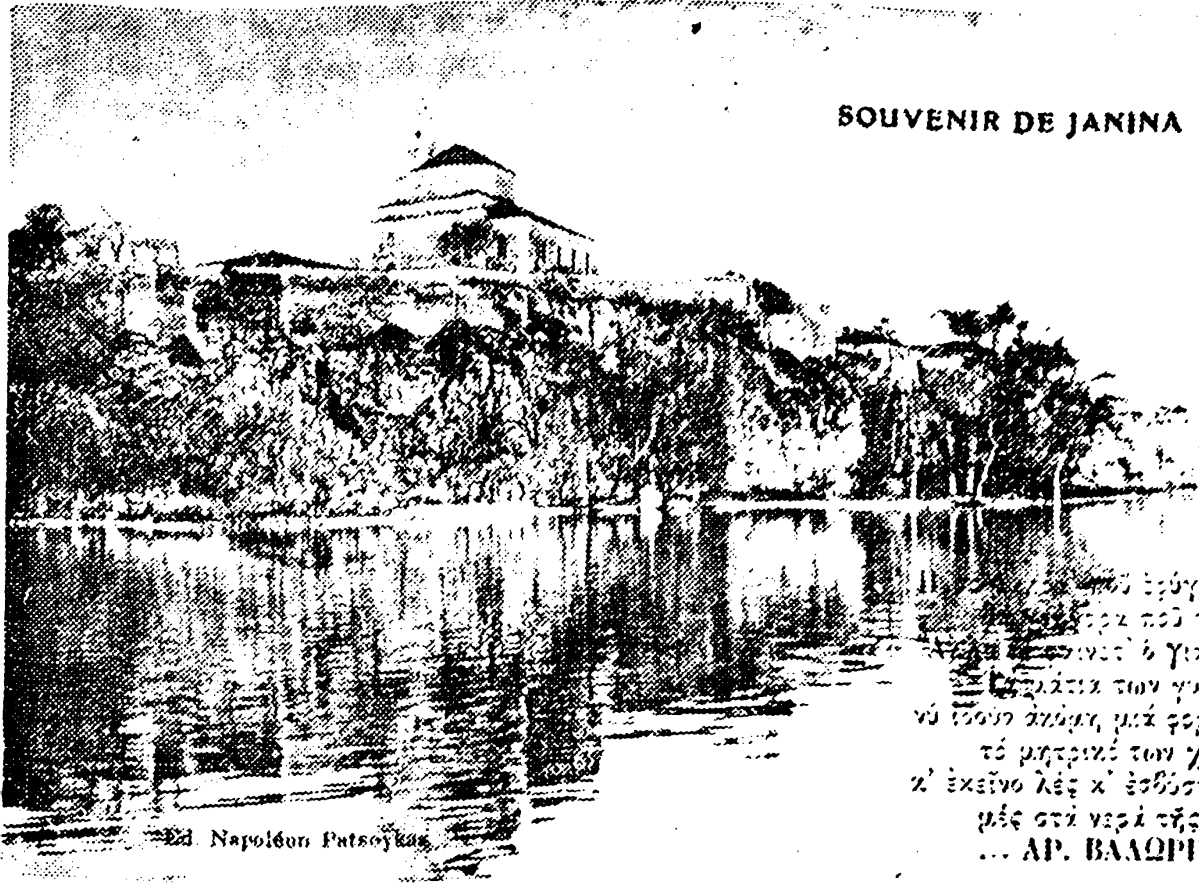
α.χ.μ.

Ἡ τιμὴ τοῦ δημοσιογραφικοῦ
χάρτου καθὼς καὶ τὰ ἔξοδα στοιχειο-
θεσίας, ἐκτύπωσης, διδλιθοθεσίας καὶ
τὰ ταχυδρομικὰ τοῦ Δελτίου ἔχουν
αὐξηθεῖ σημαντικὰ.

Γιὰ τὴν ἀπρόσκοπτη καὶ ἀρτιώ-
τερη ἔκδοσή του καὶ μόνο, γιὰτι κα-
νεὶς δὲν ἀποξεί ἀπ' αὐτό, παρα-
καλοῦνται οἱ Ἀναγνώστες θερμὰ νὰ
ἐνισχύσουν τὴν προσπάθεια τῆς Ἑ-
ρείας.

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΝΤΑΙ οἱ κύ-
ριοι Ἀναγνώσται νὰ μᾶς γνω-
στοποιοῦν τὴ νέα τους διεύ-
θυνση.

SOUVENIR DE JANINA

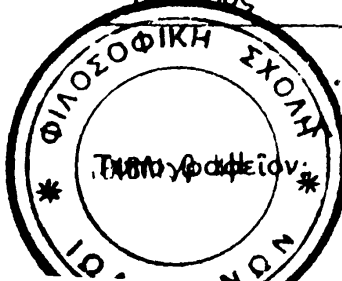
... από τρύγχα!
 ... που πρέχουν!
 ... ο Γαλλός.
 ... των γυρέων
 ... μιά φορά
 ... του γώρα,
 ... κ' εκείνο λέε κ' εσβόστηκε
 ... μέε στ' νερό της λίμνης!
 ... ΑΡ. ΒΑΛΩΡΙΤΗΣ...

Τό Κάστρο 'Ιωαννίνων. 'Επιστολικόν Δελτάριον. Εύχετήριο τοῦ 1932 ἀπό τήν Κλεοπάτρα Δάκαρη πρὸς 'Αλέξιον Φίλιον. Παλαιόν Φάληρον, 'Αθήνας.
 ('Αρχεῖο Κ. Καλογήρου)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.		Σελ.
"Εκθεση Πεπραγμένων 1982	193	'Απόφοιτοι Ζωσιμαίας Σχολῆς	233
Δημ. Βαφιᾶ. 'Αρτινά Καρναβάλια	200	Νικ. Παπασωτηρίου. Πῶς ἐπανιδρύθηκε τό Γυμνάσιο Βούρμπιανης	235
Εὐριπ. Γιαννακοῦ. 'Απόφαση τῶν Ζαγορισίων γιά τήν Προίκα	206	Τῆς Συντάξεως. 'Ηπειρωτική Πνευματική Ζωή καί Κίνηση	239
Δημ. Καρατζένη. Θύμιος Γάκης	210	Τῆς Συντάξεως. 'Εσωτερική Ζωή καί Κίνηση	252
"Ελσας Μπαλφούσια - Γαλανίδου. Τραγούδια τοῦ Κάτω Κόσμου	214		
Στάθη Δ. Λαμπρίδη. Τό Παγώνι	217		
'Αναστ. Παπαγγέλη. 'Η Σιακαφλιόρω	219		
Α. Χ. Μ. Τό Χρονικό τῆς Πόθλας	221		
'Αλεξ. Χ. Μαμμοπούλου. Πρὸς ἀρτοποιούς	228		

ΕΙΚΟΝΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ
 Φορεσιά 'Ιωαννίνων
 (Βλέπε σελ. 255 Ιστορικόν)

Υπεύθυνος σύμφωνα μέ τό Νόμο: ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ
 Γραφείο Παρασκευῆ 'Αττικῆς — Τερψιθέας 64 — Τηλ. 6599.783
 Γ. ΜΠΡΟΥΖΙΩΤΗΣ — Γ. ΚΑΤΣΑΡΟΣ, Κωλέττη 4, Τηλ. 360.38.20